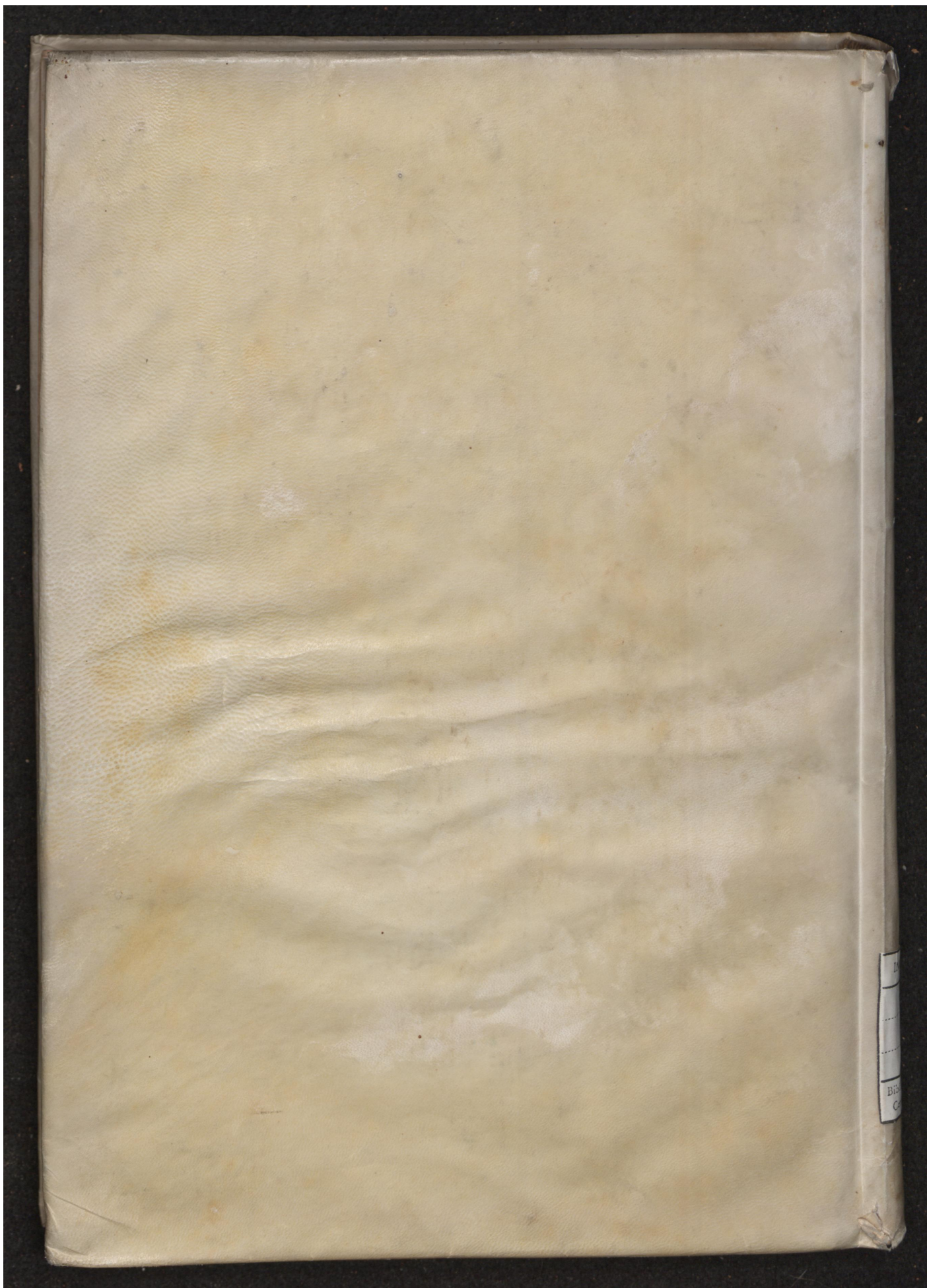

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.7.10

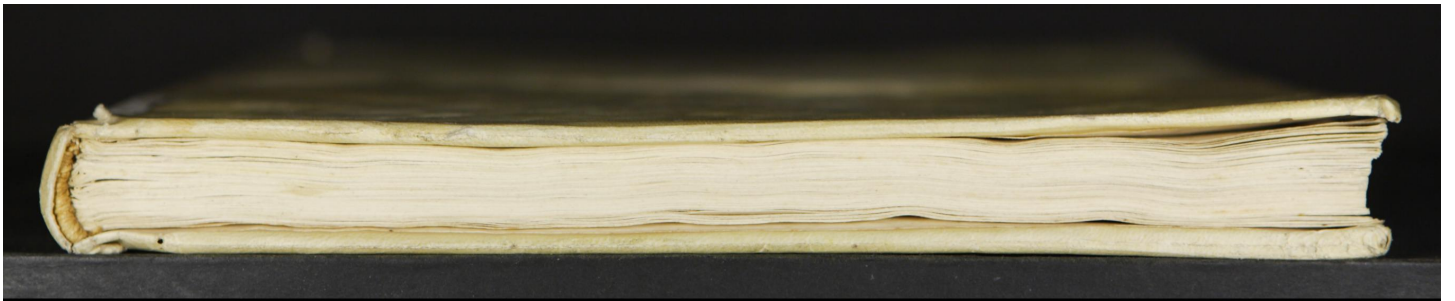

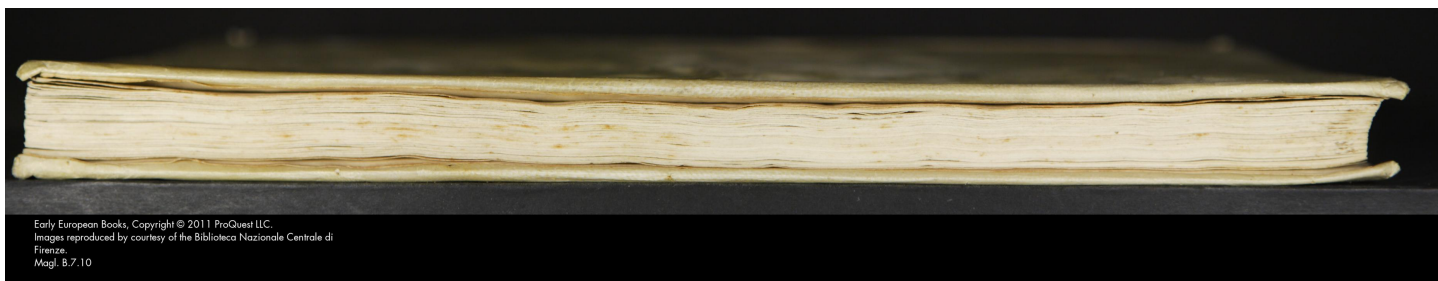
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.7.10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.7.10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.7.10

INCUNABULI

B

7

10

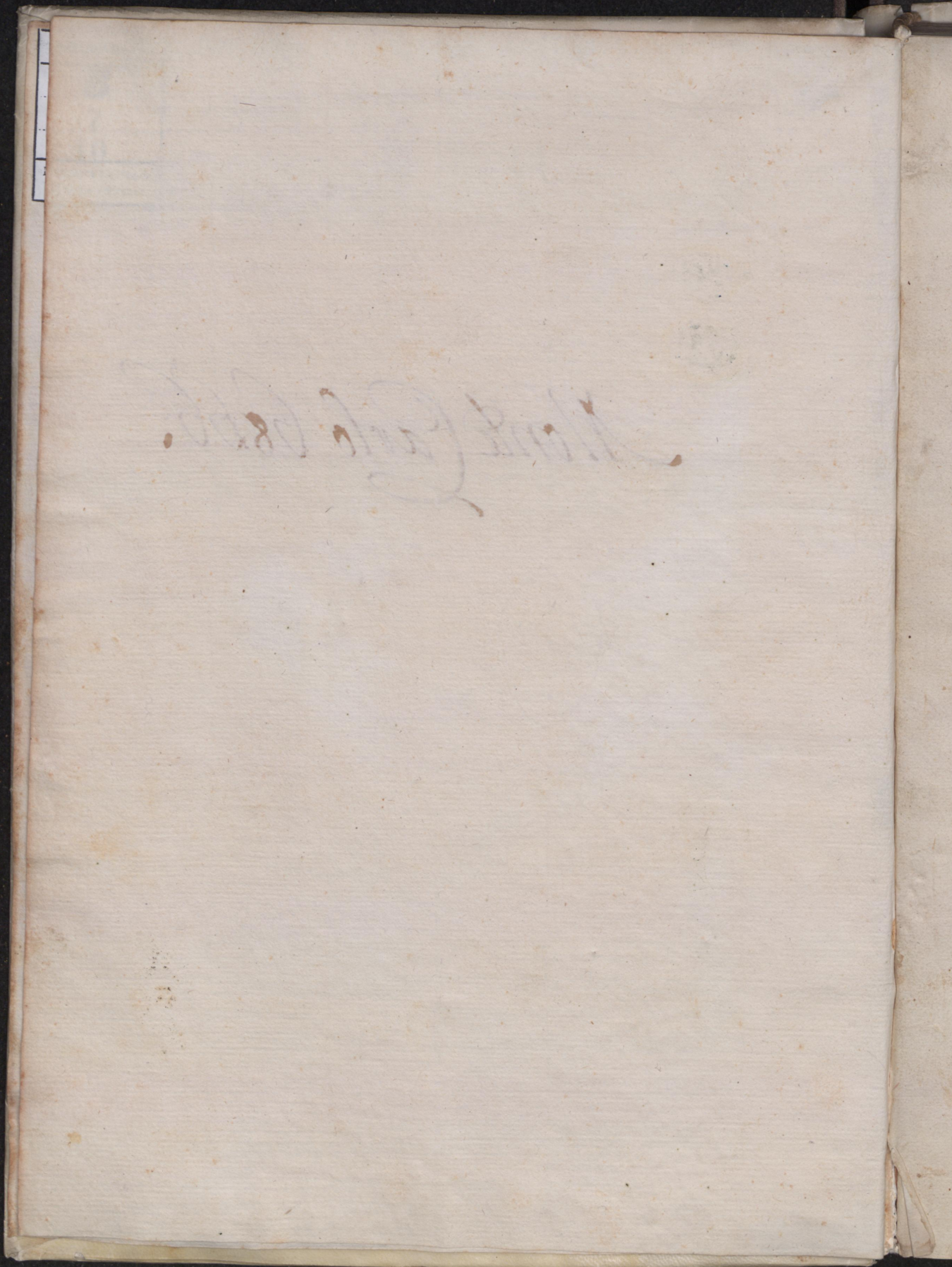
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

B. 7. 10

Monte Carlo 6856.

In christi nomine incipit liber primus sancti ysidori hispalensis
episcopi de summo bono Quod deus summus et incommutabi-
lis sit. Primum capitulum.

Summū bonū deus est. Quia incommutabilis est
et corrupti omnino non potest. Creatura vero boni
non solum non summū est quia mutabilis est. Et dū sic quod
bonū non tamē esse potest bonū summū. Quid est
dei immortalitas nisi eius incommutabilitas. Nam
angeli et anime immortales sunt solum mutabiles non sunt

Idcirco solus deus deus incommutabilis. Nam anima moritur dū deserente deo de
bono in malū mutat sic et angelus est mutatus dū de deo est lapsus. quod
materiā habet vnde existat mutabile est quia de informi ad formā tran-
sit. Quod vero non habet materiā immutabile est sic deus utique est. Eū ac
substantialiter sunt ista in deo id est incorruptio immortalitas inco-
mutabilitas inde et merito cuncte promittit creature. Opus non consilium
apud deum credimus mutari nec variari eū quia per varia tempora diuina
precipit solum manens idem incommutabilis et eternus quod cunctis congruū
est tēpori ab ipsa eternitate in eius mansit dispositio consilii. Non
usu nostro aliud deum putari aliud pulchritudinem eius atque aliud
magnitudinem ipsius sic aliud est homo aliud pulchritudo eius quia de
sistente pulchritudine homo manet. Ac per hoc qui ita intelligit deum
corporeū esse edicit dū pulchritudo et magnitudo dei ipse deus sit
Idcirco deus deus simplex siue non amittendo quod habet seu quia non aliud est
ipse et aliud quod in ipso est. Inordinate dici seu deferri videtur ea quae or-
dinate in deo sunt utpote simplicitas quae aliquando per stulticiā non est
in deo apud deū vero summa simplicitas est iuxta hanc regulam
et cetera existimanda sunt. Quod immensus et omnipotens sit deus

Non idcirco celū et terrā implet deus ut contineat. Cuius secundum
eū solum ut ipsa potius contineantur ab eo. Nec particulā deus
implet omnia solum cū sit idem vnus. vbiq; tamē est totus.
Nec ita putandum est esse in omnibus deus ut vna quaeque res per magni-
tudine porcionis suae capiat eū id est maxima maius et minima
minimū dū sit potius ipse totus in omnibus siue omnia in ipso. Omnipotē-
cie diuina maiestas cuncta potestatis suae immensitate claudit
nec euadendi potestati eius quod aditū inuenire poterit quia illa omnia
circūquaque stringit. Cuncta enim intra diuini iudicii omnipotentiā

Del. Guic. de Monoe. Carlo B. B. Num.

coartant siue q̄a cōtinēda sūt ut salua sint siue q̄a amputāda
sūt. ut pereāt. Nullaten⁹ ḡ dicimus posse effugere deū quēpiā
Qui em̄ eū nō habz placatū. nequaḡ euadet iratū. Inmēsitas
diuine magnitudinis ista ē ut intelligam⁹ eū intra om̄ia. s; non
inclusū Extra oīa s; nō exclusū. Et idō interiorē ut oīa cōtineat
idō exteiorē. ut incircūscripte magtūdis sue immēsitate om̄ia
cludat. Per id ḡ q̄ exteior ē oñdīr esse creator. p id vero q̄
interior gubernare om̄ia demōstrat esse at ne ea q̄ creata sunt
sine dō essent. de⁹ intra om̄ia ē. Vex ne extra dō cēnt dō ex
terior ē. ut om̄ia cludant ab eo. De dōmācōe alicui⁹ facti dō
pfecto. dō aut q̄ nō est fact⁹. quō ē pfectus. Sed hñt sermonē de
v̄su n̄ro sinūt hūana inopia sic ⁊ reliḡ s̄ba. q̄ten⁹ id q̄ ineffa
bile ē ut cūq; dici possit. qm̄ de dō nichil digne hūanus hmo
dicat. Dū localis nō sit de⁹. localit̄ tñ i suis ābulat s̄ctis. dū
de loco i loco p̄dicat ab eis. Nam dō q̄ nec loco mouet nec tpe
in suis tñ suis ⁊ tpe ⁊ loco mouet. quociēs ab eis dē localit̄ p
dicat. Dum de dō nec scdm̄ q̄ntitatē nec scdm̄ q̄litatē nec scdm̄
sitū nec scdm̄ habitū aut motū aliqd digne dicat. Inest tñ ei
q̄dammo latitudo caritatis q̄ nos ⁊ ab errore colligit ⁊ cōti
net in veritate Inest ei ⁊ longitudo q̄ nos longanimit̄ malos
portat donec emūdatos patrie future restituat. Inest ei ⁊ al
titudo p quā om̄nē sensū sue sciencie immēsitate exupat. Inest
ei ⁊ pfundū quo dāpnatos infcius iuxta eq̄tatē disponēs p̄s
ordinat. Quod inuisibilis est deus. Capitulu. Terciū.
Quoniam de dō loquēs scriptura plexq; dicit. ecce dō Non
q̄si uisibile oñdit. s; ubiq; esse p̄ntē significat Per id q̄
dicat ecce dñs uel q̄ magnitudinē diuinitatis ei⁹. nul
lus possit sensus attingē ecia nec āgelicus. quāuis usq; ad pa
rilitatē angelicam humana post resurrectionē natura pficiat
⁊ ad cōteplādū deū indefessa cōsurgat. videre tñ ei⁹ eēnciā ple
ne nō valet quā nec ipa pfectio āgelica i totū attingit sciē. sm̄
aplm̄ q̄ ait. Pax dñi q̄ exupat oēm sensū ut s̄baudias ecia āge
loy. Sola em̄ t̄nitas sibi integre nota ē. ⁊ hūanitas a xpo su
scepta q̄ icia est i trinitate p̄sona. Intelligibiliter quodā miro
mō di cēncia sciri p̄f dū eē cōdīr. Op⁹ vero ei⁹ q̄d vtiq; eq̄ri ei nō
p̄f ⁊ iudicia a n̄l o p̄it⁹ sciūtur. Deī sēcta iudicia n̄ posse sensu
penetrī t̄āgelico t̄ hūano ⁊ idō q̄a occulta ⁊ iusta sūt tātūdem.

Venerari ea op⁹ est ⁊ timere nō discutē aut m̄g'rere s̄m aplm
q̄ ait. Quis em̄ cognouit sensū dñi aut q̄s cōsiliari⁹ eius sunt.

Spe ad incorporeā catoris magnitudinē
creaturay corporea m̄gnitudo opat ut magna cōsiderē
tur ex paruis ⁊ exuisibilibz inuisibilia estimētur atq;
ex pulchritudine factorū effector opex agnoscat nō tam parū
litate cōsimili s; ex quādā s̄bdita ⁊ creata specie boni Sicut op⁹
vel ars ī artificē retorquet laudē ita rex creator per creaturā
suā laudatur Et q̄nto sit excellēciō ex ip̄a opis cōdicōe mōstra
tur Ex pulchritudine circūscripte creature pulchritudine
suā que circūscribi neq̄t facit dñm intelligi ut ip̄is restignis re
uertat homo ad deū quibz ausus est ut q̄a p̄ amorē pulchritudi
nis creature a creatoris forma se abstulit rursū p̄ creature de
corē ad creatoris pulchritudinē reuertat Quibz dā gradibz in
telligēcie p̄ creaturā p̄gredit homo ad intelligēdū deū crea
torē idest ab insensibilibz surgēs ad sensibilia a sensibilibz sur
gēs ad rationabilia a rationabilibz surgēs ad creatorē. Intel
ligibilia p̄ se collaudāt deū irrationabilia ⁊ insensibilia nō p̄ se
sed p̄ nos dū ea cōsiderātes dñm laudam⁹ Sed idō dicuntur lau
dare ip̄a q̄ eandē laudē eay pturit causa Dixerūt antiq̄ q̄ ni
chil tam ebes sit q̄ nō sensū habeat ī deū Dñm ē illud q̄ ex si
lice duro scintilla excutit Et si ignis ī saxo utiq; ibi sensus sen
titur vbi se vita nō sentit.

Nostro vsu de⁹ zelare dicitur uel dolere horū em̄ motu
um apud dñm p̄ turbatio nulla ē apud qm̄ trāquillitas
sūma est. Non ita ē p̄cipitāda mētis snia ut credamus
posse dō furoris ul' mutaciōnis accedē pturbacōez s; ip̄az eq̄ta
tē iusticie q̄ reos punit iracūdiā sacra lectio noiāuit Qm̄ q̄ ui
dicātis equū ē furor ē ⁊ indignacio paciētis. Ita ergo intelli
gere op⁹ ē et alias passiones q̄s de affectione hūana dicit ad
dñm Ut ⁊ iuxta se incōmutabilis sit credēd⁹ ⁊ tñ p̄ causay ef
fectibz ut facili⁹ intelligat nre locucōis ⁊ mutabilitatis ge
nere appellet Tā clemēter dñs hūane cōsulit infirmitati ut quia
eum sicut ē nō possum⁹ agnosce nre locucōis se ip̄m nobis in
sinuet Dñ ⁊ mēbroz nroꝝ q̄litate hre describitur ⁊ passionū

*venit me facere hanc
mentis sed nō con
creatus hūano*

indigna dici de se voluit. quatenus ad suam per nostras nos traheret. Et
dum descendit nobis surgeremus ei. Ex rex inferiorum similime
et humanis motibus figuratur deus. Capitulum Sextum

Multis modis deus ad significandum se hominibus de inferioribus
rebus spiritus ad se trahit ut quia omnia videt dicatur oculus.
et propter quod audit omnia dicatur auris. Pro eo autem quod auer
titur ambulat. pro eo quod expectat stat. Sic et in ceteris horum sibi
ab humanis motibus trahitur similitudo ad deum sic est obliuiscens et
memorans. Hinc est quod propheta dicit. Iuravit dominus exercituum per animas suas
non quod deus animas habeat. sed huius non narrat affectu. Et alibi simili fi
gura. et vermis et scarabes intelligitur. Nec mirum si vilis signifi
cacionibus figuratur. quousque ad nostras passionum seu carnis cotu
melias descendisse cognoscitur. Nam et christus agnoscitur non per naturam. sed
pro innocentia. et leo per fortitudinem non per naturam. et spiritus per mor
tem et sapientiam non per naturam scribitur. Nam et in propheta plaustrum por
tantis fenestra spiritus ducitur ad deum. Et hec omnia ideo per figuram
christus. quia nichil est homini ad proprietatem substantie eius que reuera iuxta
propriam substantiam inuisibilem esse et incorporeum constat.

Non secundum ecclesiam sed secundum similitudinem spiritus dicuntur ad deum sed per effi
cientis causarum rex spiritus in ipso scribuntur. Capitulum Septimum.

Plerumque de corporibus ad deum sumuntur qualitatium
species que tamen in deo non sunt. quia in propria na
tura incorporeus est et incircumscriptus. Sed pro effi
cientis causarum rerum in ipso species scribuntur dum non se
cundum essentiam. sed secundum similitudinem species dicuntur
ad deum. neque per substantie proprietate sed pro efficiendis
causis. Unde et creditur deum nunquam visibiliter hominibus apparuisse.
nisi per assumptam creaturam spiritum. falluntur quidam stulti dum le
gunt ad ymaginem dei factum esse hominem. arbitrantes deum esse cor
poreum. dum non caro id est corpus. sed anima id est spiritus dei yma
ginem habet. Non ergo esse corporis formam in deo credamus. quod homi
nem ad ymaginem suam fecit. quia mentem non carnem ad similitudinem suam
creauit. Cogita igitur quale corpus habeat veritas. et dum non
inuenieris hoc est deus. facies dei in scripturis sanctis non caro sed di
uina cognitio intelligitur. ea ratione quod per faciem spectat quisque cog
noscitur. Hoc enim in oratione dicitur deo. Ostende nobis faciem tuam.
ac si dicatur. da nobis cognitionem tuam. Os dei vnguentum eius est.

1)
3 C3
Nam sicut puerb q̄ p linguā fūt sepe dicim⁹ illa ⁊ illa lingua.
ita ⁊ p verbo os dei ponit q̄a mos est ut s̄ba ore formētur Et
si solueris gñe locucōis illo demonstrare quo is q̄ efficit p id q̄
efficit noīatur. bñ os p s̄bo ponis. sic linguā p s̄bis. sic p lit-
teris restigia dei sūt quib⁹ nūc de⁹ p speculū agnoscit. ad pfe-
ctum vero oīmpotēs repit. dū i futuro facie ad facie q̄busq̄ ele-
ctis pntabitur ut ipaz spēm deplētur. cum⁹ nūc restigia cōpre-
hendē conātur. ⁊ h̄ ē qd̄ p speculū videri de⁹ dicit sic ⁊ cetera

Qd̄ deo nulla tēporū successio ascribatur Capitulum. viii^m
Omnia tpa pcedit diuina eternitas. nec i deo pteritū pñs
futurū. ⁊ aliqd̄ creditur s̄ oīa pñcia i eo dicūtur. q̄a
eternitate sua cūctā cōplectitur. Alioquin mutabilis
est de⁹ credēd⁹ si ei successiones tēporū ascribunt. Si semp ali-
qua essent cū deo tpa. nō ess̄ temp⁹ s̄ ess̄ eternitas. nec mutarē-
tur tpa. s̄ starēt. Pñs pteritū ⁊ futurū. nūc ē h̄re. non deū
Verbi causa. dicim⁹ p pñti teneo codicē. pro pterito tenui.
pro futuro tenebo. Vniūstatē vero de⁹ tenet. ⁊ p tenuit et
tenebit tenet dicitur. Sed nec ipoz āgeloz decessio accessio
ve ē tēporū. Nā duas esse i creaturis res quib⁹ vicissitudo tē-
porū nō valet. Angelis scilicet ppter qd̄ incommutabili inheret
creatori siue materie illi i formi pus quā ex ea oīa ista q̄ tē-
paliter iā soluitur formarētur. nec ipi vtiq̄ valebat tempus
Tempus igit̄ nō ad eas creaturas. q̄ sup̄ celū sūt sed ad eas q̄
sub celo sunt pertinere cognoscitur. Non enim angelis acce-
dunt tpa uel succedūt. s̄ nobis qui sub celo versamur in hoc
infimo mundo. De temporibus. Capitulum. Monum.

Nulla ante pñcipiū mūdi fuisse tpa manifestū ē. q̄a dum
sit ipm temp⁹ creatura. impñcipio cū mundo factū esse
credēdū est. Ideo ḡ pñcipiū dicitur qd̄ ex ipso cepit re-
rum vniūsay exordiū. Nullū spaciū corporaliter hñt tpa. q̄a añ
abscedūt pene qm̄ remiāt. Ideoq̄ in rebo nullus status ē tēporū.
quia celeri creature motu mutātur. Nec cētū anni vnū tēpus
est. nec vnus ann⁹ tps ē nec vnus mēsis vnū tps ē nec dies nec
hora. q̄a dū hec oīa pticulis accedūt suis ⁊ decedūt. Quō vnū
dicēdū ē qd̄ nō simul est. Vt sit pteritū futurū. ve tps sic pñs
querēdū est. Et si ē scire oportet q̄lī aut vbi ē. s̄ adūte qd̄ cum-
c̄ta ⁊ futura ⁊ pterita ⁊ pñtia in animo potius sūt req̄renda.

Tria ista preterita presenciam et futura in animo tantum inueniri possunt preterita reminiscendo presenciam contuendo. futura expectando. Speramus igitur aduenientiam intuemur presenciam recolimus transienciam. hec non ita in deo sunt cui simul omnia assunt

De mundo. Capitulum. Decimum

Mundus ex rebus visibilibus et tamen inuestigabilibus constat homo autem ex rebus vniuersitate compositus. aliter in breui quodammodo creatus est mundus. Racio mundi de vno consideranda est hominem. Nam sic per dimensiones etatum ad finem homo vergit ita et mundus per hoc distenditur tempore deficit quia vni homo atque mundus crescere videtur inde uterque minui. frustra de per tanta retro tempore deo vacante nouam per mundum faciendum ortam fuisse cogitationem. quoniam in suo eterno maneret consilio. huius mundi constructio. Nec tempus ante principium habet eternitas fuit. Tempus vero a substitutione creature non creatura cepit a tempore. Quidam aiunt. Quid faciebat deus antequam celum faceret. Cui noua voluntas in deo. ut mundum oderet orta est. Sed noua in deum voluntas exorta non est. quia et si in re mundus non erat mentis tamen ratione et consilio sperabat. Dicunt quidam quod subito voluit deus facere mundum quod antea non fecit. voluntatem dei immutare arbitrantes quod aliquando voluit quod aliquando non voluit. Quibus respondendum est. Voluntas dei deus est. quia non ipse aliud est aliud voluntas. Sed hoc est illi velle. quod ipse est. Et quod ipse est. utique eternum et incommutabile est. hoc est ergo voluntas eius. Materies ex qua formatus est mundus origine. non tempore res a se factas putes sicut ut sonus cantu. prior enim est sonus cantu. quia suauitas cantilene ad sonum vocis non sonus pertinet ad suauitatem ac per hoc utrumque simul sunt. sed ille ad quem pertinet cantus prior est idest sonus. Materia ex qua celum terraque formata est ideo informis vocata est. quia non dum ex ea formata erant. que formari restabant. Verum ipsa materia ex nichilo facta erat. Aliud est aliquod fieri posse. aliud fieri necesse esse. fieri necesse est quod deus naturis in seruit. fieri autem posse est quod extra cursum inclitum naturarum creator ut faceret quando voluit seruauit. Non ex hoc substantiam habere credende sunt tenebre quia dicit per prophetam. Ego dominus formans lucem et creans tenebras. Sed quia angelica natura que non est prauaricata lux dicitur.

ex nichilo

19
64
Illa autē q̄ p̄uāricata ē tenebray noīe nūcupat. Vñ ⁊ īp̄nci-
pio lux a tenebris diuidit. Sed q̄ ⁊ hos ⁊ illos deus creauit.
īdō dicit. Formās lucē ⁊ creās tenebras. Verūptamē bonos
anglos nō tm̄ creās s; ecīā forīs malos v̄ro creans tm̄ nō for-
mans. Hoc ⁊ de homib; bonis malisq; accipiendū est. Post an-
numeratā celi terreq; creaturā īdō noīatur ī genesi spūs s̄an-
ctus. Vt q̄a sup̄ferri eū dici oportebat atē illa nomīaret quoy
creator spūs s̄act⁹ sup̄ferri dī. qd ⁊ apls radicāt. Dū sup̄ emi-
nētem viā caritatis demōstrat. Idō sup̄ferri aquīs scūs dī spi-
rit⁹. q̄a donū ē dei. ī quo s̄sistētes req̄escim⁹. atq; p̄tegendo
nos sup̄fertur nob;. Vna queq; natura suo pondē m̄tīt. Ignis
autē ⁊ oleū merito sup̄iora sp̄ appetūt. q̄a p̄ ip̄oy figurā sup̄fer-
ri vniūse creature spirit⁹ s̄act⁹ p̄bat. Dies prior fact⁹ āgeli sūt
quoy p̄pter v̄nitatē īsinuandā nō dies p̄m⁹ s; dies dict⁹ ē vñ⁹
Et idcirco ip̄e repetit sp̄ īm̄execucōe creature q̄a dies hoc ē
natura angloy quādo creaturā ip̄ay cōtēplabat qd̄ ammō v̄spe-
r̄ascebat. nō autē p̄manēdo ī ei⁹ creature cōtūtu s; laudē eū
ad d̄m referēs. eā q̄ meli⁹ īdiuina racione d̄spiciēs cōtinuo ma-
ne fiebat. Si v̄ro p̄maneret neglecto creatore ī creature aspe-
ctū iam nō v̄spa. s; nox vtiq; fieret. Dum se creatura meli⁹ īdō
q̄m īseīp̄a nouit ip̄a sui cognicio q̄ maior ī dō ē dies ⁊ lux dī
Cognicio v̄ro sua īseīp̄a ad op̄elacōnē cognitōis illi⁹ q̄ est ī
dō quia longe īferior ē v̄spa noīatur. Idōq; post v̄spay mane
fiebat. Quia dū suā ī se cognicionē sibi satisfacere nō agnosce-
ret ut se plenus nosse potuiss; ad d̄m sēsē referebat creatura ī
quo se dies agnoscedo meli⁹ fieret. Nō sic q̄madmodū nos t̄n̄s-
itorie dicimus fiat aliqd̄ sic d̄s dixit. fiat celū īp̄ncipio. Il-
lud em̄ sempiternē ī s̄bo v̄nico dictū est. Si t̄n̄sitorie dictū ē
a deo fiat. Erat vtiq; creatura aliq̄. vñ iam talis fieret vox q̄a
antequā dicēt fiat nulla extitit creatura ip̄m fiat qd̄ dictū est
ī eternitate s̄bi nō ī vocis sono enūctiatū est. Nō septies a dō
v̄sa sepciesq; laudata ē creatura q̄ ānquā fieret p̄fecte ab illo est
v̄sa. Sed dum nos singula vidētes laudam⁹ tāquā ip̄se videat
laudatq; p̄ nos sic ē illud. Non estis vos q̄ loq̄mī s; spūs p̄ris.
Proinde sic ip̄e p̄ vos loq̄tur. ita videt ⁊ laudat p̄ vos. Sed
per se ph̄ēmiter ac sempiternē videt per nos v̄ro t̄paliter. At-
tende v̄niūsaliter creaturam īp̄ncipio valde bonā vocari

singulariter vero tātū bonā. Quia 2 mēbra corpis cū sint sin-
gula bona. mai⁹ tñ bonū faciūt dū singula oīma valde bonum
corp⁹ efficiūt. Decor elemētōy oīm i pulchro 2 apto consistit.
h pulchry ē qd p seipm ē pulchry ut homo ex aīa 2 mēbris oībo
constās. Aptū vero est ut vestimētū ut vict⁹. Idōq hoīez dici pul-
chry ad se qz nō vestimēto 2 victui ē necessari⁹ h ista homī. Idō
aut illa apta qā non sibi sicut homo pulchra ad se h ad aliud. ad
id ē ad hominē accōmodata nō sibi met necessaria. hoc ē decer-
tis elemētōy naturis dicēdū. Cūctā q sūt 2 facta sūt mira val-
de sūt h consuetudie viluerūt. idōq sic diuina scrutare opa ut sp-
ea cogites immēsa. Vnde malum Capitulū vndecimū.

M Alū a diabolo nō ē creatū h inuētū. 2 idō nichil ē mālū
qā sine deo factū ē nichil. De⁹ aut malū nō fecit. nō qā
alicubi aut aliqñdo erat malū vñ fieret diabol⁹ h qz vi-
ciū ē. Dū es⁹ āgel⁹ bon⁹ supbiēdo fact⁹ ē mal⁹. 2 idō recte dī ab
eo inuētū ē malū. Nullā eē naturā mali constat. qā natura oīm
aut incommutabilis ē ut de⁹ aut commutabilis ē ut creatura. Ma-
lū vero idō natā nulla ē qā accedēdo i bonā naturā efficit eam
viciōsā. Qd dū discedit dei natura manz. 2 malū q inēat nusq
est. Ex eo qd viciū nocz natura agnoscit. viciū nature nō eē qz
nichil qd naturale ē nocz. Dū natura bona dāpnat ppter vo-
lūtātē malā. ipa solūtās mala testis ē nature bōe. q i tñ testa-
tur eā eē bonā. ut illā de⁹ p malo nō relinqt multā. Creditur
ab hereticis mētē a dō. vicia a dyabolo fuisse creata. vñ 2 ab
ipīs due nature bona 2 mala putant. Sed vicia natā nō sūt. 2
dū vere a diabolo sint. nō tñ creata sūt. Quā ob causā pmisit
de⁹ mli abhomiari statū nisi ut ex oīns malis bone nature de-
cor emmeret. Mod⁹ iste ecīā i vobis eē cōpit. Qui mod⁹ antite-
cla grece dī qd latine oppositū uel contrapositū nomiat. Et fit
pulchra locucō qñdo mox contraria psp̄eris pferunt. Ita 2 i re-
bus pmixtū est malū. ut nature bonū ad cōpacōnē excelleret
mali. fecit deus omnia valde bona. nichil ergo natura malū
quando 2 ipsa que in creaturis videntur esse penalia si bene
vtantur et bona et prospera sunt. si male vtantur nocent.
Ita ergo pensanda est creatura ex nostro vsu non bona ex sua
natura valde bona. Si radas supercilium hominis parua
rem demis. sed totius corporis nigeris fecitatem.

55

Ita 2 i vniuersitate creaturę si extremū sūmiculū natura malū di-
 xeis vniūse creaturę iniuriā facis. Cūta mala p pccm pmi hominis
 pro pena sūt trāslata i vniūsu gen9 humanū. Proinde q̄cūq; vi-
 dent mala p̄tim nobis seuiunt origine p̄tim culpa mala multi
 dicūt increaturis pueri. ut ignē q̄a urit. ut ferrū q̄a occidit.
 ut ferā q̄a mordet. s; cōmoda ip̄oy nō intēdes homo accusat in
 illis q̄s sibi debz poci9 imputari cui pro pcco ista effecta sunt
 noxia q̄ illi omi expte fuerūt añ pccm sibiecta. Nostro vicio nō
 sua natura nob mala sūt ea q̄ nob nocēt. Nam lux cū sit bona
 infirmis oculis noxia ē. 2 tūc oculoy viciū nō lucis ē. sic 2 ce-
 teray. Cū creaturay stimulis 2 elementoy adūsitatibz homo
 sberat. pccm hoc exigēte pena ut deo supbiēs homo ea q̄ infra
 ipm sūt paciat adūsā. Vñ 2 in sapia legit. Pro deo pugnabit
 cū eo orbis terray. oītra insensatos. Merito ḡ pccoy h̄ actū ē ut
 naturaliter p̄sp̄era mutētur homi in adūsā. Vñ 2 salomon di-
 cit. Creatura exardescit i tormētū adūsus iniustos. 2 leuior ē
 ad bñfaciēdū hñs q̄ in dño cōfidūt. Non erit caro sibiecta anime
 nec vicia rationi si anim9 nō est sibiect9 cōditori. Tūc aut r̄ce
 sibi cūnt nobis omia q̄ sibi nos sūt. si nos subicimur ei 2 a quo no-
 bis illa subiecta sūt. Nam 2 q̄ vidētur esse subiecta ei q̄ deo sub-
 iect9 est. ille poci9 sibi cū eis q̄ suā volūtātē sibiugat amorē eoy
 q̄ sibi sibiecta estimat. De Angelis Capitulū Duodecimū.

Angeloy nomē officiū est nō nature. Nā scdm naturam
 spirit9 nūcupant. Quādo em̄ de celis ad ānūciādū ho-
 minibz mittunt ex ipa ānūcciacione angeli nominātur.
 Natura em̄ spūs sūt. Tūc aut angeli vocant. q̄ndo mittūtur.
 Natura angeloy mutabilis ē. q̄a inest illis mutabilitas i natu-
 ra. s; facit eos mcorruptos caritas sempiterna Gracia dicim9
 nō natura esse mcomutabiles angelos. Nā si natura mcomu-
 tabiles essent. diabol9 nō vtiq; cecidiss. Mutabili itaq; natu-
 re suffragat illis cōtēplacio creatoris. inde 2 puat9 ē aposta-
 ta angelus dum fortitudinē suā nō a dō. s; a se voluit custodiri.
 Ante omnē creaturā angeli facti sūt dū dictū est fiat lux. De
 ipsis em̄ dicit scriptura. Prior oīm creaturay creata ē sapien-
 cia. Lux em̄ dicūtur p̄cipādo luci eterne. Sapiencia vero di-
 cuntur in genite inherēdo sapiencie. Et dū sint mutabiles na-
 tura nō tñ finit eos cōtēplacio mutai diuina. An oīm creacōez

mundi creati sunt angeli. Et ante omnem creationem angelorum. diabolus additus est sic scriptum est. Ipse est principium viarum dei. Unde et ad copacionem angelorum. archangelus appellatus est. Prius enim creatus extitit ordinis placere non temporis quantitate. Primatum habuisse inter angelos diabolum excellencia placidis. ex qua fiducia cecidit ita ut sine repacione laberetur. Cuius placidis excellencia propheta hominibus subis annunciat. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei. Abietes non adequaverunt summitatem illius. Omne lignum paradisi non est similitudinem illi quoniam speciosior fecit eum deus. Distat iudicio angeli a codicione hominis homo enim ad dei similitudinem additus est. Archangelus vero qui lapsus est signaculum dei similitudinis appellatus est. Testante domino per ezechielem tu signaculum similitudinis plenus sapientia perfectus decore in deliciis paradisi dei fuisti. Quanto enim subtilior est eius natura tanto plenus ad similitudinem diuine stutis expressa. Prius de celo cecidisse diabolum quam homo dederetur. Nam mox ut factus est in superbia erupit et precipitatus de celo est. Nam iuxta veritatis testimonium ab initio medax fuit et in veritate non stetit. quia statim ut factus est cecidit. fuit quidem in veritate additus sed non stans confectus a veritate est lapsus. Vno superbie lapsu dum deus per tumorem se offert. et homo cecidit et diabolus. Sed homo reuersus ad penitentiam deus se inferiorem esse cognoscit. Diabolus vero non solum in hoc contentus quod se deo equaliter existimans cecidit. insuper etiam superiorem deo se dicit secundum apostoli dictum qui ait de antichristo. Qui aduersatur et extollitur super omne quod dicitur deus aut quod colitur. Diabolus ideo non petit veniam quia non compungitur ad penitentiam. Membra vero eius sepe per ypocrisim deprecantur. quod tamen per mala conscientia adipisci non merentur. Discat humana miseria quod ea causa cecidit. propter quod deus prestare veniam dum infirmo compatitur homini quia ipse homo traxit ex parte inferiore infirmitatem peccandi hoc est ex carne quam inclusa anima detinetur. Apostate vero angeli ideo veniam non habent. quia carnalis fragilitatis nulla infirmitate quatiuntur ut peccarent. homines autem post peccatum idcirco adiuvantur adueniamus propter quod ex lutea materia pondus traxerunt infirmitatis. Ideo quod pro infirma carnis conditione reductus patet homini ad salutem sicut et psalmus dicit. Ipse scit figmentum nostrum. Memento domine quod terra sumus. Et ite memorare inquit que sit nostra substantia. Postquam apostate angeli ceciderunt ceteri perseverantia eterne beatitudinis solidati sunt.

*et est similitudo ad hominem et habet
et dicitur et hoc sunt scriptura
et huiusmodi. Penitentia
deus non*

*Iste Angelus
dicitur
Archangelus*

66
Vnde et post celi creacionem incipio repetit fiat firmamentum.
Et vocatum est firmamentum celum nimirum ostendens quod post angelorum
ruinam homines qui permanserunt firmitatem meruerunt et in perseuerantia et be-
atitudinis quam antea nimirum acceperant. Post diaboli deiectionem an-
gelis sanctis collata dicimus sanctitatem perseuerantiam et beatitudinem
quam nimirum acceperant. Vnde oportet agnosci quod malorum iniquitas san-
ctorum fuerit utilitati. Quia vnde mali corruunt inde boni perficiunt.
Bonorum angelorum numerus. qui post ruinam angelorum malorum est diminu-
tus ex numero electorum hominum supplebitur qui numerus soli deo est cognitus.
Inter angelos distantia potestatum est. et per graduum dignitatem mini-
steria eisdem sunt distributa aliisque aliis prestantur. tam culmine po-
testatis quam scientie et virtutis. Subministrant igitur alii aliorum preceptis
atque obediunt iussis. Vnde et ad prophetam Zachariam angelus angelum
mittit. Et quicumque annunciare debeat precipit. Mouere esse distin-
ctiones vel ordines angelorum sacre scripture testantur id est angelus
archangelus. throni. dominaciones. virtutes. principatus. potestas-
tes. cherubim. et seraphim. Idem ordinum numerum etiam Ezechiel pro-
pheta describit sibi totidem nominibus lapidum cum de preceptu apostasie
angelus loqueretur. Omnis inquit lapis preciosus operimentum tuum. Sars-
pilius et topasius et iaspis crisolitus. et onix. et berillus. Saphirus.
carbunculus et Smaragdus. Quo numero lapidum ipsi ordines desi-
gnati sunt angelorum. quos apostata angelus ante lapsum quasi in vesti-
mento ornamenti sui affixos habuit. ad quorum operacionem dum se cla-
rioris cunctis aspexit conspectum intumuit et cor suum ad superbiam eleua-
uit. Angeli semper in deo gaudent non in se. Malus vero id est diabolus.
quia non quod dei. sed quod sua sunt requirit. Nulla autem maior iniquitas quam
non in deo sed in se velle quicquam gloriari. Angeli in serbo dei cognos-
cunt omnia antequam in re fiat. et quod apud homines adhuc futura
sunt. Angeli iam reuelante deo nouerunt. Preuaricatores angeli
etiam sanctitate amissa. non tamen amiserunt viuacem naturam angelice
sensum. Triplici enim modo scientie acumen viget. id est subtilitate na-
ture. experientia temporum. reuelacione superiorum potestatum. Quociens
deus quicumque flagello huius mundi irascitur ad ministerium vindicte
apostate angeli mittuntur qui tamen a diuina pietate coercentur ne
tamen noceant quantum cupiunt. Boni autem angeli ad ministerium salutis
humane deputati sunt. ut curas administrarent mundi et regerent omnia
iussa dei testante apostolo. Nonne omnes inquit sunt ad ministrandum

Nonne Lapidum nonne sunt

spiritus in ministerium missi. propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Angeli corpora in quibus hominibus apparere de superno aere sumunt solidamque speciem ex celesti elemento induunt per quam humanis obtutibus manifestius demonstrant. Singule gentes propositos angelos habere creditur. quod ostendit testimonio angeli danielis loquentis. Ego inquit veni ut nunciare tibi sed princeps regni persarum restitit michi et post alia. non est qui me adiuuet nisi michael princeps noster. Item omnes homines angelos habere probant loquentes domino in euangelio. Amen dico vobis. quia angeli eorum semper vident faciem patris mei qui est in celis. Vnde et petrus in actibus apostolorum cum pulsaret ianuam dixerunt intus apostoli. Non est petrus sed angelus eius est. Si deum angeli contuentur et vident. cur petrus apostolus dicit inquit desiderant angeli dei conspici. Item si eum non contuentur nec vident quomodo iuxta sententiam domini angeli eorum semper vident faciem patris qui est in celis. Sed bene utrumque est. Nam veraciter credimus quod deum angeli et vident et videre desiderant. et habent et habere festinant et amant et amare nituntur. Si enim sic videri desiderant ut effectu desiderii perficiantur desiderium habent necessitatem habere. Necessitas ista penalis est. beatis angelis omnis pena longe est. quia nunquam simul pena et beneficium veniunt. Rursus si eos dicimus dei visionem faciri facietas fastidium habere solet. Et scimus illos dei visionem quam et desiderant fastidire non posse. Quid ergo est nisi ut miro modo simul utrumque credamus quia et desiderant et faciunt. Sed desiderant sine labore et faciuntur sine fastidio. Ne enim sit in desiderio necessitas desiderantes faciuntur. Et iteque ne sit infacietate fastidium faciati desiderant. Vident ergo angeli faciem patris per facietatem. sed quia facietas ista fastidium nescit. Angeli desiderant in eo conspici se. Ubique in scripturis sanctis per deum angelus ponitur non per non sanctus spiritus. sed per incarnationis dispensationem solus filius intelligitur. Ante dominice incarnationis adventum discordia inter angelos et homines fuit. Veniens autem christus pacem in se et angelis et hominibus fecit. quo quippe nato clamaverunt angeli. In terra pax hominibus bone voluntatis. Per incarnationem igitur christi non solum deo reconciliatus est homo. verum etiam pax inter homines et angelos reformata est. Discordia igitur ante adventum christi hominum et angelorum fuisse per id maxime agnoscitur quod salutari in veteri testamento ab hominibus angeli conspiciunt se salutari ab eis. quod in nouo testamento a iohanne factum non solum reuenter angelus suscipit verum etiam ne faciat interdicit. Ob hoc homo

Hic habet imaginem
 patris et filii et spiritus
 sancti

Hic habet imaginem
 patris et filii et spiritus
 sancti

in quibus loquitur

in veteri testamto despiciat nec resalutatur ab agelo. Eo qd hō
adhuc nō dñ tñsūh in dñm Suscipit aut homo a dō ⁊ reueren-
ter salutatur ab agelo. Nam ⁊ mariā angel⁹ gabriel legiū sa-
lutasse ⁊ iohānē āgelū salutāti ab eodē angelo dr. Vide ne fe-
ceris dñus em tu⁹ sū. ⁊ fratr⁹ tuoy. Per qd agnosciū p incar-
nacōez dñicam pacē homib⁹ fuisse ⁊ angelis reditam.

Omnia sū celo ppter hominē De homine Ca^m xiiij.
facta sūt. hō aut ppter seipm. Inde ⁊ omia p figuram
ad ei⁹ similitudinē referūtur. Cōmunia hominū omia na-
turalia eē cū omib⁹ rebo stat ⁊ i hoie omia stineri. atq in eo
oim rez naturā distē Innumūitate creature hō magna quedā
porcio est. tantoq gradu ē ceteris excellēior quāto ymagini
diuine vicinior. Quātū ceteris creaturis p̄est homo dignitate
stutis. ex ipa reuerēcia discitur creatōis. Dum p omia dixit
deus fiat. ⁊ facta sūt. Creare vero hominē quādā eterni consiliū
deliberacōe soluit dicēs. s. faciam⁹ hominē ad ymaginē ⁊ simili-
tudinē nrām. Quia em homi sum⁹ naturalit⁹ additi culpe qdam-
modo merito tra naturā sum⁹ effecti. Sic p̄scuit dñs hoiez
peccat⁹. ita ⁊ p̄scuit qualis illū p suam grāz reparet. qui suo
arbitrio deperire potuiss. Originaliter adam ⁊ eua simul creati
sūt specialiter vero postea mulier de latere viri formata ē. Pa-
riter ergo additi sūt vtriusq rōnis ordine. nō parit tps vnita-
te. Vir ad ymaginē dei fact⁹ est. mulier ad ymaginē viri formā-
ta est. Vñ ⁊ illi lege nature s̄biecta est. Itē vir ppter semet-
ipm fact⁹ ē. Mulier ob adiutoriū viri creata est. homo ppter
peccatū tūc tradit⁹ ē dyabolo. qñ audiuit terra es ⁊ i terram
ibis. Tūc em dictū est ⁊ dyabolo terrā māducabis. Vñ ⁊ ppha-
ait sp̄eti puluis panis ei⁹. Serpēs em dyabol⁹ ē. puluis impn-
⁹ ⁊ ipi sūt cibo dyaboli. q̄ praua volūtate ad yma collabimur.
Recte ad bene agēdū cū labore d̄surgim⁹. qd nō ita est si dele-
ctacio flagiciū p̄moy. homin nō p̄suasiss. quāto ad bene vīdēdū
tātū velle sufficeret ⁊ sine difficultate statim actio obtparet.
Dūisio ⁊ pugna ut sit i hois aimo pena ē ex p̄mo homie in oēs
ei⁹ filios p̄pagata. ut q voluit cū deo eē vnit⁹ est in se ipo di-
uisus ⁊ q imperāti dño noluit eē s̄biect⁹. fieret sibi metip̄i rebel-
lis atq otrarius. Vnde nec sibi potēt s̄biugari si prius deo
non fuerit subiugatus. sibi⁹ fūiet nolēs q deo noluit volēs.

gabriel⁹ et m̄phior⁹
et p̄scuit peccat⁹

imagine
sui est
nif

Quasi

aut aliū
in labo
pot vñ p̄m

sūt

omnib⁹ sū p̄m

propter affectū

causa motus

in natura

Quā varie p diūsa hūanū defluxit gen⁹. dū se ab vna stabili sp
q manēte diuinit⁹ soliditate traxit. Nā dū op⁹ qd liber appe
tit. q̄i ibi iā regem mentis infigit. Sed dū ei nō sufficit mu
tata intēcōe ad alias atq; alias acciones tñsit dū q̄ p diūsa re
gem solidā q̄rit nisi inuenit i labore miser ⁊ a vaietate vūit et
vacuus a rege manz. Quāuis eadē mutabilitas nō sit homī cō
creata. s; p merito pme puaricacōis illi accesserit. iā tñ natu
ralis facta est. Quia originalit a pmo hoīe sicut ⁊ mors in oēs
hoīes tñsit De aīa ceterisq; sensib⁹ Capi^m Decimumq̄rtū
UIta corp⁹ anima. Anima d̄s est. Et sic corp⁹ mortuū
est sine aīa. ita aīa mortua ē sine deo. Anima hominis
nō ē hō. s; corp⁹ qd ex humo factū est. id tñ hō est. In
habitādo aut in corpe aīa ex ipa ptiapacōe carnis hoīs nomē
accepit. sic apl⁹ interiorē hoīez dicit aīaz nō carnē additā eē ad
dei ymaginē. Male g a qbusdā credit aīaz hoīs eē corporeā. que
p id ad dei ymaginē facta ē ut si nō incommutabilis ut de⁹ est. tñ
incommutabilia ut d̄s existeret. Sic angeli ita ⁊ anime. Habēt enī
iniū finē nullū. Nā qdā in reb⁹ temporalia sūt. quedā ppetua
quedā vero sempiterna. Temporalia sūt quib⁹ inest ortus ⁊ o
bitus. Perpetua quib⁹ ortus nō termin⁹. Sempiterna quib⁹
nec ortus nec termin⁹. Animam non esse partē diuine s̄stā
cie uel nature. nec eē eā pus q̄ corpi misceat s; tūc eam creari
qñdo ⁊ corp⁹ creatur cui admisci videt. phoy sentēcie dicūt eē
aīaz pus q̄ nascat i corpe. qd rex eē nullis approbatur iudicijs
Nam vtrum antea fuīsemus nec ipi nō minus nec quis homi
num dicat habemus. Non est ergo querendum quod querens
do magis est irridendum. Gentiles ⁊ heretici de anima dispu
tare conantur. sed quomodo de illa. aliquid recte sentire poss
sunt qui auctorem ad cuius ymaginem facta est non nouerūt.
Et ideo multa errore digna dixerunt. Mutabilis est anima
non localit s; tpaliter suis affectionibus. Corpus autem ⁊ lo
co tempore mutabile q̄a a tpe mutatur. ⁊ variatur loco. Qd
est ad corpus mutacio locorum hoc est ad animam mutabili
tas cogitationum. Que varietas male mutacionis. tunc mē
te inhesit. quando ab eternorum contemplacione primus
homo recedens in illo stare noluit a quo male recessit. Et ius
ta dampnacione inconstās p rex rapt⁹ varietatē defluxit.

Multū ex sua natura splēdore possidz anima. s; fuscā amixtiōe
carnis q̄ retinetur inclusa. Ex ei⁹ em̄ pte vertit̄ ad peccādi
infirmatē salomone dicēte. Corp⁹ corruptibile agguat aia⁹
z deprimat terrena inhabitacio sensū multa cogitantem.

Non virtute nō sēsu corpis. Sed De sensib⁹ carnis
ratione mētis excellim⁹ animalia cetēa Capi^m. xv.
Pro rebo corporeis vtēdis sufficit sensus carnis nō p;
spiritalib⁹ capiēdis Illecti aut̄ homies vsū corporeay rex ni;
chil putāt aliud eē pter qđ carnis sensu accipiūt. Sicut pcel;
lunt sibi corporei sensus diuersitate locoy ita sibi met z stute
senciēdi pcellūt. Nam p̄stāci⁹ est odorat⁹ sapore z posicione
loci z senciēdi longinqtate. sic auris odoratu. longi⁹ em̄ audi
mus. quā odoram⁹. z sic oculi aurib⁹. longi⁹ em̄ videm⁹ qm̄ au
dim⁹. Anim⁹ aut̄ z loco z merito hñs vniūsis sensib⁹ supferit.
In arce em̄ capitis ostitut⁹ qđ illi corpāliter nō attingūt iste
intellectualit̄ cōtuet̄. Amplius excellit oculoꝝ sensus ceteris
sensib⁹. Quādoqđē q̄ ad alios ptinet̄ sensus inde dicam⁹ veluti
cū dicim⁹ vide quō sonat. vid̄ quō sapit sic z cetēa Quēadmo;
dū ocul⁹ ita z anim⁹ cetēa videt sese nō intuet̄. Aliay em̄ rex
origines species z magnitudines pspicit. De se aut̄ tanta veri
ignoriācia inficiat̄. ut in hñs om̄ib⁹ nichil certi⁹ otemptetur.
Idomo q̄ miraris fideꝝ altitudinē z maris pfunditatē. animi
tui abyssum intrate z mirare si potes. Multa cogitātes sine
sensu carnis z sine ymaginib⁹ viuīs animo tm̄ cernētes intue;
mur memoria q̄ mēte sibi eas fingēte tenem⁹. Multa qđ intel
ligim⁹ sensu q̄ lingua explere nō possum⁹. Innoxios eē mfātes
ope nō eē innoxios cogitacōe. q̄ motū quē gerūt mēte nō dū
possunt explere ope. ac p hoc in illis etas ē imbecillis nō ani
mus. Ad motū em̄ volūtatis nō dū obtpat illis fragilitas cor
poris nec adeo ope nocere possunt. sicut cogitacōe mouent̄.
Ex causa vocabulū sortita ē cogitacio. Cogēdo em̄ animū res
minisci qđ memorie cōmēdatū ē dī cogitacio. Rex oim̄ thesau
rus memoria est. Ip̄a est em̄ custos rebo inuentis ip̄a cogita
tis de qua aliqd difficile ē aliquē disputare. q̄a grādis ei⁹ pple
xitas est. Et anim⁹ ip̄e ē ymago a sensib⁹ corp⁹ remota sue
q̄ speciei similitudinē relinqt i memoria. Similitudinē autē
nō p ymagines sic cetera s; sic gaudiū sine ymagine reminiscim⁹

4

memoria

dū obliuioez mēorān n̄ p se ipaz adest qđ si p se ipa adelh vtiq;
nō obliuiscēmur Cōmunē hoīs aīaliūq; eē mēoriā nullū aut ani
malibz irracōabilibz intellectū mēse nisi homī tñ pdit ratio.
Ceteis em̄ i ipa q̄litate ofidē acōis sue sēsus carnis nō intelligē
cia mentis est. De xpo filio dei. Capitulum. xvi

Plli dei pfecta natiuitas nec cepit eē nec desit. ne pteita
sit si desit ⁊ ne impfca sit si ad huc sit. s; sic eīna sit ⁊
pfecta q̄ten⁹ i ea natiuitate eīnitas ⁊ pfectio habeat.

carne
Ex vtero s̄gmis mīmor dī pīe xps. videlic; iuxta hūanā assum
pcōnē. nō iuxta diuinitatē. Xps ⁊ i forma sui su⁹. ⁊ i form̄ ser
ui nō su⁹. In form̄ q̄ppe sui dñi su⁹. ⁊ i form̄ sui hoīm dñs. Cri
stus i form̄ sui ppter acēpcōis excellēciā dñs ē hoīm q̄a ⁊ sic su
scēpit carnē nō tñ ex carnis libidinosa atagione. Mediator dī
atq; hoīm homo xps ihs neq;quā alī i hūaitate alter i deitate ē
s; i m̄ vtrāq; nāta idē vn⁹ ē. Nec pur⁹ hō acēpt⁹ ē. nec pur⁹ hō
edit⁹ ē. nec postea meritū ut de⁹ elh acēpit s; de⁹ s̄bū manē
te incōmutabili essēcia q̄ illi cū pīe ⁊ spū s̄cto ē coetna. assū
psit carnē p salute hūana i q̄ ⁊ impassibil' pati ⁊ immōtal' mori
⁊ eīn⁹ an̄ s̄cla t̄palis possit oñdi Mediator dī ⁊ hoīm hō xps ihs
q̄muis aliud sit ex pīe aliud ex s̄gme nō tñ ali⁹ ex pīe ali⁹ ex
s̄gie s; ipe eīn⁹ ex pīe ipe t̄pal' ex mīe. ipe q̄ fecit. ipe q̄ fact⁹ ē
ipe de pīe sine mīe. ipe de mīe sine pīe. ipe aditoris tēplū. ipse
aditor tēpli. ipe auctor opis. ipe op⁹ auctōis Manēs vn⁹ de v
tro. ⁊ ex vtrāq; nāta. nec naturay copulacōe ofusus nec natu
ray distinctōe geminat⁹. Adō dī i hoīe venit q̄a p se ipm ab ho
mībz cognosci nō potuit. Sed vn̄ nob ofuluit inde despectōez
tulit q̄ infirmitatē q̄ p nob suscepit hō supb⁹ despexit. Ob h̄
infirma ⁊ stulta mūdi elegit ut forciora ⁊ sapiēciora p q̄ nō co
gnoscebat ofuderet. Sic cibū fortē mualid⁹ infans cape nō po
test. nisi a mīe pus edit⁹ i lactis sucū vertat. ut qđ in cibo non
potuit vti sugēdo potet in lacte p carnē. ita ⁊ nos dū essemus
infirmi ad aspiciendā s̄bi eternitatē factū est ipm caro ut enu
tritū p carnē forciores q̄ effecti cibū solidū id ē. s̄bū dñi cū pīe
sēmpiternū atēplādo ut āgeli faciem̄ Prima dī dona eē q̄b nos
nob reos eē ofēdit q̄ dū iacēm⁹ s̄breatu culpe iustos nos eē ēde
bam⁹ Venit patefecit vuln⁹. ofosuit semetipm ⁊ de sua mor
te nob mediciaz aptauit ut n̄ elh oñsōr tñ vulnēi s; ⁊ sanator.

Saluator iustus

*q̄ ad dī vnu dī vnu
solus*

hōi fater

Primū ad israhel venit xps sicut ⁊ ipe ait. nō sum missus. nisi
 ad oues q̄ perierūt dom⁹ israhel. Ad populū israhel prius ve-
 nit h̄ qd nō esset credituri. p̄ph̄a nō tacuit dicēs. Prim⁹ ad spon-
 dit assum ⁊ iherusalē euāgelizatā dabo ⁊ vidi ⁊ nō erat neq̄
 extitit quisq̄ q̄ mīret ⁊ filiū ⁊ interrogat⁹ respōdet s̄bū. Sed
 q̄ ad gētes t̄nsiuit seq̄tur. Ecce seru⁹ meus suscipiā eū electus
 me⁹ ⁊ placuit sibi nllō anima mea dedi spiritū meū sup eū ius-
 dicū gētib⁹ p̄feret. Quāuis ordīnē nr̄e liberacōis nesciēt dy-
 abol⁹ sciuit t̄n q̄ p̄ saluacōe hoīm xps aduēit h̄ qd sua idē nos
 morte redimēt ignorauit. Vñ euā occidit nā si ille xpm p̄ mortē
 redimē hūanū gen⁹ scilicet n̄ eū vtiq̄ p̄miss⁹. Qd nouēit dyabol⁹
 p̄ salute hūanū gn̄is xpm remisse euāgelīū testimōio docet. Quē
 ut vidit cogitēdo ptinuūt dicēs qd nob̄ ⁊ tibi fili dei. Venisti
 ante temp⁹ p̄dere nos. Xps sic peccatū qd pena dignū est non
 admisit. ita penā peccati nr̄i suscepit ut p̄ mēbitā penā suam
 debitā ablueret culpā nr̄am. Ut p̄ h̄ amitteret dyabol⁹ quos re-
 os tenebat. dū vnū interfecit q̄ nichil p̄cti admiserat. Idōq̄
 quos quasi iuste tenuit amisit q̄ iniuste redēptorē nr̄m occidit.
 Illus⁹ ē dyabol⁹ morte dñi q̄i auis. Nā ostēsa xps sue carnis
 mortalitate quā interimēdā ille appetebat abscondit diuinitatē
 ut laqueū quo eū elud aūē improvidā prudētī irretiret decipu-
 la. Nam si innoxius xps nō occideret hō dyabolo addict⁹ p̄ pre-
 uaricacōez nō absolueretur. Dyabol⁹ dū in xpo carnē humani-
 tatis impetit q̄ patebat. quasi hamo diuinitatis ei⁹ capt⁹ est
 quī latebat. Est enī in xpo ham⁹ diuinitas esca autē caro. linea
 genealogia q̄ ex euangelio recitat̄. Tenēs v̄ro hāc lineā deus
 pater ē de quo dicit apl⁹ caput xpi de⁹. Et lucas lineā gn̄is
 cionis xpi ab ymis ad sūma ⁊ texēs mchoat a ioseph ⁊ sūmat ī
 deū. dū dicit q̄ fuit heli ⁊ pficiēs lineā gn̄is dicit quī fuit dei.
 Idcirco dñs ī infernū descēdit ut h̄ns q̄ ab eo n̄ penalit̄ deti-
 nebātur viā aperiret reuertēdi ad celos. scdm̄ testimoniū ysa-
 ie p̄phete dicētis. Posuisti pfundū maris viā. ut t̄nsirēt libe-
 rati. Viā quippe xps ī pfundū maris posuit. qñ infernū descē-
 dens s̄ctis iter ad celos reuertēdi mōstrauit. Sancti ex tpe re-
 surrectōis xpi statim ut de corpore exeūt mox ad celestē habi-
 tacionē ascēdūt qd antiq̄s patrib⁹ nō dabat. Nā añ aduentum
 saluatoris. quāq̄ sine pena supplicij t̄n nō ī celo s̄ ī inferno

sanctorum anime tenebant. Pro quibus absoluedis. dominus in infernum descendit. Christus in celum ascendens discessit quodam carne si prius est maiestate. secundum illud quod ait. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Sedet Christus ad dexteram patris. Non ut dexteram corpoream habeat per se dexteram patris beneficentia est sic sinistra miseria.

Spiritus sanctus De spiritu sancto Capitulum. xviii.
cerato est sicut pater et verbum testate propheta. Spiritus domini fecit me. et spiraculum omnipotentis vivificavit me Spiritus sanctus patris et filii est. et inde unum sunt pater et filius. quia nichil habet pater quod non habet filius. Non enim res una et duorum substantialis poterit simul ab eis procedere. et simul melle. nisi unum fuit a quo procedit. Spiritus sancti pignus accepit ecclesia. ut per eum in uno corpore unum fieret credentes. Per quem pater et filius unum essentialiter sint. ipso salvatore ad patrem dicente. ut sint unum sicut et nos unum sumus. Christus non timens a patre sed etiam a spiritu sancto se missum testatur dicente propheta. Accedite ad me et audite. Non a principio in abscondito locutus sum ex tempore antequam fieret ibi eram. et nunc dominus misit me et spiritus eius. Spiritus sanctus pro eo quod consolator sit paraclitus nuncupatur. Nam latine paraclitus consolacio dicitur. Et reuera dum dona sacramentorum distribuit consolationem anime prebet. Credo equidem quod magnam leticiam sentit qui aliquod reuelante spiritu dicit. Donum sancti spiritus in membris ecclesie sigillatim diuiditur et singulis singula donum tribuuntur. Christus autem omnem plenitudinem gratiarum habuit de quo ita legitur plenam gratiam et veritatem In Christo ergo omnis plenitudo gratiarum est nam singulis electis singula donum tribuuntur In spiritu sancto omnis gratia donorum consistit Ipse enim prout vult gratiarum donum largitur. alius datus sermonem sapientie. alius scientie. alius fidei. atque ita unicuique distribute spiritus sancti diuisio gratiarum tribuitur et in omnibus idem unum habet Ipse enim etiam ineffabilia docet quae profere humanus sermo non potest Adhuc aduentum domini tamen propheta et pauci ex omnibus populo iusti donum sancti spiritus merebantur Post aduentum autem domini spiritus sanctus cunctis est cunctis distributus iuxta quod per prophetas dominus loquutus est. Et ecce in nouissimis diebus effundam de spiritu meo super omnes carnes et prophetabunt filii viri et filie viri Cunctis enim nunc gentibus gratia sancti spiritus condita est neque in paucis aut in populo israel sed in omni cunctarum multitudinis spiritus sancti gratia manz aliqui non digis et reprobis donum spiritus sancti conferunt sicut saulo data est prophetia et Balam unde et multi in fine dicturi sunt domine stutes in tuo nomine fecimus. Quibus dicturus est dominus. Nescio vos unde estis.

*Spiritus sanctus
datus mihi non
est sed donum
vultu nro*

19
14
Xpi aduentu nō tm̄ plebis iudee sācti pph̄tates expectauerūt. s; fuisse etiā i nacōib; plerosq; scōs vnos pph̄cie donū hñtes q̄bo p spm̄ scm̄ xps reuelabat ⁊ a q̄bo ei⁹ expectabat aduent⁹ sic Iob sic balam q̄ xpi vtiq; p̄dicauerūt aduentū. Conūsiō gētū veteri pph̄o latebat. s; tñ i osilio dī erat. ut fieret ⁊ iā tūc a sāctis pro phetis occulte p spm̄ sāctū p̄dicabat aduent⁹ xpi sic dicit ppha Cū appropinqueint āni cōgscēis cū aduenēit tēp⁹ ostēdēis Nūc vero reuelatū patz qđ tūc carnalib; latebat. spūalib; vō nō tū erat. Nōdū tamē manifeste dicebat eo qđ tēp⁹ ostensionis non est.

De lege Capitulum Decimūoctauum.

Uta p quā itur ad xpm̄ lex ē. p qm̄ vadūt iusti ad deū. ⁊ ut ē intelligūt eā. Sāctay scripturay altitudo q̄ montes pascue sūt. ad quos dū quisq; iustoy asendit. Pas- scue m̄deficiētis refectōez inuenisse ogaudz In scripturis sāctis q̄i i mōtib; excelsis. ⁊ viri pfecti hñt sblima intelligēcie. quib; gressus oteplacōis. q̄i cerui erigāt ⁊ simplices q̄i pua aīalia in ueniūt mōitos intellēct⁹. ad quos hūiles ipi refugiāt. Scri- ptura sacra infirmis. ⁊ sensu puulis. scdm̄ hystoriā hūilis vidēt in sbis. cū excellēciōib; aut viris alt⁹ incidit. dū eis sua mi- stēia pādīt ac p h̄ytriusq; manz om̄nis ⁊ puulis ⁊ pfectis Scri- ptura sacra p vniuscuiusq; lectoris intelligēcia variat Sic man- na q̄ populo veteri. p singuloy delectacōe variū dabat saporem Iuxta sensuū capacitātē singulis s̄mo dominic⁹ ogruit. Et dū sit p vniuscuiusq; intellectu diuīsus. in se tñ pmanz vn⁹. Ideo in libris sāctis qdā obscura qdā apta repiunt ut intellēct⁹ lectoris ⁊ studiū augeat. Nā si cūcta clausa existerēt ofestim diffidēcia gignerēt Ne g de obscuris despacio fiat. ea q̄ manifesta sūt faciāt Et ne de intellectis fastidiū existat. ea q̄ clausa sūt desiderium excitāt. Nā pleraq; q̄nto magis latēt tāto magis exēcitū pre- bēt. In scripturis sāctis sepe ea q̄ futura sūt q̄i facta narrātur. Sicut ē illud dederūt i escam meā fel. ⁊ potauerūt me aceto. Sed cur futura q̄i p̄terita scribunt nisi qđ q̄ adhuc faciēda sūt in ope. iā facta sūt i diuina p̄destinacōe. Nob igit t̄palit acce- dūt. que a dditore oīm sine tpe puidētur. Propterea ppha rex futuray gesta p̄teita p̄ntib; miscet rebo. ut ita credant illa fu- turā. quēadmodū ista cernūtur eē ōpleta. More em̄ suo p p̄ncipia de futuris loq̄tur. sic in p̄sona iherusalē de ecclesia ⁊ sic in p̄sona

Lex illa p̄ q̄ itur
ad christum
Lex ē illa q̄ dicitur
uadit ad eum p̄
clat. Nelligunt ea

estram de hereticis. Pro factis diuinis. plex q̄ & dicta ponuntur
 id circo q̄a nō opatōe manū dē? s; dicēdi imperio opat̄ sic scri-
 ptū ē. Dixit & facta sūt. mādauit & creata sūt. Quod i scriptu-
 ris sacris vna bis repetit̄ sentēcia aut afirmacōis causa ē. aut
 misteriu. sicut lex & gr̄a. sicut inciu & pfectio. sicut bonū & me-
 lius. Lex diuina in tribu distinguit̄ ptib; id ē in historia. in pce-
 ptis. & i pphetis. Historia ē in hīs q̄ sūt. pcepta i hīs q̄ iussa
 sūt. pphēcia i hīs q̄ futura pnūciata sūt. Lex diuina triplici
 sentiēda ē modo. Primo ut historice. Scdo ut tropologicē.
 Tercio ut mystice intelligat̄. Historice nāq; iuxta l̄raz. Tro-
 pologicē iuxta morālē sentēciā. Mystice iuxta spirituale intel-
 ligēciā. Ergo sic historice oportet fidē tenere. ut eā & moralit̄
 debeat̄ interpretari & spiritualit̄ intelligē. Tria & septē decē p-
 cepta sūt. s; tria ad amorē dei ptinet̄ septē ad hoies. Illa tria
 que ad dñm ptinet̄ i vna tabula scripta sūt. reliq; septē in scda.
 In pma tabula triū mādator. hoc p̄mū est diliges dñm deum
 tuū. In scda honora patrē tuū & matrē hinc ē qd̄ & saluator scri-
 be interrogati qd̄ pceptū est p̄mū i lege ait Audi israel dñs
 deus tuus de? vn? ē hoc p̄mū est. Scdm̄ vero simile ē huic. Di-
 liges pximū tuū sicut teipm. Vnū em̄ pceptū de pma tabula
 dixit q̄ ad dei ptinet̄ amorē. Altero vero de alia tabula. quod ad
 homis ptinet̄ dilectōez De ecclesia & hēfibo Ca^m. xix.

*ecclesia & hēfibo
 viuimus*

Gemma est ecclesie pulchritudo. vna qm̄ hic bene vi-
 uendo d̄seq̄tur. Altera p̄ quā illic & retribucōe glori-
 cabit̄ Ecclesie ppter xpm̄ gemine tribulacōes existūt
 id ē siue q̄s a paganis ptulit̄ i martirib; siue q̄s ab hēticis p-
 fert̄ i diūsis d̄certacōib;. Otrāsq; aut̄ p gr̄az dei exupat. ptim
 ferendo ptim resistēdo. Sancta ecclesia catholica sicut male vi-
 uētes in se paciēter tolerat. ita male credētes a se repellit San-
 cta ecclia d̄tra gentiliū atq; hereticor. ptinaciā sumope sapiēciā
 & paciēciā opponē studet. s; exercetur ei? sapiēcia cū tēptatur
 verbis exercet̄ paciēcia cū tēptat̄ gladiis. Nūc em̄ psecucōib;
 appetitur. nūc falsis assercōib; lacessitur. Causa puitatis he-
 retice doctrina ē p̄pagata ecclesie nā ante simplici tantū fide
 vigeat. hereticor. igit̄ occasione p̄pagati sūt dōctores i fide
 & p acumina heresū ecclesie magistri creuerūt. Nam tūc cla-
 rus manifestat̄ vitatis assercio quādo patuerit q̄libz dissensio

17.
11
Sancta ecclesia ideo dicitur catholica. pro eo quod vniuersaliter per omnes
mundum sit diffusa. Nam hereticorum ecclesie in partibus mundi coartantur
hec vero in toto orbe diffusa expandit paulo attestante apostolo.
Gras inquit ago deo per omnes nobis quia fides nostra annunciat in vni
uerso mundo. hereses autem in aliquo angulo mundi. aut in vna provin
cia inveniuntur. Ecclesia vero catholica. sic per totum mundum
extendit. ita et omnium gentium societate struitur. Qui sunt hereses nisi
qui relicta dei ecclesia priuatas elegerunt societates. De quibus do
minus dicit duo mala fecit plus me. me dereliquerunt fontem aque
vive. et effoderunt sibi cisternas. cisternas dissipatas que retinere
non valent aquas. Causa heresis ob quam rem fit. ad exercitacio
nem fidei. Videlicet vero per quam fit. obscuritas est diuinarum scriptu
rarum in qua caligantes heretici aliud quam se res habeat intelli
gunt. nec esse possunt quia id ipsum quod existunt hereses iam non sunt.
Male enim sentiendo esse iam dereliquerunt. ad nichilum enim tendunt heretici
ingenti studio medicamina sua discunt. et labore rehementi ne in vni
tatem ecclesie veniant decertant. de quibus per prophetam congrue dicitur
Docuerunt linguam suam loqui medicamina. et ut inique agerent labora
uerunt. Dum vicissim heretici mutuo se lacerant. quando alterutrum
se in proprias sectas inducunt sic tamen inuicem sese colligunt ut contra
ecclesiam pari erroris spiritu decertent. Et qui ab inuicem sunt diuisi in ad
uersitate ecclesie simul existunt uniti eisque qui per eo quod tamen valeant
hereses videtur habere veritatem. Hoc respondendum est. Non ideo soluti ipso
modo sunt morbi. qui plerumque ita generaliter corpus occupant ut par
uum saluti locum relinquant. De hereticis Cap. xx.

Non posse hereticos habere remissionem. nisi per ecclesiam catholicam.
sicut et amici iob non per se placare deum potuerunt. nisi per eis
iob sacrificium obtulisset. Opera bona que heretici faciunt et
iusticia eorum nichil eis prodest. testatur dominus per iheremiam. Quia me
oblitus es ecce ego annuntiabo iusticiam tuam. et opera tua non proderunt
tibi. Heretici quamuis legem et prophetas adimpleant. ex eo tamen quod ca
tholici non sunt. Non est deus in eorum consuetudine ipso domino testatur. Si ste
terit moyses et samuel coram me non est anima mea ad populum
istum. Ecce eos a facie mea et egrediatur. Per moysen quippe et sa
muel legem accipe et prophetas quos quamuis heretici ope implere con
tendant. Propter erroris tamen impietatem a vultu dei precipiuntur.
et a iustorum consuetudine separantur. Paganus et hereticus ille quia nunquam

fuit cū dei populo. iste q̄a recessit a dei populo vterq̄ recedē-
tes a xpo ad diaboli ptinet corp⁹. Qui ab ydolatra ad iudaismū
uel heresim trāseunt iuxta p̄phaz de malo ad malum egressi sūt
dominū nō cognouerūt. quia de infidelitatis errore ad aliū tñs-
ierunt. Cui⁹ doctrinā quisq̄ sequit̄ huius ⁊ filius nuncupatur
Sic ⁊ p̄phetā amoneū patrē ⁊ tetheā matrē eē isrl' dñs dicit
Non vtiq̄ nascēdo sed imitādo. Sic etenim meliorē partē fili⁹ dei
imitantur qui p̄cepta dei custodiunt. Vnde ⁊ nos non natu-
rā. sed ⁊ op̄ione clamam⁹ deo dicētes. Pater noster qui es in
celis. Non solū tantū natuitate sed etiā imitacōne filios pos-
se alicui⁹ vocari. Nam iudei secūdu carnem fili⁹ abrahe secun-
dum conuersacionem fili⁹ diaboli nuncupātur. ac per hoc illi
sunt semen abrahe qui eius imitatur fidem. non qui ex eius ge-
nerati sunt carne. De errore auctoris trahitur a quibusdam
⁊ nomen ⁊ culpa ut ip̄ius vocabulo censeatur cui⁹ errorē ex-
equit̄. Sicut ecclesie pergami in apocalipsi dicit̄. Habes tes-
nentes doctrinā balaam ⁊ izabel. Doctrinā igit̄ balaam dicit̄
habere tiathiris. p̄pter imitacionē nō p̄pter p̄senciā corpalem

De gentilibus philosophis

Cap. xxi.

Philosophi gētū nō sicut oportet dñm q̄rētes in anglos
inciderūt p̄uaricatores. factusq̄ est illis mediator dis-
abolus ad mortē sicut nob̄ xps ad vitā. Multū mūdi
philosophi p̄dicāt in diuisione tēporū. cursuq̄ fidey ac discus-
sione elem̄toy. ⁊ tñ hoc nō nisi a deo habuerūt. Volādo enī su-
perbe ut aues aerē ⁊ emergētes in pfundū ut pisces mare ⁊ ut
pecora gradiētes terrā descripserūt. verūtamē tota mēte aucto-
rē eoy intelligē noluerūt. Quare non possunt animalia bruta
interrogare q̄a nesciūt rōnari. Ideo nō dissimiles gētiles hoīes
animalib⁹ q̄ talia nō cōsiderātes ⁊ ip̄a amplius diligētes usq̄ ad
eoy cultum euauerūt. Via xps est si q̄s in ea nō gradiūt nō ē
quomodo veniat ad deum. Philosophi aut̄ mūdi vtiq̄ deum
cognouerunt. sed q̄ displicuit illis humilitas cristi in muio
transierunt ⁊ non in via. Ideoq̄ euanescentes gloriā dei in
mendacio mutauerunt ⁊ rectitudinē vie relinquerunt aufra-
tus inciderunt errorum. Primum vnicuiq̄ est scire quid appe-
tat. secundum vero est ut id q̄ appetit apprehēdat. Impfecta
quippe sapiēcia ē quo tēdas sciē ⁊ nescire iter p̄ qd̄ expediat ire

19
Quid enim pdest si q̄s famis tpe vbertatis regionem videat. ⁊
viā p quā ad illā p̄gat ignorat. Ecce patriā quīsq̄ q̄rit sed viā
p̄didit errādo gradit̄. nō p̄ficiēdo q̄ntoq̄ plus ambulat tanto
magis ab eo qd̄ q̄rit elōgat. Qui viā regiā h̄ est xpm̄ deserit ⁊
si videat veritatē a lōge videt q̄a nisi p viā non est quō ad eam
p̄pinquet. Qd̄ si gradit̄ p dēstū leonē incurrerit semetipm̄ re
darguat dū i dyaboli faucibz hēserat De differēcia testamēti

Quidā idō nō recipiūt vet̄ testamētū toy Ca^m.xxij.
pro eo q̄ aliud in tpe p̄isco aliud agat in nouo. Nō in
teligētes q̄ d̄s qd̄ cuiq̄ cōgrueit tpi incognita quadā
distribucōe d̄cessit sicut i lege impat nupcias i euāgelio ōgi
nitatē d̄mēdat. In lege oculū pro oculo auferre in euāgelio
alterā p̄bere p̄cūcti maxillā. Sed illa p tpe fragili p̄p̄o ista
vero p̄fecto. vtracq̄ tñ p tpe suo queq̄ diuēciā cōmodās. Et
tamē p ista mutacōe nō est credēd̄ d̄s mutabilis. s̄ p̄ci⁹ inde
admirabilis p̄dicād̄ ē q̄a manēs incōmutabilis qd̄ cuiq̄ ut di
xim⁹ tpe cōmodū fuit magna cū distribucōe d̄cessit. Sub ve
teri testamēto minoris culpe erāt p̄fēa q̄a i ea nō ip̄a veritas s̄
vmbra veritatis aderat. Nam in testamēto nouo p̄ceptis alio
ribo veritate manifesta facta quedā q̄m illo p̄p̄o vmbre veritatis
desuerāt deserēda. nobis p̄cipiunt̄. Illic em̄ fornicatio ⁊ retri
bucio iniurie p̄missa sunt nec nocebāt. In testamēto aut̄ nouo
gravi animadūsiōe dāpnant̄ si admittant̄ De Simbolo ⁊

Aidei simbolū ⁊ dñica oīo pro orōne Ca^m.xxiij.
tota lege paruulis ecclesie ad celoy regna sufficit ca
pessenda. Om̄is em̄ latitudo scripturay i eadē orōne
dñica ⁊ simboli breuitate cludit̄. Vñ ⁊ p̄pha ysaias dicit Ad
breuiacōez audiui a dño deo exercitū sup vniūsam terrā. Attē
dite ⁊ audite eloquū meū s̄z abbreviatio aut illud intelligit̄
q̄ dñs dicit om̄nē legē ⁊ p̄phas in duobz p̄ceptis dilectōis dei
⁊ p̄ximī pendē. aut p̄pter ip̄az orōnē dñicam uel simboli breui
tatē i quibz ut p̄dictū est om̄ez scripturay coartari latitudinē.

De Baptismo ⁊ cōmunionē Ca^m.xxiij.

Solam ecclesiā catholicā habere baptismū ad salutem
Zacharias p̄pha testat̄. Inde inq̄t illa erit fōs patēs
domui dauid ⁊ habitantibz in iherusalē in ablucione
peccatoris ⁊ menstruate. Domus quippe dauid ⁊ iherusalem

*De statutu baptisati et no
baptisati, iustitiam nati
non no*

xpi ecclesia ē. in q̄ mannat fōs i ablucōez pctōy. heretici autē
id solū ymaginaria ostētacōe faciūt. idōq; illis baptism⁹ n̄ ad
remissionē pctōy. s; ad supplicij testimonij dat. Pro solo reatu
originali luunt in inferno nūp nati infātuli penas si renouati
p lauacy. nō fueint. Proinde q̄ causa nūp nat⁹ dānat infās si nō
regnat. Quia originis noxietate pimit. Cur paruuli pctō ori
ginali carētes p baptismū ⁊ nec dū ppiū hōtes delictū a bestijs
penisq; ceteris laniātur. Nec igit̄ causa ē. Baptismū em̄ a pena
eterna nō a pntis vite supplicio liberat. Qz si a pena pnti ho
mines liberarētur p baptismū ipm putare ut baptismi pmiū
nō illud eēnū. Ergo soluto reatu pcti manz tñ quedā tpalis
pena ut illa vita feruenci⁹ reqrat q̄ erit a penis om̄ibo aliena.
Nullus negat fidelij ecā post baptismū quo pctā delētur quo
tidie quādi in isto seculo sum⁹ ad deū nos debere uerti. Qd
quāuis sine immissione sit quotidie agēdū. nūq; tñ fecisse suf
ficiet. Qui in maternis vteris sūt idō cū m̄re baptisari nō pos
sunt. qā q̄ nat⁹ adhuc scdm adam nō est renasti scdm xpm nō
potest. Neq; em̄ dici regeneracio in eo poterit quē generacio
non precessit Qui intra ecclesiā nō ex dignitate ecclesie viuūt
sed fidē quā verbo tenēt opibus destruunt de ips legitur Qui
scelerate viuūt in ecclesia ⁊ cōmunicare nō desinūt putantes
se tali cōmunionē mundari discāt nichil ad emundacōnē pfis
cere sibi dicēte ppheta. Quid est qd dilect⁹ meus in domo mea
fecit scelera multa. Nūqd carnes sancti auferēt a te malicias
tuas. Et apls pbet inqt se homo. ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de
calice bibat De septem regulis Ca^m. xxv.

Septem eē inter cetera regulas locucōnū sanctarū scrip
turarū. quidā sapientes dixerūt. Prima regula est de do
mino ⁊ ei⁹ corpore que de vno aut ad vnū loquit̄ atq;
in vna persona. mō capud modo corp⁹ ostēdit sicut ysaias ait.
Induit me vestimento salutari q̄si sponsū decoratū corona ⁊
quasi sponsam ornatā monilib⁹ suis. In vna em̄ persona dupli
civocabulo nominata ⁊ caput idest sponsū ⁊ ecclesiā idest spō
sam manifestat. Proinde notandum est in scripturis. quando
specialiter caput describitur. quando ⁊ caput ⁊ corpus. aut
quando ex utroq; transeat ad vtrumq; aut ab altero ad alterū.
sicq; qd capiti quid corpori cōueniat prudēs lector intelligat

13
 Secūda regula est de dñi corpe vero ⁊ p̄mixto. Mā vident̄ q̄dam
 vni diuēire p̄sone q̄d tñ nō est vni⁹ ut ē illud. Puer me⁹ es tu
 israhel ecce deleui ut nubere iniquitates tuas ⁊ sic nebulā p̄c̄a
 tua dūertere ad me ⁊ redimā te. Hoc ad vñū nō d̄gruit. nā al
 tera ps ē cui p̄c̄a deleuit. cui dicit puer me⁹ es tu. ⁊ alt̄a cui
 dicit dūertere ad me ⁊ redimā te. Qui si dūtant̄ eoy peccata
 delent̄. Per hāc em̄ regulā sic ad om̄es loquit̄ scriptura ut bo
 ni redarguant̄ cū malis. ⁊ mali laudent̄ cū bonis. Sed quid ad
 quē ptineat. q̄ prudēter legerit discet. Tercia regula ē de lit
 tera ⁊ spū idest de lege ⁊ grā. lege p̄ q̄ p̄cepta faciēda admo
 uemur. grā p̄ q̄ ut opemur viuam⁹. uel q̄ lex nō tñ h̄storice
 s̄ ecia spiritualiter s̄nciēda sit. Namq̄ ⁊ h̄storice oportz fidē
 tenere ⁊ spiritualiter legē intelligē. Quarta regula ē de specie
 ⁊ genere. p̄ quā ps p̄ toto ⁊ totū. p̄ parte accipit̄. veluti si vni
 populo uel ciuitati loquat̄ de⁹ ⁊ tñ intelligat̄ om̄es d̄tingere
 mūdū. Mā licet adūsus vnā ciuitatē babiloniā p̄ ysaiam p̄phetā
 dñs cōmēt̄ tñ dū d̄tra ecclesiā loq̄tur. trāsit ad gen⁹ de spe
 cie ⁊ dūt̄ d̄tra totū mūdū s̄monē. Certe si non dicet̄ adūsus
 vniū sū orbem. non adderet̄ infra generalit̄ ⁊ disp̄dā om̄es terrā
 ⁊ visitabo sup̄ vrbes mala. ⁊ cet̄a q̄ sequūt̄ ad interniciōē
 mundi ptinēcia. Vñ ⁊ dicit. hoc ē d̄siliū q̄d cogitaū sup̄ omnem
 terrā ⁊ hec ē man⁹ ei⁹ extēsa sup̄ om̄es gētes. Itē postq̄m sub
 persona babilonie arguit vniū sū mūdū. rursus ad eādē q̄si de
 genere ad speciē reuertitur dicens. q̄ eidē ciuitati specialiter
 cōt̄igerūt. Ecce ego suscitabo sup̄ eos medos. Mā regnāte bal
 thasar a medis ē obtēta babilonia. Sic ⁊ in onus egipti ex p̄
 sona eiusdē totū vult intelligē mūdū dicēdo. Et cōcurrē faciā
 egiptios adūsus egiptios. regnū adūsus regnū. cū egipt⁹ nō
 multa regna s̄ vñū habuisse describitur regnū. Quinta regu
 la ē de tēporibz per q̄ aut ps maior t̄pis p̄ partē minorē. aut ps
 minor t̄pis p̄ partē maiorē induc̄. sic ē de triduo dñice sepul
 ture. dū nec tribo plenis diebz ac noctibz iacuerit in sepulchro
 s̄ tñ a parte totū tridū accipit̄. Vel sic illud q̄d q̄dringētis
 annis p̄dixerat d̄s filios israhel in egipto fuituros. ⁊ sic inde
 egressuros. q̄ tñ dñante ioseph egipto dñati sūt. Nec statim
 post q̄dringētos annos egressi sūt ut fuerat p̄missum. s̄ q̄drin
 gentis triginta peractis ab egipto recesserunt. Est ⁊ illa de

temporibus figura per quam quedam que futura sunt que iam gesta narrant
 ut est illud. foderunt manus meas et pedes meos. diminuerunt
 omnia ossa mea. et diuiserunt sibi vestimenta mea. et huiusmodi similia
 in quibus futura tamquam si iam facta sint ita dicuntur. Sed cur que ad
 huc facienda erant iam facta narrantur. Quia que nobis adhuc fu-
 tura sunt apud dei eternitatem iam facta sunt. Quia propter quod aliquid
 faciendum esse pronuntiat secundum nos dicitur. quando vero que futura sunt. iam
 facta dicuntur. secundum dei eternitatem accipienda sunt. Sexta regula
 est de recapitulacione. Recapitulacio enim est dum scriptura re-
 dit ad illud cuius narracio iam transierat sicut cum filios filiorum.
 noe scriptura commemorasset dixit illos fuisse in linguis et gen-
 tibus suis. et tamen postea quasi hoc etiam in hoc ordine temporum
 requiritur. Et erat inquit omnis terra labium unum et vox una omni-
 bus erat. Quomodo ergo secundum suas gentes et secundum suas
 linguas erant si una lingua erat omnibus. nisi quod ad illud quod
 iam transierat recapitulando est reuersa narracio. Septima
 regula est de dyabolo et eius corpore quia sepe dicuntur ipsi ca-
 piti. que suo magis conueniunt corpori sepe vero eius videntur di-
 cta membris et non nisi capiti congruunt. Ut est illud in euan-
 gelio de zizanias tritico ad mixtis. dicente domino. Inimicus ho-
 mo hoc fecit. hominem ipsum dyabolum vocans et ex nomine corpo-
 ris caput designans. Item ex nomine capitis significatur corpus. sic
 in euangelio dicitur. duodecim vos elegi huius unus ex vobis dy-
 bolus est. iudam utique iudicans quia dyaboli corpus fuit. Apo-
 stata quippe angelus omnium caput est iniquorum. et huius capitis
 corpus sunt omnes iniqui. sic quod cum membris suis vnitus est ut se-
 pe quod corpori eius dicitur ad eum potius referatur rursus
 quod illi ad membra iteque ipsius dirigitur. De martirio

Si seruus aduersitate ulla non fragitur. Capitulum. xxvi.
D huius pro veritatis defensione ultro se certamine offert nec
 nunquam pro veritate diffidit. Sepe ex discipulis ad marti-
 rium eliguntur qui suos doctores ad coronam precedunt. et qui
 sunt ordine postremi. fiunt nonnumquam incertamine premi. Vir
 sanctus ultro se in agone pro certamine debet offerre iusticie
 si cum agonis fructum videt verum non debet declinare la-
 boris periculum. Quod si maior est labor quam animarum luctum
 declinandus est labor quem nimium committatur augmentum.

17
14
Vtrūq; em̄ fecit apostol⁹ qui ⁊ piculis se vltro dedit vbi maxi-
mum aīe lucy vidit. ⁊ sapienter se piculo abstulit ī quo pocio-
rem laborē qm lucy ēē pspexit. Vltro se paul⁹ apud ephesum
periculis obtulit qā poc⁹ piculo lucy vidit damasci aut̄ ideo
a piculo s̄trahit semetipm. qā nullū piculi ipi⁹ arbitrat⁹ est
fructū Disce quomodo se ad martirium offerat quisq; vltro uel
quō iuxta sētēciā dei cingat ab altero ⁊ quo nō vult ip̄e ducat
nisi qd ⁊ ppter gloriā futurā de certamine iust⁹ gaudet. ⁊ ppter
passionis violēciā refugit s̄bire qd dolet. Accipe exemplū ad
undi s̄btrepidacōe martiri de vsu bellādi ī quo exercitat⁹ quis
q; ī plio ⁊ p audaciā certamē aggredit. ⁊ p timorē d̄tacōe mo-
uetur. Item accipe exemplū martiri ⁊ de repacōe hūani cor-
poris ad salutē. dum quisq; ⁊ de spe repacōis gaudet ⁊ de incisi-
onib; seu amarissimis poculis meret De sanctorū miraculis

Et si apostolis virt⁹ data ē signoy ppter Ca^m. xxvii
fidē gēciū nutriendā. ecclesie tñ data est stus operū
ppter eandē fidē ornādā. Et tñ ī ip̄is aplis plus erat
mirabilis st⁹ op̄y qm virt⁹ signoy. Ita ⁊ nūc ī ecclesia pl⁹
est bene viuere q̄ s̄g facere. Qz nūc ecclesia nō ea miracula fa-
cit q̄ s̄b apostolis faciebat. ea causa est. qā tūc oportebat mū-
dū miraculis credē. nūc v̄o iam credentē oportz bonis op̄i-
bus coruscare. Mā idō tūc signa faciebāt exteri⁹. ut interi⁹ fi-
des roboraret. Iam ī fide miracula quicūq; requirit vanā glo-
riam ut laudet q̄rit. Scriptū ē em̄ signa ī signū sūt nō fide-
bus s̄ infidelib; Ecce signū nō est fidelib; necessariū. q̄ iā cre-
diderūt. s̄ infidelib; ut dūtant. Nam paul⁹ p nō credēciū infi-
delitate patrē publi de infirmitate febrium stutib; curat In-
firmatē v̄o timotheū fidelē nō oīone s̄ medicinalit tpat. ut
noueris miracula p incredulis nō p fidelib; fieri. Anteq; anti-
crist⁹ appareat stutes ab ecclesia ⁊ signa cessabūt. q̄ten⁹ eam
q̄si abiectiorem p sequat audaci⁹. Ob hāc vtilitatē cessabūt s̄b
antixpo ab ecclesia miracula ⁊ stutes. ut p hoc sāctoy clare-
at paciēcia ⁊ reprobū q̄ scandalizabunt leuitas ostēdat ⁊ pse-
quēciū audacia ferocior efficiatur De antixpo ⁊ ei⁹ signis

Omnis q̄ sedm cristiane pfessionis nor Ca^m. xxviii
mam aut nō viuit. aut aliē docz. Antixps est: Pleriq;
aut antixpi tpa nō visuri sūt. ⁊ tñ ī mēbris antixpi

inueniendi sūt. Anteq̃ veniat antixps multa eius menbra
 precesserūt ⁊ prauē actionis merito caput p̃prium preuenerūt
 Secundū apli sentenciā qui iam iniquitatis misterium opera
 ri illos affirmat eciã anteq̃ reueletur. magnitudo signoy. fiet
 sub antixpo. ut electi si fieri potest in errorem mutent̃. Sed si es
 lecti quō sūt i errore mutandi. Ergo ibūt i errore titubacōis
 ad modicū p̃ multitudie p̃digioy. nō tñ deiciēdi sūt a stabilita
 te sua troy impulsu atq̃ signoy. Vñ ⁊ idō ponit si fieri potest
 q̃a electi perire nō possunt. s̃ cito respiciētis cordis errorem re
 ligione coercēbūt sciētēs p̃dictū a dño eē. ut dū h̃ fecerint ad
 uersarij. nō oturbētur sācti. Tā mira factur⁹ ē p̃digia ⁊ signa
 dū venerit antixps. ut eciã electis q̃ddā cordis gignat̃ scrupulū
 quod tñ cito exupat in illis ratio p̃q̃ scient indeceptionem
 reproboy. ⁊ electoy probacionē eadem fieri signa. In quo tpe
 p̃pacienciā gloriofi erūt sancti non per miracula sicut martires
 fuerūt priores. Illi em̃ ⁊ p̃secutores sustinebūt ⁊ faciētes pro
 digia. Proinde ⁊ durior bellū sustinebūt q̃a nō solū ostra p̃sequē
 tes s̃ eciã ostra miraculis coruscātes dimicaturi sūt. Graui⁹ s̃
 antixpi t̃pib⁹ ostra ecclesiā deserviet sinagoga q̃ in ip̃o aduētū
 saluatoris xpianos est p̃secuta. Dū in martires dyabol⁹ iā ex
 ercuerit crudelitātē magnā eciã ligat⁹ crudelior erit tñ anti
 xpi temporib⁹ quādo eciã crit soluend⁹. Nam si tanta ligatus
 facere potuit quanta solut⁹ faciet. Quāto p̃piniuius finem
 mundi dyabol⁹ videt tanto crudelius p̃secuciones exercet. ut
 quia se continuo damnādum cōspicit socios sibi multiplici cū
 quib⁹ gehenne ignib⁹ adducat. Quāto breue tēpus videt sibi
 restare dyabol⁹ ut dominetur tanto i magna p̃secucōis ira mo
 uet diuina iusticia p̃mittēte. ut glorificent electi sordidēti iniq̃
 ⁊ ut dyabolo durior crescat damnacionis sententia

Inchoatio pacis sāctoy ē in De resurrectione Ca^m. xxix.
 hac vita nō p̃fectio Tūc aut̃ eit plenitudo pacis. dū ad dei cō
 tēplacionē absorpta carnis infirmitate cōualueint. Resurrectio
 mortuoy ut apls ait in virum perfectū immēsurā etatis pleni
 tudinis xpī futura est in etate sc̃z iuuentutis que perfectione
 non indiget ⁊ absq̃ inclinacione defectus in perfectione exu
 traq̃ parte ⁊ plena est ⁊ robusta. Quamuis nūc filioy dei no
 mine homines fideles vocētur. tñ ex eo quod hanc seruitutem

corruptionis paciunt. adhuc iugo fuitutis ad dicta sunt acce-
pturi plenam dei filiorum libertatem. dum corruptibile induerit in
corruptionem. Nunc deus per speculum agnoscitur. in futuro autem quisque
lectus facie ad faciem presentabitur ut ipsam speciem contemplet quam nunc
per speculum videre conatur. In hac vita electorum numerus ad dexte-
ram pertinetur et reproborum qui ad sinistram ituri sunt ecclesiam dei com-
plere. in fine autem seculi tria a frumeto disiungit De iudicio

Iudicium diem novit Christus. Sed in euangelio dicitur Ca. xxx.
et scire discipulos voluit. Nam dum dicat idem dominus per prophetam dies
ultionis in corde meo. iudicat se non nescire. sed nolle iudicare de
domo domini sic scriptum est incipit iudicium. quoniam electi id est domus dei
hic per flagella iudicantur. Impii vero illic ad damnationem iudi-
candi sunt. Unde et sequitur. Si autem primum a nobis quis finis eorum qui non
crediderunt. Ad districti examen iudicis nec iusticia iusti secu-
ra est nisi pietate divina. ut et ipsa iusticia quam quisque iustus est deo
iustificante iustificetur. Alioquin apud deum. et ipsa peccata est. Inde est
quod ait iob. Innocentem et impium ipse sumet. Consumitur quippe a deo
innocentius quam ipsa innocentia liquidius requisita. et divine innocentie
comparata nichil efficit nisi et ibi misericordie pietate homo iusti-
ficetur. Consumitur item a deo impius. quoniam exanimus divini subtilitate
requiritur. eiusque detecta impietas. iudicata damnatur. Consumi-
tur innocentius et impius simul fine carnis. non pena damnationis.
Doctus pariter et indoctus moriuntur. sed morte carnis non pena
damnationis. Omnia autem pergunt ad unum locum. dum morte corporali in terram et
iustus et impius reuertuntur. retributio autem dissimilis sicuti per eundem
salomonem dicitur. Quid plus habet sapiens a stulto. nisi ut illuc pergat
ubi vita est. Ergo omnes in terram pariter redeunt. nam ubi vita est
non pariter pergunt. Gemina punit sententia impius dum autem hic pro
suis meritis meritis cecitate percutitur ne veritatem videat. aut dum
in fine damnabitur ut debitas penas exolvat. Geminum est di-
vinum iudicium. unum quo et hic iudicantur homines et in futuro. alterum
quo propterea hic iudicantur ne illic iudicentur. Ad hoc quibusdam ad
purgationem temporalis perficitur pena. quibusdam vero hic inchoat dan-
natio et illic perfecta spectatur perditionis. In iudicio reprobi humani-
tatem Christi in qua iudicatur et videbunt. ut doleant. divinitatem vero eius
non videbunt ne gaudeant. Quibus enim divinitas ostenditur utique
ad gaudium demonstratur. Pro diversitate scientiarum et meritis

apparebit in iudicio xps electis. et terribilis reprobis. Mā qualem quisq; conscienciam tulerit talem et iudicem habebit. Vt manēte in sua trāquillitate xpo. illis solis terribilis appareat quos cōsciēcia i malis accusat. Due sūt differēcie uel ordines hominū in iudicio. hoc est electorū et reproborū. qui tñ diuidunt in q̄tuor. perfectorū ordo vnus est qui cū dño iudicat. et alius q̄ iudicat. vtriq; tñ cū xpo regnabūt. Similiter ordo reproborū ptitur in duos. dū iniqui intra ecclesiā sūt mali iudicādi sūt et damnādi q̄ vero extra ecclesiā inueniendi sūt nō sūt iudicādi s; tantū damnādi. Primus igit ordo eorū q̄ iudicant et pereunt opponitur illi ordini bonorū de quo sūt qui iudicant et regnant. Secūdo ordo eorū q̄ nō iudicant et peunt opponitur illi ordini pfectorū in quo sūt hī qui nō iudicātur et regnāt. Tercius ordo eorū qui iudicant et regnant. illi ordini est contrarius de quo sūt qui iudicātur et pereunt. Quartus ordo eorū q̄ nō iudicant et regnāt opponit illi contrario ordini i quo illi sūt q̄ nō iudicant et peunt. De gehenna Ca^m. xxxi.

Duplex damnatorū pena est in gehenna. quorū et mentē vrit tristitia. et corpus et flamma iuxta vicissitudinē ut qui mēte tractauerūt qd̄ p̄fecerūt. corpore simul et aīno puniantur ignem gehenne ad aliquid lumen habere. et aliquid non habere. hoc est habere lumen ad damnacionem ut videant impij vnde doleant. et non habere ad consolacionem ne videāt vnde gaudeāt. Apta fit cōparacio de camio trium puerorū ad exemplū ignis gehēne. Mā sic ille ignis nō arsit ad triū puerorū suppliciu. et arsit ad cōburēda ligamia vinculoꝝ. ita ignis gehenne et lucebit miseris ad augmētū penarū. ut videant vñ doleāt et nō lucebit ad cōsolacōē. ne videāt vñ gaudeāt. Inter hui⁹ vite et future infelicitatis miserā multa discrecio ē. Illic enī et miseria est ppter cruciacōē dolorū. et tenebre ppter lucis aūsiōē quorū vnū i hac vita idest miseria ē aliud nō est. i inferno aut vtrūq; ē. De penis impiorū Ca. xxxij.

Sicut fasciculi lignorū ad abultionē de similib; colligantur. ita in iudicij die sili culpa reos suis silitib; iūget ut ex equo pena astringat. q̄ i fasciculū quos actio siles fecit in malum. Sicut vnusquisq; sanctus in futuro iudicio pro quantitate virtutum gloriāficabitur. ita et vnusquisq; impius

162
proquantitate facinororum adēnabit. nec eī ī supplicio futuro dāna
cōis ordo. sicut iuxta q̄litate criminū discrecio erit penarū. p̄pheta
firmante. De casuum q̄ suorum suppliciorū addit etiam pena defun-
ctis sicut apud inferos diuiti s̄mo p̄dicat euāgelic⁹ sic p̄ augē
do inde supplicio. dicit etiam psalm⁹. Cōmōcōe moueant filii ei⁹
et medicēt. Impi⁹ ex h̄ duri⁹ ī iudicio puniēdi sūt mētis dolore
ex quo visuri sunt iustos. glorie b̄fitudinē meruisse. Cūctis vi-
dētib⁹ ē p̄cipitād⁹ diabol⁹ q̄n s̄b aspectu oīm bonorū āgelorū et
hominū cū eis q̄ de parte eius erūt in ignem eternū est mittē-
dus. Dum sublat⁹ fuit diabol⁹ ut damnetur. multi electi qui
in corpore sunt inueniēdi dñō ad iudiciū veniente metu cōcu-
ciendi sūt. vidētes tali sentēcia impiū eē punitū. Quo terrore
purgādi sūt q̄a si qd eis ex corpore adhuc p̄fē remāserit metu
ipso quo diabolū dānari aspiciūt purgabunt h̄ est qd ait iob.
Cū s̄blat⁹ fuit. timebūt āngeli et territi purgabūt. Multos
posse perire ex eis ī die iudicij q̄ nūc electi eē vidētur et facti di-
cēte p̄pha. Vocauit dñs iudiciū ad ignē et deuorauit abissū m̄l-
tam et comedit p̄tē dom⁹. Pars q̄pe domus deuorabit. q̄a illos
etiam infern⁹ absorbebit q̄ nūc se in p̄ceptis celestib⁹ gloriātur
de quib⁹ dñs dicit. Multi dicēt michi ī illa die. Dñe dñe nōne
in noīe tuo p̄phauim⁹ et ī tuo noīe demonia eiecim⁹. et stutes
multas fecim⁹. Tūc cōfitebor illis q̄a nūq̄ noui eos. discedite
a me q̄ opamini iniquitatē nescio q̄ estis. De gloria sanctorū.

Non faciet ī futur⁹ cor miserū iustorū. Cam. xxxiij.
ex passionē dānatorū adolēdi affectio. vbi tñ eī san-
ctorū de dei cōtemplacōe gaudiū. ut tristicie null⁹ tribu-
at introit⁹. Sic cōpat⁹ color cādid⁹ nigro colorī fit pulcri-
or. ita et sanctorū reſes cōpata damnacioni malorū glorioſior erit.
Sicut iusticia iniusticie. sicut stus vicio. Crescit ergo sanctorū
gloria dum debita damnātur impi⁹ pena. Post resurrectionem
sanctis in carne p̄missa est celorū ascēſio dicēte ad p̄rē cristo.
Volo ut vbi sū ego et ipi sint mecū. Si enī mēbra capitis sum⁹
et vnus in se et in nobis est xp̄s vtiq̄ vbi ip̄e ascendit. nos ascē-
ſuri sumus et tantum de primo. . .

Explicit liber primus sancti ysidori episcopi.

Incipit liber secundus de sapientia

Capitulum Primum.

Omnis qui secundum deum sapiens est beatus est. Beata vita cognitio diuinitatis est. Cognitio diuinitatis virtus boni operis est. Virtus boni operis fructus eternitatis est. Nullus autem magis sapiens quam quem docuerit deus. Excel-
sior est rebus omnibus sapientia. nec esse po-
test ulla iusticia sine prudentia. Qui secundum seculum sapi-
ens est. secundum deum stultus est. Unde et propheta. Stul-
tus inquit factus est omnis homo absque sapientia. Primum est
sciencie studium querere deum deinde honestate vite cum innocen-
cie opere. Nullus sapiencia dei plene recipit nisi qui se ab omni abstras-
tere actionum cura contendit. Unde et scriptum est. Sapientiam
scribe in tpe oculi. et qui minoratur actu ipse percipiet eam. Non par-
ue intelligencie ad artem illam peruenisse liquet. qui scit secreta
dei se penetrare non posse. Tunc autem deum cognoscimus quando eum perfe-
cte scire nos denegamus. Interdum quedam nescire duenit nullus
autem in culpa maior est quam ille qui deum nescit. Inuestigationem
veri multorum est querere. sed paucorum est inuenire. Ea autem que super ho-
minis intelligencia sunt. scrutanda non sunt. Quicquid supra hominis
intellectum est. querendum non est. Consilio autem diuino
seruandum est ut hoc credatur esse iusticia. quod diuine pla-
cuerit voluntati. Non enim poterit esse iniustum quod iusto dis-
placet iudici. Omnis sapientia ex sciencia et opinacione consistit
melior est autem ex sciencia. veniens quam ex opinacione sententia
Nam illa vera est. ista dubia. Ad maioris culpe cumulum pertinet
scire quicquam quod sequi debeat et sequi nulle quod sciat. Unde et dominus
sui inquit. Sciens voluntatem domini sui et non faciens digne plagis
vapulabit multis. Et iacobo sciendi inquit bonum et non faciendi pe-
ccatum est. Simpliciter cum ignavia. vocari stulticia simplicitatem
vero cum prudentia vocari sapientiam. Vtile est multa scire
et recte viuere quod si utrumque non valemus melius est bene viuere
di studiū quam multa scienda sequimur. Non pertinere ad beatitu-
dinem consequenda sciencia rerum. nec est beatum multa scire. sed esse mag-
num beate viuere. Nichil potuisse omnem scire prudentiam cum igno-
rancia dei. et nichil ob esse scientibus deum. ignoranciam mundi.
Perfecte autem scit qui deum prius et ista non pro se sed pro deo scit.

Nichil ob eē cuiq̃ poterit si p simplicitatē aliq̃ de elemētis in
digne senciet. dūmodo de deo vera p̃nūciat. Nam q̃muis de in
corporeis corporeisq̃ naturis neq̃at quisq̃ disputare. beatum
tñ illū facit vita recta cū fide De fide Ca^m. secundū

Non posse ad verā b̃fitudinē puenire nisi p fidē. beatū
aut eē liquet q̃ a recte credēdo bene viuit a bene viuē
do fidē rectā custodit. Deus si credit̃ merito inuocat̃ a
querit̃. ac p h̃ tūc p̃fete laudat̃ quādo inuocat̃ a credit̃. Nō tñ
id credēdū est qd̃ sensu carnis dimoscim⁹. s̃ magis etiā qd̃ intel
lectu mētis aspiciam⁹ idest d̃m. Sine fide nemo potest placere
deo. Omne em̃ qd̃ nō est ex fide p̃f̃m ē. fides nequaq̃ vi extor
quet̃. s̃ racōe atq̃ exemplis suadet̃. A quib⁹ aut̃ exigūt violen
ter p̃seuerare i eis nō potest. ut ait quidā exēplo nouelle arbo
ris cui⁹ si quisq̃ cacumē violent̃ imp̃ssit. denuo dū laxat̃ in id
qd̃ fuēat ãfestim reuertit̃. Sicut homo libero arbitrio additus
sua sponte diūt̃it a deo. ita ex p̃pria mētis d̃iſione credēdo re
currit ad d̃m ut libertas agnoscat̃ arbitriū p̃ p̃pria solūtātē et
b̃nficiū gr̃e p acceptā fidei veritatē. In corde respicit de⁹ fidē
vbi se nō possunt hoies excusare. Qui ore simulāt veritatis pro
fessionē a corde retētāt erroris impietatē sicut nichil p̃ficat
fides q̃ ore retinet̃ a corde nō credit̃. ita nichil p̃fectura ē fi
des q̃ corde tenet̃ si ore nō p̃fiteatur. De tali em̃ fide p̃pheta
ita quosdā obiurgat dicēs Perit fides ablata ē de ore eorū. fi
des em̃ q̃ corde credit̃ ãfessione oris ad salutē p̃fertur. Vacuā
eē sine opib⁹ fidē. a frustra quis sibi de sola fide blādīt q̃ bonis
opib⁹ nō ornatur. Qui crucē portat. debz mūdo a mori. Mā fer
re crucē a mori mortificare se ip̃m est. ferre a nō mori simulacō
ypocritay ē. Qui p fidē cognicōez dei habēt a opib⁹ obscurā
tur. exemplū balaam sequūtur q̃ carēs ope aptos oculos ha
buit p cōtemplacionis fidem carnales fidem nō. p stute animi
s̃ pro cōmodo quesuit tpali. Vñ a d̃ns dicit. Queritis me nō
q̃a vidistis signa. s̃ q̃a māducastis de panib⁹ meis. Xpianus
mal⁹ dum scdm̃ euāgelij doctrinā nō viuit. etiā ip̃am fidem quā
verbo colit aborta temptacōe facile p̃dit. Multi fide tñ xp̃i
am sūt. ope vero a xp̃iana doctrina discedūt. Multi q̃ fidē xp̃i
ex corde nō amāt. s̃ humano terrore eandē p ypocrisim tenē se
simulāt. Et q̃ eē nō possūt apte mali p̃ frore fictē bōi noscunt̃.

Amatores mundi pugnāt aliquādo pro fide ⁊ alijs quidē profi-
ciunt. ipi xro amore terreno multiplicati. celestia nō requirunt
⁊ verbo tantū fidē defendūt. Quidā p fide etiā hereticos in se
quūtur ⁊ p arrogāciā eos qui intra ecclesiā sūt stēpnūt. Ad-
uersarios quidē fidei cōfutāt pro infidelitate ⁊ fideles p̄munt
fastu supbie De caritate Ca^m. iij.

Quamuis nonnulli fide atq; opibus sanctis videant̄ eē
participes. tamē qā puant a caritate fraterne dilecti-
onis. nullū habent incrementum virtutis. Nam sicut
ait apostol⁹. si tradidero corp⁹ meū ut ardeā. caritatē aut nō
habuero nichil michi prodest. Sine amore caritatis quāuis
quisq; recte credat ad beatitudinē puenire nō potest. qā tāta
est caritatis virt⁹. ut etiā pphetia ⁊ martiriū sine illa nichil
esse credātur. Nullū p̄miū caritate pensatur. Caritas enī vir-
tutum omnium obtinet principatū. Vnde ⁊ vinculū pfectio-
nis caritas ab apostulo dicit̄. eo qd vniūse virtutes ei⁹ vinculo
religētur. dilectio dei morti opat̄ dicēte salomone. Valida est
ut mors dilectio. Ad circo dilectio dei morti opat̄. qā sic mors
violēter sepat aīa a corpe. ita ⁊ dilectio dei violēter segregat
hominē a mundano ⁊ carnali amore. Qui dei p̄cepta contem-
nit. deū nō diligit. Neq; enī regē diligim⁹. si odio leges eius
habem⁹. Tenēda est cū sctis viris mutas caritatis. ⁊ quanto
se quisq; s̄trahit mūdo tāto opus est ut se associet bonorū cō-
sorcio. Caritas in dilectione dei ⁊ pximi cōstat. fuit aut in se
dilectionē dei qui a caritate nō diuidit̄ pximi. Qui a fraterna
societate se cernit. a diuine caritatis p̄cipacione priuat̄ Nec
poterit deū diligere. qui noscitur in proximi dilectione errare
Xps deus est ⁊ homo. Totū ergo xpm non diligit. qui homi-
nem odit. bonorū discreciōis ē. nō odire psonas ⁊ culpas. ⁊ re-
cta dicta p falsis nō spernē ⁊ pbare Qui imp̄fecti sūt in dei amo-
re. sepe se a vicis separare disponūt. ⁊ pondē viciorū grauati.
rursus ad ea vicia que optant relinquere reuoluuntur.

De spe Capitulum Quartum

Qui male agere non desistunt vana spe indulgenciam
de dei pietate requirunt. Quam recte quererent si ab
actione praua cessarent. Metuendum valde est ut
neq; per spem veniē qm promittit deus perseuerantur.

neq; q̄a iuste p̄cta dīstringit veniā desperem⁹. s; vtroq; piculo
euitato ⁊ a malo declinem⁹. ⁊ de pietate dei veniā sperem⁹. Ois
quippe iust⁹ spe ⁊ formidie mit⁹ q̄a nūc illū ad gaudiū spes eri
git nūc ad formidīnē terror gehēne adicit De gracia

Interdū peccātib; nobis de⁹ dona sua nō retrahit. Ca^m. v.
ut ad spem diuine ꝓpiciacōis mens humana asurgat. Nam nō
posse dūsum spernere. quē peccātē suis bñficijs puocat ad se re
dire. Cōfessionē hominis nō eē hūane stutis. Mā si cōfessionē
boni opis nō i nobis d̄s opatur. cur p ꝓpham d̄r cōfessio ⁊ mag
ficēcia op⁹ ei⁹. Ab illo em nobis oīa boni grā pueniente donā
tur. Nam nichil boni opis dedim⁹. p qd cōfessionē fidei accipe
meremur. Profect⁹ hoīs donū dei est. Nec a se potest quisq; . s;
a dño corrigi. Nō em quicq; boni habz ꝓpiū homo cui⁹ via n̄
est ei⁹ tēstāte ꝓpha. Scio dñe q̄a nō est hoīs via ei⁹. nec viri ē
ut ābulet ⁊ dirigat gressus suos. Sciāt liberi arbitrii defēso
res nichil posse hoīs i bonū sua pualere stute nisi diuine grē
sustētent iuuamie. Dñ ⁊ p ꝓphaz dñs di. Perdicio tua isrl. tñ i
me auxiliū tuū. Quasi dicēt. ut pereas tuo meito. ut salueris
meo auxilio. Hoīs meitū supna grā nō ut veniat inuenit s; p⁹
q̄ veniat facit atq; ad indignā mētem veniēs d̄s facit i ea meitū
q̄ remūeret. q̄ h solū inueniāt qd puniret. Quid em ex se ille la
tro meruit q̄ de faucib; inferni crucē ascedit de cruce paradisi a
dñt Re⁹ qdē ille ⁊ fraīno sāguie venit cruēt⁹. S; diuina grā i
cruce mutat. Sciēdū q̄ ⁊ nra sit iusticia. i hñs q̄ recte agim⁹. ⁊
dei grā eo q̄ eā mereamur. Hec em ⁊ dātis dei ⁊ accipientis est
hoīs. sic panē n̄n dicim⁹ qm tñ a deo accipe postulam⁹. Spiri
talis grā nō omīb; distribuit s; tñmō electis donat. Non em
omniū est fides qm licz ⁊ si plurimi suscipiūt op⁹ tñ fidei nō cō
sequūtur. In diuisione donoz diūsi ꝓcipiūt diūsa dei munera
nō tñ ccedunt vni oīa ut sit ꝓ humilitatis studiū qd alter adiu
uetur maltero. Mā qd i ezechiele aīaliū ale altera ad alteram
ꝓcūciunt. virtutes designātur sāctoz. mutuo sēsē affectu puo
cancū. atq; alīno exemplo inuicē sēsē erudienciū. Munera gra
ciay. alī ista alī vero donant illa. Nec dātur ita hñe vni. ut non
egeat alterius. Posse fieri nō est dubiū ut hñ quos quadā vir
tutū excellencia antecēdūt dei repentina pūeti grā. quosdam
cōpendio sāctitatis pueniāt. Et dū sint dūsiōne postremi sbito

efficiunt virtutis culmine primi. Dum quisq; aliqd donū acci-
pit. nō appetat ampli⁹ qm qd meruit. Ne dū alteri⁹ mēbri offi-
cium arripe temptat id qd meruit perdat. Conturbat em cor-
poris ordinē totū q non suo stent⁹ officio subripit alienum.
Mali dona idō ad dānacōez accipiūt. qā illa nō ad dei laudem s;
ad suā vanitatē vtunt. Bonis male vtunt q ea que a deo illis
donata sūt in malos vsus assumūt. Sicut ingemū sic ⁊ cetera
dei dona. Multis dei donis gaudem⁹. q nos ab eo pcepisse co-
gnosim⁹. Nam qd sapientes sumus qd diuites q potētes exi-
stimus. non alteri⁹ s; potius diuino munē sum⁹. Statur ergo
optime diuinis beneficijs. qtenus ⁊ deū nō peniteat dedisse
⁊ nobis accepisse sit vtile. Sicut auferre de⁹ dicit homi donū
aliqd qd homo nō habuit id est qd accipe nō meruit. Sic ⁊ ob-
durare dicitur d; hoīez nō ei⁹ faciendo duriciā. s; nō auferēdo
eam qm sibi ipe nutrit. Nō aliter. ⁊ obcecāre d; quosdā de⁹
nō ut i eis eandē ipe cecitatē faciat. s; q. p. eoz. mutilib; meri-
tis cecitatē eoz ab eis ipe nō auferat. Plerisq; dī doni dant p se-
uerācia vero doni nō dāt. Et inde ē qd qdā pncipia habēt iustio-
nis bona. sine vero malo claudūtur. Electi vero ⁊ iustionis do-
nū accipiūt ⁊ pseuerāciā doni. Ea g causa ē qd quidā ⁊ bñ inci-
piūt ⁊ bñ finiūt. De predestinacione Ca. vi.

Gemma est pdestinacio siue electoz ad regem siue repro-
boz ad mortē. Vtraq; diuino agit iudicio ut sp elcōs
supna ⁊ intēiora seq faciat sp q reprobos ut infima ⁊
exteriora delectent deserendo pmittat. Sicut ignorat homo ter-
minū lucis ⁊ tenebray. uel vtriusq; rei quis finis sit. ita plen⁹
nescit quis ante suū finē luce iusticie pueniat. uel quis pecca-
toz tenebris usq; in suū terminū obscuret. Aut quis post lapsū
tenebray dūsus resurgat ad lucē. Cuncta hec deo patēt homi-
nem vero latent. Quamuis iustoz conuersacio in hac vita p-
babilis sit incertum tamen hominibus esse ad quem fuit finem
predestinati. s; omnia reseruari futuro exām. Mira disposicio
est superne distribucionis. per q hic iustus amplius iustifica-
tur. impius amplius sordidatur. Malus ad bonum aliquan-
do ouertitur. bon⁹ ad malū aliquādo reflectit. Vult quis eē
bon⁹ ⁊ nō valet. vult alter esse mal⁹ ⁊ nō permittit interire.
Datur ei q vult esse bon⁹. ali⁹ nec vult nec dāt ei ut sit bon⁹.

19182
Iste nascitur in errore et moritur. ille in bono quo cepit usque ad finem
perdurat. Tam diu iste stat quousque cadat. Ille male diu uiuen-
do in fine saluatur respectusque datur. vult perdesse in bono iustus
nec preualeat vult nocere malus et non valet. Iste vult deo vacare
sed seculo impeditur. ille negotiis implicari cupit nec perficit. Do-
minatur malus bono. bonus datur et per impio. impius honoratur per iusto
Et in hac tanta obscuritate non valet homo diuinam scrutari disposi-
tionem et occultum predestinacionis prepedere ordinem De conuersis

Non inchoatibus premissis premititur sed pseuerantibus. Cap. vii.
datur. Scriptum est enim quod pseuerauerit usque in finem hic sal-
uus erit. Tunc enim placet deo nostra consuetudo. quando bonum quod in-
choamus pseueranti fine complem. Nam sic scriptum est rex homines qui
sustinentiam perdiderunt. id est opus bonum non consumauerunt. Indulge-
cia peccatorum sciendum. ubi quando quia uel quolibet detur Vbi quippe nisi
intra ecclesiam catholicam. Quia nisi ante venturi exitus dies. Quia
ecce nunc tempus acceptabile ecce nunc dies salutis. Qualibet nisi
consuetudo que per humilitatem ad paruulorum transierit imitationem de quibus di-
citur talium est regnum celorum. Nemo prepedere potest quanti sit ponde-
ris iniusticia uel quanti fulgoris radio iusticia clareat. nisi quis
prius toto mentis nisu datur ad deum. quantum ipso lumine quo illu-
stratur et sua felicitatem agnoscat. et lumen quod ceco corde non intue-
batur intelligat. Tunc autem inattingibile intelligi posse iusti-
ciam. dum eam quisque sequi consuetudo temptauerit. quia lux non intelligitur nisi
cum videtur. Iudicium quod in hominibus potestate consistit consuetudinis est gratia.
per quam nosmetipsos iudicamus. quando flentes mala nostra punimus.
et bono quod ex deo nobis est solidius inheremus. Tripletur descri-
bitur uniuscuiusque consuetudo profectus id est primus corrigendi a malo.
secundus faciendi bonum. tercius consequendi boni operis premissum. Nam quod ait
prophetia. Solue fasciculos de pedibus. mali est emendacio quod vobis ad-
iecit. frange esurienti panem tuum. operis boni est actio. In eo vero
quod subiungit tunc erumpet matutinum lumen tuum operis boni est re-
tribucio. Ergo non perficit facere bonum. nisi correctum fuerit malum
Nec poterit quisque ad contemplacionem dei perficere nisi se prius in bo-
nis studuerit actibus exercere. Multis modis terret deus homines.
ut vel sero duntant. atque exinde magis erubescant quod tam diu expe-
ctati sunt ut redirent. Nam nunc nimis nunc plagis nunc reuelacionibus
quosdam occutit. ut qui solitudine auerti despiciunt. amoti terroribus

conigatur. Pleriq; ex sola metis deuocoe duntunt ad deu. non
nulli vero coacti. plagis duntunt q; ex deuocione no dutebatur
Iuxta capitulu psalmi dicetis. In freno ⁊ chamo maxillas e
oru ostringe q; no approximant ad te. Pleriq; aut du deuocoe no
ouertuntur plage stimulis feriunt. q; tamen nec sb verbe sentiunt
ut aliquaten⁹ corrigant. sicut egipt⁹ cui ⁊ penas dedit ⁊ emen
dare nequit. De talibo em ait ppha. Percussisti eos ⁊ no dolo
erut attriuit eos ⁊ remurmuraerut suscipe disciplinam. Non
nulli viri seculares elacione metis tumetis post modu dunt ad
deu religiosa sequuntur obediencia xpm. ⁊ q; antea celsitudine
mundiali tuebant. Postea ipam elacoez in studio humilitatis
comutant. Quidam sunt qui iam secrete conuersi sunt quoy
conusio quia no procedit ad publicu. apud existimacione huius
manā quales fuerut tales adhuc ee putant. iam tn in dei ocul
surrexerut. Itē qdam adhuc humano iudicio stare cernuntur.
iam tn in oculis dei ceciderut. Multi apud homines reprobi
sunt ⁊ apud dm electi. Atq; itē multi apud hoies electi putant
⁊ apud deu reprobi existunt. Salomone dicete. Vide inqt im
pios sepultos qui cu adhuc viueret i loco sancto erat. ⁊ lauda
bant in ciuitate q; iustoy opex. Null⁹ g se putz electu. ne for
te iam apud deu sit reprob⁹ De primordis conuersorum

Primodu gen⁹ ē dñsionis ad deu Capitulu. viii.
inchoacionis cu dulcedine. medietatis cu labore. per
fectionis cu rege. Sed tn plexq; ali incipiunt a dulce
dine. Alii a temptationu amaritudine. Omnis ouersus ante ex
fletu inchoet pccoy. ⁊ sic trāseat ad desideriu supnoy. Prius
em lacrimis purgada sunt vicia q; gessim⁹ ⁊ tuc mudata metis
acie id q; qrim⁹ metis gaudio otemplemur. ut du atea flendo
pccā a nob caligo detergit. mudatis cordis oculis libe supna
inspiciatur. An necesse ē timore dñi ad deu. ut metu futuray
penay carnales illecebre deuincantur. De inde oportz abiecto ti
more ad amore vite eue tñsire. Perfca em caritas foris mittit
timore. q; aut tim⁹ penā hē ⁊ n ē pfect⁹. Dñ ⁊ apls no em inqt
accepistis spm frututis itey. i timore s; accepistis spm adopi
onis. p qm scz iam no pccā pena suos oprimit. s; amor iusticie
liberos reddit. Necesse est omi conuso ut post timore censur
gere ad caritate dei debeat q; fili⁹. ne sp sb timore iaceat q; fu⁹

22
20
Tunc enim amorē nre dñsionis ostēdim⁹ . si deū ut p̄ez diligim⁹ .
quē p̄us fuili mēte reie ut dñm formidam⁹ Primordia dñsionū
blandis resonēda sūt modis ne si ab asperitate incipiāt exter-
reri . ad p̄ores lapsus recurrāt . Qui enim dñsū sine leuitate eru-
dit exasperare poti⁹ qm corrigē nouit . Cōuersus quisq; antea
ab ope corrigēd⁹ ē . postea vero a cogitacōe . ut p̄us frenet p̄uū
actū deinde appetitū ac delictū . ut qđ iam i ope nō apparet i cogi-
tacōe nequaq; pduret Omnis noua dñsio adhuc pristīne vite
habz amixtionē . p̄pterea nequaq; ea virt⁹ pcedē ad hominum
oculos debet . donec dñsacio ret⁹ fundit⁹ ab animo extirpetur
Quisq; ex deteio:re iā melior ēē cepit caueat de acceptis extolli
stutib⁹ . ne grauius p vanā gloriā corruat in qua prius p lap-
sum viciōz iacebat De cōflictu cōuersōz Ca^m. ix.

Quisq; cōsūsus si mox omēs carnis stimulos calcare cus-
piat . ⁊ sūma stutū s̄bire cōtēdat . Si aliq; forte adhuc
aduersa de carnis molestiis tolerat . nō frāgat qā dispē-
sator bonoz nouit adūsitates repmē viciōz successione stu-
tum . Tūc magis gūari se quisq; impulsu viciōz agnoscit dū ad
cognicōnē dei accesserit sicut p̄plus israhel . grauiori onere ab
egipto p̄mīt dū p moysen diuina illi cognicio aperit . Vicia em̄
ante cōuersionē q̄i pacē in hoīe habēt . Quādo aut expellunt
acriōi stute d̄surgūt . s̄iūt aut inimica cōuerso q̄ p̄tōri p̄spe
blādiēbātur . atq; idē fiūt blanda d̄uerso q̄ p̄tōri adūsā extiterēt
Multos habz cōflic⁹ dei fu⁹ ex recordacōe op̄ez p̄teritorū .
multiq; post cōuersionē etiā nolentes motū libidinis sustinēt
Quod tñ ad dānacōez nō tolerāt . s; ad p̄bacōez . s; ut semper
habeāt p̄ excuciēda mercia hostē cui resistāt . dūmō nō d̄senciāt
Dñ ⁊ nouerūt fūi dei se etiā a peccatis iam ēē mūdatos . s; tñ co-
gitacōnū turpiū adhuc impellacione pulsari . Ante d̄uersionē
p̄cedit turba p̄tōz . Post d̄uersionē sequit̄ turba temptacionū
Alla se obiciūt ne ad deū d̄uertamur . ista se ingerūt ut liberius
cordis oculis deū cernam⁹ . Vtriusq; tumult⁹ insolenciā nob
gignit intēcione q̄ n̄az sepe fraude multimoda intercludit .
Vtile est dei suo post d̄uersionē temptari quaten⁹ a torpore
negligēcie sollicitātib⁹ vicis . ad stutes animū p̄ exerciciū p̄pa-
ret meritoy De remissa d̄uersione Ca^m. Decimū

Multos remissa cūctio i pristinos errores reducit ac vi
uendi tpe resoluit. Mox g exempla quisq cūctio evita
ne dū timorē dei a tpe incipis. rursus mūdānis errorib
bus immergaris. Tepid⁹ in cūctione. ociosa sba ⁊ vanas cogi
taciones noxias eē nō aspiciunt. q si a torpore mētis euigilauerit
q leuia existimabat cūctum qī horēda atq atrocia ptimeſcit.
fraus ⁊ defidia i omī bono ope formidāda ē. fraudē facim⁹ dō.
quociēs de ipius donis ⁊ munerib⁹ gloriā ppriā ⁊ hūanā laudē
appetim⁹ ⁊ de bono ope nō nosmetipos. nō deū laudam⁹. Des
fidia vero agim⁹. quociēs p torpore lāguide ea q dei sūt opam
Omīs ars seculi hui⁹ strēnuos amatores habz ⁊ ad exequendū
pmp̄tissimos. ⁊ h̄ p̄inde fit qā p̄sentē habz opis sui remunera
cionē. Ars vero diuini timoris plerosq habz sectatores languī
dos. tepidos pigricie merca agelatos. h̄ p̄inde qd labor eoz
nō p p̄nti s̄ p futura remuēacōe differtur. Idocq dū eoz labo
rem mercedis retribucio nō statim cūsequit̄ spe pene dissoluti
languescūt. Vñ ⁊ magna illoz gloria pparat q bone cūctiois
p̄cipia augmēto solidi ore cūctum. atq eo ad p̄merēdā retri
bucionē clariores pparant. quo firmi⁹ duri itinēis labores in
choant ⁊ cūctum Quidā pmo cūctiois calore ad stutes sese ac
cingūt. accedēte vero p̄gressu dū immoderate terrenis reb⁹ in
cūct. puluere infimi appetit⁹ obscurant. Vñ ⁊ dñs de bonis
seminib⁹ i spinis iactatis dicit Qd aut cecidit in spinis. hñ sūt
q audiunt s̄bū dei ⁊ a solitudine seculi uel fallacia diuiciarū
suffocant s̄bū. ⁊ sine fructu efficiunt. Mup cūcti nequaq debēt
in curis exteriorib⁹ puehi. Mā si implicent cūctum qī plātata
arbuscula. ⁊ nec dū radice p̄fixa decuciant piter ⁊ areſcūt. Va
let interdū cūctis p̄ aie salute mutacio loci. Plexq em̄ dū mu
tat loc⁹ mutat ⁊ mētis affect⁹. Cōgruū est em̄ inde ecā corpa
liter auelli vbi quisq illecebris defuit. Mā loc⁹ vbi p̄ue qsq
vixit h̄ i aspectu mētis opponit. qd sp̄ ibi ul cogitauit ul gessit.

De exemplis sanctorū

Capitulū vñdecimū

Ad cūctionē seu cōnectiōē mox multū p̄sūt exempla
bonoz. Mores em̄ inchoanciū nō queūt p̄ficere ad be
ne viuēdū nisi p̄fectoz informēt exemplis patz. Res
p̄bi aut nō attēdūt documēta bonoz q imitent i meli⁹. s̄ p̄po
nūt sibi exēpla maloz qbz ad suoz mox p̄sūtate vtant i penis

Ob hanc vtilitatem scribuntur sanctorum ruine et repaciones. ut spiritus fa-
 ciant salutis humane. Nec qui post lapsum penitendo desperet
 veniam. dum aspicit sanctorum repacionem fuisse etiam post ruinam. Sci-
 ant flagicio decidi ad quam vtilitatem eorum exempla proponantur.
 sanctorum scilicet ut aut sint quos imitentur ad repaciones. aut certe
 ex eorum copacione durius de inobediencia puniantur. Propterea sanctus
 sanctorum ad exemplum nobis deus proposuit. ut quanto de imitacione
 eorum offerri possunt nobis iusticie premia. tamen de perseuerancia mali
 sint maioris tormenta. Si enim ad boni imitamentum diuina quibus am-
 moueremur precepta de essent. pro lege nobis sanctorum exempla suf-
 ficerent. Ac contra dum et deus nos preceptis suis amoueat et vite san-
 ctorum boni operis nobis exempla proponat nulla est iam de reatu
 excusacio. Quia et lex dei ad aures nostras quotidie pulsatur et san-
 ctorum documenta bonorum cordis nostri intima perducunt. Et si per
 sepe secuti sumus exempla. cur non imitemur sanctorum signa et deo
 placita facta. Et si apti fuimus imitari iniquos in malum. cur pig-
 ri sumus imitari iustos in bonum. Orandum est deus ut sanctus
 parauit sanctis ad coronam. nobis ad perfectum sint posite non ad
 penam. Proficient autem ad perfectum nostrum si tot exempla soluerimus
 imitari virtutum. Certe si ea potius ausati quam imitati fuerimus ad
 damnacionem nostram erunt. quod ea legendo implere negleximus. Multi
 vitam sanctorum imitantur et demonibus alterius effigiem stutis su-
 munt. Tamen si ymago quolibet intendatur. et de eius similitudine
 species picta formetur. sicque fit ad ymaginem similis ille qui ad simi-
 tudinem viuunt ymaginis. Qui sanctum viuum imitantur quasi exemplar a-
 liquod intuent. sese quod in illo quasi in speculo perspicit ut adiciat quod
 de eius virtutis agnoscit. Minus enim seipsum homo ex semetipso con-
 siderat sed dum alterum intendit. id quod minus est luminis adicit. Per-
 fectorum est viros non quolibet sanctorum imitando sed ipsarum veritatem in-
 tuendo. ad cuius ymaginem sancti sunt iusticia operati. Et hoc iudicat
 quod scribitur faciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram. quia
 ipsarum intelligendo imitatur diuinitatem ad cuius factum est similitudi-
 nem. Ille ergo tantum est ut non egeat hominem demonstratore iusti-
 cie. sed ipsarum contemplando imitetur iusticia. Exempla sanctorum quibus
 edificatur homo varias faciunt sectari sanctus humilitatis ex christo
 deuocionis ex petro. caritatis ex iohanne. obediencie de abraham.
 paciencie de ysaac. tolerancie de iacob. castimonie de ioseph.

mansuetudinis de moysē. cōstancie de iosue. benignitatis de sa-
muel. misericordie de dauid. abstinencie de daniel. Sic et ce-
tera facta poꝝ quo labore quo moderamine q̄ ve intēcione v̄l
cōpūctione gerātur vir s̄ct⁹ imitāda considerat.

De cōpūctione cordis

Capitulum. xii.

Cōpūctio cordis est humilitas mentis cū lacrimis. ex-
oriet̄ de recordacōe p̄cti et timore iudici. Illa ē dūsis
p̄fectior cōpūctōis affectio q̄ om̄es a se carnaliū desi-
derioꝝ affect⁹ repellit. ⁊ intēcionē suā toto mētis studio ī di-
cōtemplacōez defigit. Gemina ē cōpūctionē q̄ p̄pter deum
anima cuiusq̄ electi afficit̄. idest uel dum op̄eꝝ suoz mala con-
siderat uel dū desideriiū eterne vite suspirat. Quatuor ē q̄li-
tates affectionū quib⁹ mens iusti tedio salubri compungit̄. hoc
est memoria p̄teritoꝝ facinoꝝ. recordacio futuray. penay. cō-
sideracio pegrinacōis sue ī hui⁹ vita longinq̄tate. desiderium
sup̄ne patrie q̄ten⁹ ad eam quātocius valeat puenire. Quisq̄s
p̄ctoꝝ memoria cōpūgit̄ ad lamēta. tūc dei se visitari sciat p̄-
sencia. q̄ndo id q̄ se admisisse recolit interius erubescit suoq̄
iudicio penitēdo iam punit ⁊c. Nam tunc petrus fleuit. q̄ndo
in eum crist⁹ respexit. Vñ et psalmus. Respexit inquit et cō-
mota est et contremuit terra. Gressus dei sunt ī corde hominis
uel ī interiori vi qua bona desideria surgunt ⁊ calcant̄ mala.
Quando ergo ista ī corde hominis fiūt. sciendū est tūc deū per
graciam cordi humano p̄ntem. Vnde se tunc magis hō accen-
dere ad cōpūctionē debz quādo sentit deum interius operātē
Quō mens hominis iusti ex vera opūctione rapiat̄ ⁊ q̄liter infir-
mata reuertit̄ de gustate lucis magnitudine. illum nosse pos-
se q̄ iā aliqd̄ exinde gustauit. Sūt q̄ nō ex vera cordis cōpū-
ctione sui accusatores fiunt. Sed tñ ad hoc eē se p̄ctoꝝ assi-
gnāt ut ex ficta hūilitate cōfessiōis locū inueniāt sanctitatis.

De cōfessione peccatoꝝ et penitēcia

Capitulum. xiii.

Ex eo vnusquisq̄ iust⁹ eē incipit. ex quo sui accusator
extiterit. Multi aut̄ ecōtra semetip̄os peccatores fa-
tent̄. et tñ semetip̄os a peccato nō subtrahūt. Magna iam ius-
ticie pars est se ip̄m nosse homo qd̄ prauus est ut ex eo diui-
ne virtuti subdat̄ humili⁹ ex quo suā infirmitatē agnoscit.
Bñ se iudicat iust⁹ ī hac vita. ne iudicet̄ a dō dānacōe p̄petua

22
228

Tunc aut iudiciū de se quisq̃ sumit. qñ p dignā peitenciā sua
 praua facta odemnat. Amari tūdo penitēcie facit animū ⁊ sua
 facta sibi discutere. ⁊ dona dei q̃ contempsit flendo cōmēorare
 Nichil aut peius qm culpā agnoscere nec deflere. duplicē ha
 bere debz fletū in penitēcia omīs peccator siue qz p negligēciā
 bonū nō fecit seu qā malū p audaciā ꝑpetrauit Quod em opor
 tuit nō gessit. et gessit qd agē nō oportuit. Ille penitēciā di
 gne agit q̃ reatū suū satisfactione legitima plāgit. Condē
 nando scz ac deflēdo q̃ gessit tāto inde plorādo ꝑfūdi⁹. qñto
 extitit in pccō ꝑclui⁹. Ille penitēciā digne agit. q̃ sic ꝑteri
 ta mala deplorat ut et illa futura itez nō cōmittat. Nam qui
 plāgit peccatū ⁊ itez admittit peccatū q̃ si q̃s lauet laterē
 crudū quē qñtomagis lauerit tanto ampli⁹ lutū facit. Qñtū
 quisq̃ sit pccōr ⁊ impi⁹. si ad penitēciā cūtat. cōsequi posse ve
 niam credi⁹. Null⁹ em de bonitate dei dubitat. s̃ sola accipi
 enciū ꝑuitas cōferri sibi indulgēciā abnegat. In hac vita tan
 tūdem penitēcie patz libertas. post mortē vero nullā corre
 ctionis eē licēciā. Vñ ⁊ dñs dicit. Me oportet opari opa ei⁹
 qui me misit donec dies est. Venit aut nox. qñ nemo potest o
 perari. Hinc et ꝑpha date inqt dño deo nro gloriā anteqm cō
 tenebrescat idest anteqm mors eterna ꝑueniat. In hac vita dū
 estis deū p penitēciā glorificate. Ad huc i hoc seculo penitē
 ciam opantibz dei misericordia sbuenit. In futuro aut iam nō
 opamur. s̃ rationē nroy opex ponim⁹. Per id q̃ deterioratur
 plex q̃ inq̃ p qd p penitēciā dei spaciū accipiūt emendādi. qā
 illi mora viuēdi nō utunt ad penitēciā. s̃ ad peccandi vsurpāt
 audaciā. A malo aut indeteri⁹ vadit. q̃ temp⁹ sibi ad peniten
 dum indultū ad libertatē prauī opis vertit. festinare debz ad
 dñm penitendo vnusquisq̃ dū potest. ne si dū potest noluerit
 cū tarde solueit omīno nō possit. Proinde ꝑpha ait. Querite
 dñm dū inuenire ꝑf. inuocate eū dū ꝑpe ē Et vbi inuenire ꝑf
 nisi i hac vita. in q̃ etiā ⁊ ꝑpe est omībz inuocantibz se. Nā tūc
 iam longe erit qñ dixerit ite i ignē eternū. Modo aut nō vide⁹
 et ꝑpe est tūc videbit ⁊ ꝑpe nō erit. qā ⁊ videri poterit et nō
 poterit inueniri. Si qñ quisq̃ peccare potest penitet. vitam q̃
 suā viuens ab omī crimine corrigit nō dubiū qd moriens ad e
 ternā trāseat reqem. Qui aut ꝑue viuendo penitēciā i mortis

agit periculo sicut eius damnatio incerta est. sic remissio dubia. Qui ergo cupit certus esse in morte de indulgentia sanus peniteat. sanus perpetrata facinora defleat. Sunt qui penitentibus securitatem cito pollicentur quibus bene per prophetam dicitur. Curant contricionem filie populi mei cum ignominia dicentes pax et non est pax. Cum ignominia igitur curat contricionem. qui peccanti et non legitime penitenti permittit securitatem. Unde et sequitur. Confusi sunt. qui abominatorum fecerunt id est confusi sunt non penitendo sed penas luendo. Aliter enim confudit coram iudice reus dum plebs est. atque aliter qui de malo opere erubescens corrigitur. Ille enim qui reprehensus est confudit. iste qui se malum fecisse memoratur. Quamvis per penitentiam propitiatio peccatorum sit. sine metu tamen homo esse non debet quia penitentis satisfactio diuino tantum pensatur iudicio non humano. Proinde quia miseratio dei occulta est sine intermissione flere necesse est. Neque enim unquam oportet penitentem habere de peccatis securitatem. Nam securitas negligenciam parit. negligencia autem sepe incautum ad vicia transacta reducat. Dum per penitentiam expulsa fuerint ab homine vicia. Si forte post hoc intercedente securitate quilibet culpa subrepsit defestum delectationes pristine vicioz mentem audire inreperit. pulsantesque homines in consuetis opibus quibus pertrahunt. ita ut sint nouissima illius peiora prioribus.

De desperatione peccantium

Capitulum. xiiii

Non per locorum spacia sed per affectum bonum uel malum itur receditur ve a deo. Neque enim gressu pedum sed gressu operum uel morum elogamur uel propinquamus ad deum. Perpetrare flagitium aliquod mors anime est. contemnere penitentiam et permanere in culpa. descendere in infernum post mortem est. Ergo peccare ad mortem pertinet. desperare in infernum descendere. Unde et scripta ait. impius dum in profundum malorum venit contemnit. Sepe diabolus eos quos ouerti ad penitentiam aspiciat immanitate scelex. percussos ad desperationem deducit. ut subtrahata spe venie trahat in diffidenciam quos non potuit retinere perseuerantes in culpa. Sed penitentes peruidere debet callidas contra se hostis insidias. sic quod dei iusticiam metuatur. ut tamen quicquid in magnis sceleribus de misericordia eius confidat. Amplius letatur deus de anima desperata et aliquando ouersa. quam de ea que nunc extitit perdita. sicut de prodigo filio qui mortuus fuerat et reuixit perierat et inuentus est. De cuius regressu magnus fit

23
22

29

gaudiū p̄ri nō aliter coram deo ⁊ angelis copiosius eē gaudiū
de eo q̄ a periculo liberat̄ qm̄ de eo q̄ nūq̄ nouit p̄ci piculū
Quāto enī d̄tristat res p̄dita. tāto magis letificat si fuit inuē
ta. Sicut in euāgelio pastor ille exultat. q̄ p̄ditam ouem inuē
tam hūmēis suis gaudēs reportat. Null⁹ desperare debz remā
eciā si circa finē vite ad penitēciā dūtat. Vnū quēq̄ enī de⁹ de
suo fine nō de vita p̄terita iudicat. hoc quippe ⁊ legis testimo
nio edocet qd̄ homo de suo extremo iustificat̄ qm̄ p̄ asini p̄mo
genito ouem iussit offerri. hoc est immūdiā vite p̄oris mutā
dam p̄ innocēciā boni finis. Vñ ⁊ cauda iubet offerri inhostiā.
idest vita extrema in penitēciā. Multi sup̄na resperfi grā i ex
tremis suis ad deū reuertūtur p̄ penitēciā. ⁊ quēcūq̄ mala ges
serunt quotidianis fletibz purgāt. atz in bonis factis mala ge
sta cōmutāt. Quibz iuste totū qd̄ deliquit̄ ignoscūt. q̄a ipi qd̄
male gesserūt penitēdo cognoscūt. In vita hominis finis querē
dus est. qm̄ de⁹ nō respicit q̄les antea vixim⁹. s; q̄les circa vi
te finē erim⁹ De hīs q̄ a dō deserūtur Ca^m. xv.

Deserente deo nullū penitere. deo respiciēte sua vnū
quēq̄ facta vidē ⁊ plāgē ⁊ vñ cecidit cogitare. Non
nulli aut̄ ita despiciunt̄ a deo ut deplorare mala sua nō
possint eciā si velint. Cōsilio immūdoz spūum h̄ ē. q̄a ipis nega
tum ē post p̄uaricacōez regredi ad iusticiā. obserare aditū pe
nitēcie homibz cupiūt ne uel ipi reuertātur ad deū. eosq̄ soci
os imp̄dione habere d̄tēdūt. Quibuscūq̄ fraudibz insistent̄
ut aut̄ deserātur a deo aut̄ flagelli immanitate desperēt. In
gemiscēdū est iugiter ⁊ posposita securitate lugēdū ne dei se
creto ⁊ iusto iudicio deserat̄ homo. ⁊ p̄dēd⁹ i potestate demo
num relinq̄tur. Nam reuera qm̄ d̄s deserit demones suscipiūt
Dominici d̄emptores p̄cepti. statim ut autunt̄ a deo a malig
nis spiritibz occupātur a quibz eciā ut mala faciāt psuadētur
Dūc est illud p̄pheticū inimicos dei p̄sequūtur tenebre. q̄ in
telligunt̄ demones. Vñ ⁊ in psalmo legit̄ inmissiones p̄ ange
los malos. Quidā reproboz i potestate demonū occulto dei
iudicio ⁊ iustissimo redigunt̄ p̄saia testāte. Ip̄e misit eis sortē
et man⁹ ei⁹ diuisit eis eā in mēsurā. usq̄ meternū possidebunt
eā. Quidā electoz dimittūtur diuina iusticia incidere i errore
peccati. s; tñ miseratione eius reducti denuo conuertuntur.

De talibus enim per prophetam dominus loquitur. Et dimisi eum et re-
dixi eum et reddidi ei solacionem. Nonnunquam etiam reuertens deus
ad hominem quem deseruerat. rursus affligens visitat. et plamē-
ta lacrimarum ac penitencie afflictionem a peccatis expurgat dicente
Iob ad deum. Propter superbiam inquit quam leuam capies me. reuulsusque
mirabiliter me crucias. Reuertens enim deus hominem cruciat quoniam
quem peccantem deseruerat flagellando iterum visitat. Malis actibus
contra nos amplius celestem iracundiam nequaquam puocare debe-
mus quin potius si penitendo digna deo acta gesserimus. seueris-
tatem eius in clementiam commutabimus. Nam ille qui nos malos to-
lerat non dubium est quod diuinitus clementer ignoscat. Nam quod seruatur
nobis tempus penitencie ut non simul morte obruamur preci-
piti. sed deus locum satisfactionis. hoc totum de dei procedit clemen-
cia. ut nos non dānet crudelis sed expectet ad penitenciam pacietur

De hiis qui ad delictum post lacrimas reuertuntur

Capitulum. xvi

Irrisor est non penitens qui ad huc agit quod penitet. nec vi-
detur deum poscere subditus sed subfannare superbus. Canis re-
uersus ad vomitum. est penitens ad peccatum. Multi enim lacri-
mas indefinenter fundunt et peccare non desinunt. Quosdam acci-
pere lacrimas ad penitenciam et effectum penitencie non habere quia
in constantia mentis nunc recordacione peccati lacrimas fundunt. nunc
vero reuiuiscencie usu ea que fluxerunt iterando committunt. Qui et per-
terita vult plagere et actionibus secularibus incubare. iste mun-
dacorum non habet quin adhuc agit quod penitendo deflere possit. Ysa-
ias peccatoribus dicit. Lauamini. mundi estote. lauat itaque et mun-
dus est. qui propter terita plagit et fletum iterum non admittit. lauatur
et non est mundus qui plagit qui gessit nec deserit. et post lacrimas
ea que fleuerat repetit. Sic denique et alibi aiam penitentem atque iterum
delinquentem sermo diuinus increpat dicens Quam vilis es facta mi-
nis iteras vias tuas. Quisquis ergo culpas preteritas plorat. hunc
necesse est modum teneat. ut sic admissa defleat ne iterum fletum com-
mittat. Ve michi misero ysidoro qui et penitere retroacto ne-
gligo. et adhuc penitentia committo

De peccato

D Vobis modis peccatum committitis id est

Capitulum. xvii

aut vi cupiditatis aut metu timoris id est dum vel quisque
vult adipisci quod cupit. vel timet ne incurrat quod metuit.
Quatuor modis committitis peccatum in corde. quatuor prepetrat ex ope.

24
23

29

Perpetratur corde suggestione demonū. delectacione carnis
 ofensione mētis. defensione elacionis. Comittit ope. nūc latent
 nūc palā. nūc assuetudine. nūc desperatione. Istis ergo gradi
 bus ⁊ corde delinq̃tur et ope malicia ꝑpetrat. Tribus modis
 peccatū gerit. hoc ē ignorācia infirmitate industria periculo.
 aut penay diuisio. Ignorācie nāq̃ mō peccauit ī paradiso eua
 sicut ap̃lus ait. Vir nō ē seduct⁹. mulier autē seducta ī ꝑuas
 ricacione fuit. Ergo eua peccauit ignorācia. Adam vero indu
 stria. q̃a nō seduct⁹ s̃ sciens prudēsꝑ peccauit. Qui vero sedu
 citur. quid ofenciat eundēter ignorat. De infirmitate autē pe
 trus deliq̃t q̃n ad metū interrogātis ancille xpm negauit.
 Vñ ⁊ post peccatū amarissime fleuit. Grauius est infirmitate
 quā ignorācia quēq̃ delinq̃re grauiusꝑ industria q̃m infirmi
 tate ꝑctōre. Industria nāq̃ peccat q̃ studio ac deliberacione
 mentis malū agit. Infirmitate autē q̃ casu uel ꝑcipitacōe de
 linq̃t. Nequ⁹ autē ⁊ de industria peccant. q̃ nō solū nō bene
 viuunt. s̃ adhuc et bñ viuētes si possunt a veritate diūtunt.
 Sunt em̃ q̃ ignorāter peccāt. ⁊ sūt q̃ sciēter. Sūt etiā ⁊ q̃ pro
 ignorācie excusacione scire nolūt. ut mīm⁹ culpabiles habeā
 tur. q̃ tñ seipos nō muniūt. s̃ magis decipiūt. Nescire em̃ sim
 pliciter ad ignorāciā ꝑtins noluisse vero scire ad cōtumacē su
 pbiā. Volūtate q̃ppe ꝑpñ dñi velle nescire. qd aliud ē q̃ dñm
 supbiēdo atēpnere. Memo igit̃ se de ignorācia excuset q̃a d̃s nō
 solū eos iudicat q̃ a cognicōe sua reūtūtur. s̃ etiā ⁊ illos q̃ ne
 scierūt testāte eodē dño p ꝑphaz Dispda inq̃t hoies a facie ter
 re. et eos q̃ autūtur post tergū dñi. ⁊ q̃ nō quesierūt dñm. nec
 inuestigauerūt eū. Et psalm⁹. Effūde inq̃t irā tuā ī gētes q̃
 te nō nouerūt

De leuionibꝫ peccatis

Ca^m. xviij

Multi vitā sine crimine habere possunt sine peccato nō
 possunt. Nam q̃muis ī h̃ seculo magna iusticie q̃sq̃ cla
 ritate resplēdeat nūq̃ tamē pur⁹ ꝑctōꝝ sordibꝫ carz
 Iohāne ap̃lo attestāte q̃ dicit. Si dixerim⁹ q̃ peccatū nō ha
 beam⁹ ip̃i nos seducim⁹. Et veritas ī nobis nō est. Quedā sūt
 facta peccati similia. s̃ si bono aio fiāt nō sunt ꝑcfa. utpote
 potestas. si nō ꝑlascēdi cupiditate. s̃ magis corrigēdi studio
 ꝑlascat ī reū. Itē sunt ꝑcfa leuia q̃ ab incipiētibꝫ quotidia
 na satisfacione purgātur q̃ tñ a ꝑfectis viris velud magna

crimina euitantur. Quid aut homines de magnis sceleribus agere debent quoniam etiam perfecti leuia queque delicta que grauissima lugent. Non solum graua. sed et leuia sunt cauenda peccata. Multa enim leuia vnu grade efficiunt. sic ex paucis solent et minimis guttis immensa flumina crescere. Numerositas enim in vnu coacta exnudat et efficit copiam. Peccata que incipientibus leuia sunt perfectis viris graua sunt. Tanto enim maius cognoscitur esse peccatum. quanto maior que peccat habet. Crescit enim delicti cumulus iuxta ordinem meritorum. et sepe quod minoribus ignoscitur maioribus imputatur.

De grauioribus peccatis Capitulum. xix.

Experimento minorum peccatorum maiora committuntur peccata ut durius feriantur per magnis sceleribus. qui de paruis corrigi noluerunt. Iudicio aut diuino in reatum nequiores labuntur. que distringuntur minora sua facta detinent. Multi a crimine in crimine corruunt quia dei cognitionem habentes timorem eius negligunt. et que nouerunt persciencia per actionem non venerant. Ideo que ceciderunt diuino iudicio punienda committunt. et in pena commissi facinoris. facinus detius addunt. Sepe peccatum alterius peccati causa est quia cum committitur aliud ex ipso que sua soboles oritur sicut fieri solet nasci libidine ex nimia ventris ingluuie. Pena vero peccati peccatum admittit. quoniam per merito cuiusque peccati deo deserente. in aliud peccatum deterius itur de quo amplius que admiserit sordidet. Ergo precedens peccatum causa est sequentis peccati. sequens vero peccatum pena est precedentis delicti. Precedencia itaque peccata sequentium sunt criminum causa. ut illa que sequuntur sint precedentium pena. Precedentium peccatorum pena ipsa vocatur induracio. veniens de diuina iusticia. Hinc est quod ait propheta In durasti cor meum ne timeam te. Neque enim dum quicumque iusti sunt a deo impelluntur ut in illi fiat. Sed dum in illi iam sunt induratur ut deteriores existant sic et apostolus dicit. Quoniam veritatem dei non receperunt ut salui fierent immisit illis deus spiritum erroris. facit ergo deus quodam peccare. sed in quo iam talia peccata precesserunt. ut iusto iudicio eius mereantur in deterius ire. Talia quippe peccata precedentibus aliis peccatis plabuntur in pena peccati. Quedam de ira dei veniunt peccata. que per merito aliorum compensantur peccatorum. Vnde et propheta ecce inquit tu iratus es et nos peccauimus. in ipsis fuimus semper. tamquam si diceret. Quia semper in peccatis fuimus. iratus es ut deterius peccarem. Quid enim sit ira dei mereri quod vero puocare prudens lector debet scire

29
25
Gravior nāq est ira q̄ puocat quā ea q̄ meret̄. Nam meremur
qn̄ ignorādo peccam⁹. puocam⁹ qn̄ scim⁹ bonū facere nec so-
lum⁹. Mūc irā dei dū viuim⁹ vitare possum⁹. Timeam⁹ ergo
ne veniēte illo terrore iudicij sentiri possit vitari nō possit

De manifestis occultisq̄ peccatis Ca^m. xx.

Moris ē culpe manifeste qm̄ occulte peccare. Dupli-
citer em̄ reus ē q̄ apte delinqt. q̄a et agit et docet. De
talib⁹ psaias dicit. Et p̄c̄a sua q̄i sodoma p̄dicauerūt.
nec abscondērūt. Multi em̄ publice delinquētes sine vllō pō-
dere sua flagicia p̄dicant. nec vlla vtun̄ sceleris verecundia
Quedā em̄ iam iusticie porcio est iniquitatē suā hoīez abscondē.
et in semetip̄o de p̄c̄is p̄prijs erubescē. P̄c̄m p̄petra ē crimen
est. p̄c̄m p̄dicare clamor est. De quo etiā dicit ap̄lus. Et cla-
mor auferat̄ a nobis. cū om̄i malicia. idest cū ip̄is p̄c̄is. ex eo
ip̄o q̄ quisq̄ p̄c̄m qd̄ agit nō abscondit iudicij iā eē iudiciū q̄a
nō erubescit nisi de disc̄cie reatu. Ergo ⁊ hec ip̄o qd̄ q̄sq̄ de fa-
cto suo erube. cit ip̄e iā iudex ē De p̄c̄i amore Ca^m. xxi.

Aliud est nō peccare amore dilectōis dei. aliud timore
supplicij. Qui em̄ amore caritatis dei nō peccat. hōne-
scit omne malū amplectēdo iusticie bonū nec eū dele-
ctat p̄c̄m. etiā si sceleris impuritas p̄mittat̄ Qui v̄ro sola pe-
na supplicij in se vicia reprimat. quāuis nō expleat opus p̄c̄i.
vuit tñ i eo solūtas peccādi Dolz q̄ sibi illicitū qd̄ lex p̄hibe-
re dimoscit̄. Ille ḡ mercedē boni opis et iusticie p̄miū pcipit q̄
amādo iusticiā facit. nō is q̄ eā solo metu penay mutus custo-
dit. Quidā ⁊ diligūt p̄c̄m ⁊ faciūt. qdā diligūt tñ ⁊ nō faci-
unt. Pleriq̄ v̄ro faciūt tñ ⁊ nō diligūt. Nonnulli p̄c̄m non
faciūt ⁊ tñ iusticiā odiūt. Graui⁹ aut̄ peccat q̄ nō solū p̄c̄m
diligat s̄ ⁊ faciat. qm̄ qui nō facit ⁊ diligit grauiusq̄ interdum
q̄ diligit. ⁊ nō facit qm̄ q̄ facit ⁊ odit. Grauiissimū ē nō solū fa-
cere s̄ ⁊ diligere p̄c̄m. Nam sūt qdā qui ofestim p̄acto flagi-
cio ofūdunt ⁊ sūt q̄ nō solū nō dolēt gessisse malū. s̄ etiā de ip̄o
malo ope glorian̄. Sic q̄ ad cōpacōez male fit deteri⁹. dū de
vicis ḡtulātes extollunt̄ i penis De talib⁹ ait salomon q̄ letāt̄
cū male fecerunt ⁊ exultāt i rebo pessimis De peccandi ne-

Interdū mali sum⁹. necessitate cessitate Ca^m. xxii.
pocius nō volūate existim⁹. Vertēda est aut̄ necessitas mali

in solūtate boni. Pleriq; nō solūtate s; sola necessitate peccāt
ptimescētes tpalem inopiā. Et dū pntis seculi necessitatē re-
fugiūt a futuris bonis puant. Itē nōnulli pcfm volūtate nō
necessitate cōmittūt nullaq; coacti inopia existūt iniq; s; tā-
tū gētis cupiūt eē mali. Neq; enī ipaz rem amāt quā appetūt s;
ipa tm pcfi mlicia delectant. De pcfi consuetudine.

Melius ē pcfm cauere q̄ emēdare. facili? Ca^m. xxiii.
enī resistim? hosti q̄ nō dū victi sum? qm ei a q̄ iam su-
pati ac deuicti cognoscimur. Omne peccatū anteqm
admittat ampli? ptimescit. quāuis autē gūe sit. dū in vsū vene-
rit leue existimat sine ullo metu dimittit. Istis fomitoib; q̄ q;
bus oā calefcit omē pcfm. Cogitacio nāq; pua delectacōez pa-
rit delectacio osensū. Cōsensio actionē. actio osuetudinē. Cō-
suetudo necessitatē. Sicq; hñs vinculis hō implicat? quadam
catena vicioz tenet? astrict? ita ut ab ea auelli nequaquā valeat.
nisi diuina grā manū iacentis ap̄hēdat. Peccatū admittē
cadere est imputeū. osuetuetudinē v̄ro peccādi facē os putci ē
coangustari ne is q̄ cecidit valeat exire. Si interdū etiā tales
de? liberat. dū eoz desperacionē ad dūsiōnē libertatis cōmu-
tat. Ipō enī miserāte pcfā dimittunt. q̄ ptegēte fit. ne i dte-
rius peccādo eāt. Meq;simū ē peccare. penus ē peccādi osuetu-
dinē facere. Ab illo facile ab hoc cū labore resurgit. dū male
cōsuetudini repugnat. Male agēdi cōsuetudinē recessum esse
ap̄beta asserit in profūdū. cui? vsu q̄si q̄dam lege homo tenet?
astrict?. ut etiā quādo nō vult peccatū cōmittat. A lapsu ve-
ro cito resurgē nō est in profūdū ire. Ap̄lus legē peccati di-
cit eē in mēbris n̄ris. que lex osuetudo est. quā peccādo cōcipi-
mus. & nō ab ea cū volum? discedim?. q̄a iā necessitatis vincu-
lo p cōsuetudinē retinemur. Multū veri amor agit in homīe s;
resultat causā mali osuetudis lege. Bene autē audacter p bona
osciēcia exultat. q̄ valēter in se repmit qd insolēter impugnat
frequēter peccare cauēdū ē. nam h̄ ipm qd de malo n̄ro plex.
q; deus nobis salutem operatur. quanto mirabile est tanto per-
rarum est. Propterea metuendum est cōfidere ita saluari ne
forte dum expectamus a viciis sanari et vicia multiplicem?.
et salutem non adipiscamur. Ergo studeamus aut non cade-
re. aut cito dūsi a lapsu osurgere. Omnino peccare cauēdū est.

Quod si humana fragilitate peccatum sibi precepit. confestim eum cor-
rigendum quod nequiter sentit commissum Cito enim corrigitur culpa que
cito cognoscitur. tardius autem sanat vulnus quod iam putrescentibus
membris longo post tempore curacione adhibetur. Iteracio peccati
gravior est si morbo super morbum veniat sicut si ymber super ymbrem
occurrat. Mora peccandi immunitatem facit sceleris. Unde et propheta
De iniquitate quod trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis et quasi vinculum
plaustrum peccati. Trahere est enim iniquitatem moram facere in iniquitate
Unde et psalmus. prolongauerunt iniquitates suas dominus iustus ceciderit
cervices peccatorum. De peccati recordacione Capitulum. xxiii.

Bonum est homini semper ante oculos propria adhibere delicta
secundum psalmi sententiam. Et peccatum meum ante me est semper.
Sicut enim non oportet remissioni peccati affectu. sic semper ne-
cesse est unumquemque suum indeclinando commemoracione peccati. Apud iu-
stum recordacio peccati. facit tedium animi Qui autem luxurie et cu-
piditati sibi diti sunt otumaci superbia. etiam de ipso peccati opere glori-
antur. Seruo dei tanta recordacio esse debet peccati. ut ea quod gessit super
lacrimas confiteatur. Unde et psalmus dicit. Confusus sum in erumna dum
configitur spina. peccatum meum cognitum tibi feci. Et dixi. pronuncias
bo aduersum me in iusticias meas domino. Super enim dixerat. Quam ta-
cui hoc est non sum confessus. Inueterauerunt ossa mea dum clamarem
quotidie. Quid ergo tacuisse se penitet nisi confessione peccatorum. Quid
clamasse se dolet nisi defensionem malorum. Qui ergo peccatorum suorum de-
fensor extitit. necesse est ut penitendo accuset quod superbiens praue
admisit et cetera. De cogitacione Capitulum. xxv.

Dipartita est causa peccandi. idest operis et cogitacionis
quorum unum iniquitas dicitur quod opere geritur. aliud iniusticia
quod cogitacione admittitur. Prius autem actio refecunda est
Postea cogitacio. Prius propria opera postmodum desideria. Vicissim
autem et a cogitacione opera procedunt et ab opere cogitacio nascitur. quoniam
vis et si ab opere malo quicquid vacet. pro solius tamen proprie cogitacionis mas-
licia non erit innocens. Unde et dominus per prophetam. Auferte inquit malum
cogitacionum vestrarum ab oculis meis. Non enim solum factis sed et cogi-
tacionibus delinquimus. si eis illicite occurreribus delectemur. Sic
vipera a filiis in utero positae lacerata pium. ita nos cogitacio-
nes nostre intra nos enutrite occidunt et accepto interitus vipio ve-
neno consumunt. animasque nostras crudeli vulnere pium. Non est arbitrium

nostri cogitacões p̄ue suggestiōis p̄uenire. iacē aut̄ i aīo co
 gitacōez n̄re attinet solūtati. Illud ḡ ad culpā nō redigitur
 illud culpe p̄prie imputat̄. Nam cogitacōes illicitas occurrē
 demonū est. cogitacōibz oblectari p̄s̄is n̄m ē. P̄lexq; fieri so
 let ut immūde corpaliū rex sp̄s q̄s didicim⁹ n̄ris mētibz oppo
 nātur ⁊ nolētes eas cogitem⁹. Quācūq; ab eis aciē mētis aū
 tē nitim̄. tāto ille se magis aīo ingerūt obscenisq; nobz motibz
 obrepūt. Sed fit h̄ p̄ addicione mortali. q̄m meruit p̄m⁹ hō in
 penā sui p̄c̄i. Dū vnusquisq; diuina illuminacōe p̄uenit. statim
 molestis turpiū cogitacōnū pulsāt. Sed dei suus iudicio ti
 moris dei eaz tēptam̄ta a semetip̄o reicit bonisq; cōtra obie
 ctis cogitacōibz turpes a se repellit. Magna obseruācia circa
 corā ē custodiā adhibere q̄a aut bone aut male rei ibi cōsistit
 origo. Nam sicut scriptū est ex corde exeūt cogitacōes male.
 Adoq; si p̄us p̄ue cogitacōi resistim⁹. in lapsū opis nō incurri
 mus. Nō ē timēdū si bona malaq; i cogitacōe veniāt. h̄ magis
 gloriādū est. si mēs mala a bonis intellectu racōis discernat.
 Itē nichil iuuat q̄ inter bonū ⁊ malū sensu prudēcioni discer
 nim⁹. nisi ope aut m̄la cogitata caueam⁹ aut bona intellecta
 facimus.

De sciencia Ca^m.xxvi.

Humana addicio dū diūsis viciōsitatibz mētē turbat ⁊
 iā aīn penas gehēne p̄ incognitū aīe appetitū iā penas
 sciēcie patit̄. Oīa fugere poterit hō p̄ter cor suū. Nō
 em̄ potest a se quisq; recedē. Vbiq; em̄ abierit reat⁹ sui sci
 encia illū nō derelinq̄t. Quāuis humana iudicia s̄bter fugiat
 oīis q̄ male agit iudiciū tñ sciēcie sue effugē nō potest. Mā
 et si aliis celat qd̄ agit sibi tñ celare nō potest q̄ plene nouit
 malū eē q̄ gessit. Duplex fit ḡ in eo iudiciū. q̄a ⁊ hic sue sciē
 cie reatu punit̄. et illic p̄petuali pena damnabit̄. Hoc em̄ sig
 nificat abyssus abyssum inuocat in voce catharacthar. Aby
 ssus em̄ abyssum inuocare est de iudicio sue sciēcie ire ad iudi
 cium damnacōis p̄petue. In voce catharacthar. idem in p̄di
 catione factōz.

De intencione mētis Ca^m.xxvii.

Oculus hominis intencio opis ei⁹ ē. Si ergo intencio eius
 bona est. et op⁹ intencōis ip̄ius bonū est. Alioquin m̄le
 intencōis op⁹ etiā si bonū i factis appareat. bonū tñ iā
 nō est. qm̄ ex sua intencōe a p̄bat̄ bonū aut reprobat̄ indignū

27
247

29

Bona ē g' intēcio q' ppter d'm ē. mala vero q' p terreno lucro aut
vana gloria ē. Quī op' bonū bona intēcone nō faciūt. p hoc
magis cecātur ope per q' illuminari potuerūt. Vnusquisq' bo
num op' qd agit intēcone bona agit. qm' p male intencione
plex' opus bonū qd agim' pdim' & min' a culpa vacuamur
Sepe q' apud hominū iudicia bona patēt apud examē diligē
tissimū & acutissimū iudicis reproba detegūt. Idōq' omīs scūs
verratur ne forte bonū qd agit. p aliq' animi intēcone in oculis
dei reprobū sit

De sensib' carnis

Ca^m. xxviii

P Er sensus carnis morbo incept' mētis vnde & p pphaz
dñs dicit. Omēs cogitacōes terre ab aqlone veniēt
et ponet vnusquisq' solū suū in introitu portay. iherl'm
Regna aqlonis vicia sūt q' sedes suas i portis ponūt. qn' p sen
sus carnis labem anime ingerūt. idēq' i ipis portis idēst i ipis
sensib' regnāt. Neq' em' aliūde peccam' nisi vidēdo audiēdo ad
trectādo gustādo atq' tāgendo. Vñ & alias dicit Intrauit mor'
p fenestras nostras & alibi & extranei ingrediebantur p portas
eius. & sup iherusalē mittebāt sortē. Extraneos q'ppe immūdos
eē spūs q' tāq' p portas ita p sensus carnis aiaz irrepūt & eā il
lecebrādo deumcūt

De sermone

Ca^m. xxix.

Q Vm quedā pua viciōy sba nō euitam' in magno lin
gue. plabimur crimie. et dū facta qdam nō gūia libere
ac sine metu cōmittim'. ad pociora scelera. & horrenda
peccandi osuetudine labimur. Sicut plex' multiloq'oy stul
ticia reprehēdit ita rursū nimis tacēciū vicia denotant. Illi
em' satis laxādo linguā in leuitatis vicio defluūt. isti nimis reci
tendo ab vtilitate torpescūt. Impiti sicut loq' nesciūt ita ta
cere nō possunt. Mēte em' ineruditi ore loq'ces sbis pstreput
et sensu nichil dicūt. Sicut falsitas crimē aproficiētib' pti
mesciūt. ita ociosa sba a pfectis viris vitātur. Nam sicut ait
quidā. p ocioso sbo ratio punit. p smone iniusto pena exol
uitur. Vani smones in oro xpiani eē nō debēt Nam sicut ma
los mores bona colloq'a corrigūt. ita pua colloq'a bonos mo
res corripunt Custodia ori ponit dū quisq' nō se iustū. s' quod
magis vex est pcfōrē fatetur. Manum sup os ponit. q' bonis
operib' lingue excessum opit. Manū super os ponit qui male
locucionis culpas bone actionis velamine tegit. Loquensq'

ad dñm ptinent nec faciēs. et si inutilis sibi est. audientibz tñ
pdest. Qui de sapiēcia se laudari affectāt loquētē pphaz attē
dant. Ve q sapiētes estis in oculis vris. ⁊ corā nobismetipos
prudētes. Recte ex sentēcia dicit. q verā sapiēciā gustu inter
ni saporis sentit. Ascenciēdo em sentēcia dicit ac p hoc arrogā
tes q sine humilitate dicūt de sola sciēcia dicūt nō de sentēcia
Ille em sapit q recte et scdm deū sapit. In suā dicūt otume
liam doctores. si dū sint ab eis dicta sapiēter nimiū tñ eloquē
ter. honet em sapiēcia spm eoy. sboy ambitu ac fuco mūdā
lis eloquēcie inflatis smonibz p ornatū. Quidā curiose dele
ctant audire quoslibet sapientes nō ut veritatē ab eis qrant
sed ut facundiā sermonis eoy agnoscant more poetay. qui ma
gis cōposicionem verboy quā sententiam veritatis sequunt.
Qui bonum sine caritate dicit tāq es aut cimbalum sonū fa
cit alijs. ipe tamē sibi manet insensibilis. Quadrimoda est di
cendi ratio. qua puidēdum est. quid cui quando uel quomodo
aliqd proferatur. Item quadrimoda est dicēdi ratio. qua aut
bene senciēdo quid bene pferē. aut nil senciēdo nil dicit. aut
pax senciēdo loqūtas sola ostētat. aut optime senciēdo nō ele
gāter pferitur qd intelligit. Itē qdriptita ē loquēdi ratio q
uel bonū bñ. vel malū male. seu bonū male. aut malū bñ profer
tur. Bonū qpe bene loqitur q ea q recta sūt humiliter annū
ciare videtur. Malū male loqitur q qtlbz flagiciū psuadē co
natur. bonū male loqitur q qdcūq rectū arroganter pdicare
sentit. Malū bene loqitur q aliqd narrādo viciū detestat. ut ab
eo homies aūtant. Corde bñ loqitur q veritatē nō simulat. Ore
bñ loqitur. q veritatē annūciat. factis bñ loqitur q alios bo
nis exemplis edificat. Corde male loquit q interi⁹ cogitacōez
noxias meditat ⁊ cogitat. Lingua male loquit q p eo qd ma
le agit flagellat ⁊ murmurat. factis male loqitur qui male vi
uendo exemplis suis alios ad male viuendū informat. Semel
bene loquitur qui se penitendo redarguit. Bis bene loquitur
qui bene viuendo et alios instruit. Semel male loquit qui post
viciū cito non corrigitur. Bis male loquitur. q et male co
gitat et male refert cogitata. Item bis male loquitur qui et
bonum quod debuit non egit et malum quod non oportebat
admisit. Mali mala respondēt pro bonis. et adūsa p optimis.

28

Boni bona respōdēt. p malis ⁊ prospera p adūsīs. Adūsus cō
uiciū lingue. fortitudo adhibēda ē paciēcie. ut temptacio sibi
que foris impugnat tolerācie stute deuicta discedat. Nō oīs
q patit̃ probra iust⁹ ē s; q p veritate ab alijs innocēs patitur.
Ille tñmodo iust⁹ est. Inter vitupacōes lingue ⁊ obprobria
hominū isto se remedia mens iusti corroborat. vt tātō solidi⁹
in deū figat̃ interi⁹ qnto exteri⁹ ab humanis spm̃t sensib⁹ q il
latus sibi otumelias tranquillo animo pdit. dolorem cordis a
perit. et virus q feruet ī aīo facile reicit. Vulnera em̃ mentis
aperta cito exalant. clausa nimis exulcerāt. Qui dolorē iniurie
clauso pectore tegit. qnto ampli⁹ p silēciū linguā pmit. tanto
acriorē dolorē intrinsecus nutrit. Vñ ⁊ vere qdam poetarum
gentiliū dixit. Quoq; magis tegit̃. tect⁹ magis estuat ignis.
Cecus em̃ languor vehemēs est ac nimius q; tacitū viuit sub
pectore vuln⁹ De mendacio Capitulū xxx.

Mendaces faciūt ut nec vera dicētib⁹ credant̃. Reddit
em̃ sepe hoīez multa falsitas etiā in veritate suspectū.
Sepe vera pmittit q falsa dictur⁹ est. ut cū pmū acq;
fierit fidē. ad reliq; mēdacia audiētes credulos faciat. Mul
tis vident̃ vera eē q falsa sūt ⁊ idō nō ex deo s; ex suo mēdacio
loquunt̃. Nō nūq; falsitas veriloquio adiungit̃. ⁊ plex⁹ a ve
ritate incipit q falsa ofingit latēt sepe venena circūlita melle
verbor⁹ ⁊ tādū deceptor veritatē simulat quousq; fallēdo deci
piat. Nō nūq; petus ē mēdaciū meditari qm loqui. Nā interdū
quisq; incautū solz ex p̃cipitacōe loq; mēdaciū. meditari aut̃ n̄
potest nisi p studiū. Graui⁹ g̃ ille ex studio mētiri perhibetur.
quā is q ex p̃cipitacōe sola mētīt̃. Sūope cauēdū est om̃e mē
daciū qmuis nō nūq; sit aliq; mēdaciū genus culpe leuioris si
quisquā p salute hominū mēciat̃. Sed qā scriptū est. Os quod
mentis occidit aīaz. ⁊ perdes eos q loquūtur mēdaciū. hoc q;
mendaciū genus pfecti viri sumope fugiūt ut nec vita cuiusli
bet p eor⁹ fallaciā defendat̃. ne sue anime noceāt. Dū p̃stare a
liene carni nitunt̃. qm̃q; h̄ ipm p̃cti gen⁹ facillime credam⁹ re
laxari. Nam si qlibz culpa sequēti mercede purgatur. qntoma
gis hec facile abstergit̃ qm merces ipa cōmittat̃. Multamē
ciuntur multaq; fingūt homines ppter hoīm laudē. sicq; fit ut
et isti mēciēdo peāt ⁊ eos q; laudāt ad vane gl̃e ruīnā p̃ducāt

Sicut bene sibi cōscius non metuit aliene lingue cōuiciū. ita & qui laudatur ab alio non debet errorem aliene laudis attēdere. sed magis vnusquisq; testimonium cōsciēcie sue q̄rat cui plus ipse p̄sens est quā ille qui eum laudat. Opus em̄ vnusquisq; suum p̄bet ut ait apl̄s. et tūc in seip̄o tantū quisq; gloriā habebit. idest occulte in sua cōsciēcia nō palā in aliena lingua. Perfecti qui alta radice fūdati sūt et si flamme laudis ac vitup̄ationis ut cūq; q̄i v̄etorū interdū curuētur impulsī fūdīt tāmē nō deiciunt s; protin⁹ firmitate radicis ad se rediūt. Bona mēs ad malū nec p̄m̄is nec terrorib; vincit. Mā iniq; terrorē blandicijs miscēt. ut aut oblectacione quēq; decipiāt aut terroribus frāgāt. Qui laudat i auditorū amore inserit s; si veraciter et non fictē laudetur hoc ē si vera sūt q̄ de illo loquuntur.

De Iuramento Capitulum. xxxi.

Sicut mentire non potest q̄ non loquit̄. sic piurare nō poterit qui iurare nō appetit. Cauēdam igit̄ eē iuracionem nec ea vtendū nisi in sola necessitate. Non ē cōtra dei p̄ceptū iurare. s; dum vsum iurādi facim⁹ p̄uiri crimē incurrimus. Mūq; ergo iuret. qui periurare timet. Multi dum loquuntur iurare semper delectantur dum oporteat hoc tantum eē in ore. est est. non non. Amplius em̄ qm̄ est. et non est. a malo est. Multi ut fallant periurant ut per fidem sacramēti fidem faciant verbi. sic q; fallendo dum periurant et mentiuntur. hominem incautum decipiunt. Interdum et falsis lacrimis seducti decipimur. et creditur dum plorant quibus credendum non erat. Plerumq; sine iuramento loqui disponimus. sed incredulitate eorū qui non credunt quod dicim⁹ iurare cōpellimur. taliq; necessitate iurādi cōsuetudinē facimus. Sūt multi ad credēdū pigri. q̄ nō mouent̄ ad fidē sibi. Graui⁹ aut delinquūt q̄ sibi loquētes iurare cogūt. Quacūq; arte sbo rū q̄sq; iuret. de⁹ tñ q̄ cōsciēcie testis ē ita hoc accipit sicut ille cui iurat̄ intelligit. Dupliciter aut reus fit q̄ et dei nomen in uanū assumit & p̄ximū dolo capit. Mō ē cōsuādū iuramētū quod malum incaute promittitur. veluti si quispiam adultere perpetuam cum ea permanendi fidem polliceat̄. Tolerabili⁹ est em̄ non implere sacramentum qm̄ permanere instupri flagicio. Iurare est dei illa prouidēcia que statuit nō cōuelli statuta.

29
Penitencia aut dei rex mutacio est. nō penitere aut. statuta
nō reuocare. ut est illud. iurauit dñs et nō penitebit eū idest
q̄ iurauit nō mutabit De vicijs Capitulum. xxxij

A Ecedēs hō a deo statim vicioꝝ tradit̄ potestati. ut dū
patit̄ infesta vicia. reuertēdo vñ ceciderat resipiscat.
Et si sācti toto animi misu otēdūt supare vicia. nec ex
tingunt. qđ agūt hñ q̄ nō solū nō odiūt vicia. s̄ toto ea amore
sectant̄. Satis delicate se palpat q̄ vult sine labore vicia supa
re cū de p̄fci lege qm̄ sibi defuiēdo vicijs fecit. sine violēcia do
loris resecari nō possit. Perfēcte renūciat vicio. q̄ occasione
eūtat im̄petrādo p̄fco. Nam si velis tātūdē nō peccare ⁊ da
ta occasione peccauis tu tibi reus ⁊ iudex es. q̄ ⁊ cōmissa da
mnas ⁊ damnata cōmittis: Se aut̄ iudice reus est q̄ vicia ⁊ ac
cusat ⁊ p̄petrat. Quedā vicia dū nō p̄fēcte vitant̄ suos i se fa
ciunt relabi auctores. Nam si vnū viciū districte viter ⁊ alia
negligātur. inanis labor est. Mō em̄ potest in vni⁹ obfuacone
virtutis fortiter p̄durare. cui⁹ alia vicia dominātur in corde.
Mō nūq̄ hominē sua vicia p̄sequūtur. qā nimis q̄ pus solēdo ea
sibi fecit socia. postea sentit eciā nolēs stimulosā. Mōnulli nō
antea in errorē vicioꝝ labūtur. nisi pus interioris racōis p̄dis
derint oculos. Sicuti samson nō antea ab allophilis ad erroris
ligat⁹ est machinam. nisi postq̄ ei sūt lumia oculoy extincta
Quidam vero uegetate mētis racione vicioꝝ supant̄ incurfu.
sicq̄ deinde intēcionē bonoy opoy p̄dunt. sicut rex babilonis
in oculis sedechie pus filios interfecit. ⁊ sic postea oculos ei⁹
euulsi Ac p̄ hoc post multoy maloy opoy dsuetudinē ⁊ inter
empcionē bonoy perit quorūdam ⁊ racio

Quod ex vicijs vicia ex virtutib⁹ stutes oriunt̄

S Ignunt̄ sic ex p̄fco p̄fca ut dū non Ca^m. xxxij.
euitant̄ parua. incidat̄ i maximis. ⁊ dū defēdunt̄ ad
missa nec lamētant̄. ex flagicio ad supbiā itur. Vñ fit
ut ⁊ duplicati sit criminis reus q̄ ⁊ admittit scelera p̄ solūtātē
et defēdit ea p̄ otumacie tumorē. Sic vicio viciū gignitur. sic
virt⁹ virtute accipit̄. Ex vicio em̄ gignit̄ viciū. sicuti dauid q̄
dum nō euitauit adulteriū p̄petrauit ⁊ homicidiū. Itē virtus
virtute accipit̄ sicut p̄ veitatē euāgelice p̄dicacōis stutē mar
tirij apli meruerūt. In cordib⁹ seculariter viuenciū muicem

sibi succedūt vicia. ut dum abierit succedat aliud. Iuxta io-
hel pphete testimoniū q̄ ait. Residuū eruce comedit locusta.
et residuū locuste comedit brucus. et residuū bruci comedit
rubigo p̄ id q̄ ista sub vicioꝝ allegoria colligunt. q̄a seq̄tur ex
p̄giscemini ebr̄i et flete. Aliquādo vtiliter peccat̄ i minimis vi-
ciis. ut maiora vtili⁹ caueātur. Lege paulū aplm. minora per-
mittētem p̄c̄sa ne maiora p̄petrātur. Veraciter aut̄ sanantur
vicia q̄ stutib⁹ nō viciis excludūtur. Quorūdā aut̄ q̄dā latē-
cia vicia tūc apparēt quando ab aliis desinunt

De male vsis virtutibus Capitulum. xxxiij

Interdū et male vsē stutes ex se vicia gignūt. Qd̄ fit p̄ im-
deratū animi appetitū cui nō sufficit qd̄ meruit nisi inde aut lau-
des aut lucra damnāda q̄sierit. Interdū stutes vicia gignūt
dū aliqn̄ p̄ tpe oportuno minime relaxant̄. sic q̄ fit. ut q̄ loco
cōgruo stutes sūt. incōgruo vicia deputētur. veluti si p̄ fr̄is
aduētū canonicū nō saluat̄ ieiuniū. Virtutū igit̄ discreciōe
ab aplō sume. q̄ ad tēp⁹ egit qd̄ agēdū eē oīno. phibuit. Itē
q̄dā stutes dū discreciōe nō fuāt. i vicia trāseūt. Mā sepe iu-
sticia dū suū modū excedit crudelitatis seuiciā gignit et nimia
pietas dissoluciōe discipline parturit. Et zeli studiū dū plus
est qm̄ oportet in iracūdie viciū trāsit. et multa māuetudo. tor-
poris segniciem gignit. Prudentis aut̄ viri discreciō solleter
p̄spicit. ne bonū intemperāter agat et de virtute in viciū trā-
seat. Itē apud quosdā ex stute viciū gignit dū quisq̄ de casti-
tatis et abstīnēcie meritis gloriā. Nam et qui elemosinā vane
glorie causa imptit̄ ex stute viciū facit. Sed et is q̄ de sapiēcia
arrogāciā habet. et q̄ p̄iusticia p̄miū appetit. et q̄ aliqd̄ donum
dei qd̄ meruit i suā laudē dūtit. aut i malos vsus assumit. pro-
culdubio stutē in viciū trāffert. homines de virtutib⁹ vicia
nutriunt ex quib⁹ pereāt. Itē deus arte potētissima ex nō
vicio stutes format quib⁹ nos ab iniquitate reformat

De simulatis virtutibus Capitulum. xxxv.

Quedam vicia species virtutum preferunt. ideoq̄ per-
niciosius suos sectatores decipiūt. q̄a se sūelamine
virtutū tegūt. Nam vicia que statim virtutibus cō-
traria apparent cito dum palam venerint emendātur. Pro-
pter quod sequaces eorum de talibus criminibus erubescunt

29. 30

Carnales aut plex q p insensibilitate metis non agnoscunt vici-
cium esse culpabile. quod dignum videtur damnatione. Item quodam vicia
species virtutum esse videtur sicut tamen virtutes non sunt. Nam interdum
subpretextu iusticie crudelitas agit et putatur esse virtus quod minimus
est vicius. sicut et remissa segnicies mansuetudo esse creditur et quod ar-
git torpens negligencia putatur agere indulgentia pietatis. Non
numquam etiam virtutem largitatis imitatur vicius prodige effusionis. et
virtutem parcitatis tristis tenacitas imitatur. et vicius pertinacie
abscondit sibi virtutem ostencie. Item timor sibi specie obediencie oc-
cultatur. et dicitur virtus humilitatis. quod tamen vicius est timoris. Et
et procacitas vocis pro veritatis libertate accipitur. et vicius pi-
gricie quietis virtutem imitatur. Pono vicius inquantum stultus
se vult vocari sollicitudinis. Et precipitacionis facilitas feruor
boni studii creditur et bene agendi tarditas consilii mora esse videtur
Dum tamen ista sit virtus illa vicius. Tali igitur exemplo vicia species
virtutum imitatur. et inde se nonnulli esse iustos confidunt. unde ma-
xime reprobantur. Aptum exemplum vicioy. De latronis specie su-
mitur. Nam sic ex infidens latro. perdit sequi iter agendo iungit finem
gens se socium donec decipiat improvisum et dum subito erupit ad ex-
itium latro manifestus ostenditur. ita se miscuit interdum piculose
virtutibus vicia quousque omnem boni operis efficaciam in suis visibilibus ra-
pian. ut anima que sibi erat placens de stultis decepta se conspiciat
vicinis damnalibus. De Appetitu virtutum. Cap. xxxvi

Ad virtutes difficile consurgimus ad vicia sine labore di-
labimur. Ista enim prona. illa ardua sunt. Grades enim su-
dore persequimur. ut ad celum conscendere valeamus. Quem
admodum ad stultum tendentes culmen non a summis inchoant. sed a
modicis. ut sensim ad altiora pertingant. ita et qui dilabuntur ad vicia
non statim a magnis criminibus incipiunt sed a modicis adue-
scunt et sic in maximis prouent. Sicut paulatim homo a minimis
viciis in maximis prouent ita a modicis virtutibus gradatim ad
ea que sunt excelsa conscendit. Qui autem inordinate stultes operibus
nititur. cito periclitatur hec est causa in rebus natura ut quicunque
velociter ad perfectum tendunt sine dubio celeriter finiant. Sicut
herbe que tanto festinus prouent quanto celerius crescunt. At vero contra
arbores alta radice fundate ideo perdurant diuicius. quia gradatim ad
perfectum proueniunt. Nichil potest ad mixto malo agere aliquid bonum.

sed prius est cohibendum a malo. deinde exercendum bonum. Hoc enim iudicat propheta cum dicit. Quiescite agere potest discite bene facere Prius vicia extirpanda sunt in homine deinde inserende virtutes. Nam coherere et coniungi non potest. veritas cum mendacio. pudor cum petulantia. fides cum perfidia. castitas cum luxuria Queda sunt summe virtutes. quedam vero medie. fides spes et caritas summe virtutes sunt. Nam a quibus habentur uti per veraciter habentur. Alie vero virtutes medie sunt. quia ad utilitatem et ad principium potest haberi. si de his arroganter quisque tumuerit. utpote doctrina ieiunium castitas. scientia. siue temporales diuitie. de quibus scilicet et bene operari possumus et male. Quisquis ex deteriori iam melior esse cepit. caueat et de acceptis extolli virtutibus. ne grauius per virtutes corruat quam prius ex lapsu vicio iacebat. Quod deus iustificat ne ite. se de virtutibus erigat. quedam ille virtutum dona tribuit quodam retrahit. ut dum mens de his quod habet erigit ite. de his quod nequaquam habere cognoscit humiliet. Quisquis dono celestis gratie inspiratus ad virtutes erigit si forte moderatis dei manu aliquo aduersitate reprimatur ne de acceptis virtutibus attollatur. fragilis non debet quia et si ipsum quod plagis humiliatur equanimiter ferre. proculdubio virtutis est magne De pugna virtutum aduersus vicia Cap. xxxvii

Tunc se viri sancti veracius a vicio colluione detegunt. Dum ab eis contra singula vicia virtutes singule opponunt. Interdum vicia cum virtutibus ad utilitatem confligunt. ut ipso certamine vel mens exerceatur. vel ab elacōis concursu animus restringatur. Aduersus impetum vicio. contrariis virtutibus est pugnandum. Contra luxuriam enim. cordis est adhibenda mundicia. contra odium dilectio preparanda. contra iracundiam patientia proponenda est. Pono contra timorem. fiducia adhibenda est virtus. contra torporem zeli plenitudo. Tristitia quod gaudium. accidia fortitudo. auaricia largitas. superbia humilitas opponenda est. sicque singule virtutes nascencia contra se vicia repugnant. ac temptationum motus virtute diuine caritatis extinguunt. libidinem abstinencia domat Nam quantum corpus media frangit. tanto melius ab illicito appetitu reuocatur. Aduersus iram tolerantia dimicat. ira autem semetipsum necat. sustinendo autem patientia victoriam portat. Tristitia merorem spes eterni gaudii superat et quod turbata mens de exterioribus afficit dulcedo interioris tranquillitatis limit. Aduersus inuidiam preparatur caritas

29.
31.
39
et adūsus ire incēdia māsuetudinis adhibet trāqllitas. Supbia autē diaboli imitant supbi. adūsus q̄ opponit hūilitas cristi qua humiliant elati. Pncipaliū autē septē vicioꝝ regina et mē supbia est. eadēq̄ septē pncipalia multa de se pturiūt vicia. q̄ ita sibimet qdā cognacione iunguntur ut ex altero alter oritur. Sicut pnceps septē vicioꝝ supbia nos eoy. potestatibz subdit. ita xps septiformi grā plen⁹. a dominatu vicioꝝ nos eruit. et quos illa addicit septēplici vicio iste liberat septiformis grē dono. De supbia. Ca^m. xxxviii

Omnis vicio deteriorē eē supbiā. seu ppter qd a sūmis pso mis et p̄mis assumit. seu qd de ope iusticie et stutis exoritur minusq̄ culpa ei⁹ sentit. luxuria vero carnis ideo notabilis omibz est. qm statim p se turpis est. Et tñ pensāte deo supbie minor est. Sed q̄ detinet supbia et nō sentit. labitur carnis luxuria. ut p hāc humiliat⁹ ⁊ a cōfusione surgat ⁊ a supbia. Omnis peccās supbus est. eo q̄ faciēdo vicia atēptu habeat diuina pcepta. Recte ḡ iniciū omis pcc̄i supbia. q̄a nisi p̄cesserit mādator dei inobediēcia tñsgressionis nō sequeret culpa. Omis supbia tāto in imo iacet q̄nto in alto se erigit tantoq̄ pfūdus labit. q̄nto excels⁹ eleuat. q̄ em p p̄p̄iā attollitur supbiā p dei iusticiā inclinat. Qui inflatur supbia. v̄to pascuntur. Vñ et p̄p̄a omes inq̄t pastores tuos pascet vent⁹. h̄ est supbo sp̄it⁹. Qui de suis stutibz supbiunt ex ip̄is iudicādi sūt opibz quibz pro stutibz vtunt. q̄a rem bonā nō bona voluntate faciūt. Mā reuera sine humilitate stus quelibz ⁊ sine stute caritatis in vicio deputat. Merito supbie diabol⁹ a supna b̄itudine corrūt. Qui ḡ de stutibz attollūtur diabolū imitant. et ex inde ḡnius corrūt q̄a de excelsō labunt. Supbia sicut origo est oim criminū ita ruina cūctay. stutū. Ip̄a ē em in pcc̄o p̄ma. ip̄a i oflictu postrema. Nec em p̄ma aut i exordio mētem per pcc̄m psterint. aut nouissime de stutibz eicit. In et omniū pcc̄oy ē maxīma. q̄a tā per stutes quā per vicia humanam mentē exterminat. Ibi cadit supbia vbi et nascit ut nō sit superbis aliud culpa aliud pena. s; ip̄a culpa sit illis ⁊ pena. De supbia nascit arrogācia non de arrogācia nascit supbia. Nam nisi p̄cesserit occulta elacio mētis. nō seq̄tur apta iactācia laudis. Ita ḡ i culpa p̄ponit supbia arrogācie sicut p̄fertur

origine. Plexq; ad elacionis emēdacionē puidēcia dei aliquo casu nonnulli cadūt. p quo lapsu rephensi a semetips humili- ter sapiant. et de munerib; dei laudari nō appetant. s; laudēt deū a q; acceperūt vñ laudari se uolūt. Vtili9 est arrogāti in quocūq; vicio labi & humilē post casū deo fieri qm p elacionem supbire. grauiorēq; ruinā & damnacionē p supbiā sumere.

De fornicacione

Ca^m. xxxix.

Eculpa supbie plexq; in abhominādā carnis immūdi- ciā itur. Mā aliter pēdet ex altero s; sicut p supbiā mē- tis itur i pstitucōez libidinis. ita p hūilitatē mentis salua fit castitas carnis. Deus aut nō nūq; deicit occultā mē- tis supbiā p carnis manifestā ruinā. libidinis nasci immūdi- ciā de animi occulta superbia. exemplo prīmi hominis qui mox ut p supbiā tra deū tumuit statim carnis libidinē sensit pudēda operuit. Qua ppter vnusquisq; sue deputz culpe qd cecidit qci- ens libidine vincit qā nisi pcessiss; latēs supbia non seqretur libidinis manifesta ruina. Mō nūq; gemino vicio xpian9 a di- abolo appetit & occulto pelacōez & publico p libidinē. Sed dū euitat qd libidinē cadit i elacōnē. Itē dū incaute declinat elacōnē cadit i libidinē sicq; ex occulto vicio elacōis itur in a- pto libidinis. & de apto libidinis itur in occulto elacōis. Sed dei su9 discrete utrūq; pēfians sic cauet libidinē ut nō incur- rat elacionē sic pmit elacionē ut nō resoluat animū ad libidi- nē. luxuriosis atq; supbis demones plus fautores existūt. Dū q; inceteris vicis spūs maligni defuiūt hñs tñ maiori famili- aritate iūgunē eisq; ampli9 iuxta desiderii famulanē. Pñcipa- liter hñs duob; vicis diabol9 hūano generi dñatur. idest per supbiā mētis & luxuriā carnis. Vñ & dñs in Iob loquit de dia- bolo dicens. Sub vmbra dormit in secreto talami in locis hu- mentibus. Per calamum em̄ inanis superbia. per loca vero hu- mencia carnis demōstratur luxuria. Per hec em̄ duo vicia di- abolus humanum possidet genus. vel dum mētem in superbis- am erigit uel dum per luxuriā carnem corrumpit. Multi lu- xurie subditi sunt et otumace supbia de ipso luxurie opere glo- riantur. et inde magis elati sunt vnde humiliari debuerunt. Ad cōparacionem mali fit deteri9. qñ nō solū flagicia cōmit- tunt s; ecia de ipis flagiciis vanitate laudis pditi extollunt.

32
32

29

Sicut scriptū est laudat peccator in desideriis anime sue. Quid
enī peius qm inflagicijs miseros gaudere de quibz iā debēt copi
osius deplorare. libido tūc magis qrit dū videt. Nam sic qdam
sapiēs ait. Prima fornicationis oculorū tela sūt. Secda verborū.
Sed q nō capit oculis potest verbis resistere. Sufficit natu
ra vbi adhuc liber affect⁹ ē q delectacionē refrenat libidino
se suggestionis. Mō trāsit ad cōsensū libidinis. cito enī resistit
opi. q titillāti nō accommodat delectacionē. Duri⁹ impugna
tur q usq ad ofensionē et si nō usq ad ppetracōez tēptat. qm
is q sola suggestionē p addicōe carnis temptamētis sollicita
tur. Stimuli carnis q i paulo excitāte satane angelo inerant
ex lege pccī erāt. q in mēbris hominū de necessitate libidinis
habitant. quā reluctātē dū in se expugnat pficiat. et de infirmi
tate libidinoſe titillacōis stutē suscipit gloriosi certaminis.
Seruo dei multa certamina de sua carne mouent. Nam qmuis
in amore dei eorū sit in cōcussa intēcio. mens tñ i carne qm ex
terius gestat interna plia tolerat. De⁹ aut q hec ad pbacōez
pmittit grā ptegēte. suos nō deserit. Ideo nōnūq electi las
psu carnali corruūt ut a vicio supbie q de stutibz tumēt sanē
tur. Et q de stutū effectibz existūt supbi ut cadāt carnis vi
cio humiliātur ut surgāt. Anteqm pficiat adulteriū in ope iā
adulteriū extat in cogitatione. Ex corde enī pmū fornicacōes
sūt auferēde. et nō prupūt postea in ope. Hinc ē qd p pphetā
dicit. Accingite lumbos vros sup vbera vra hoc ē in corde li
bidines refecate q ad lumbos ptinēt. Nam cor sub vberibz est
non in lumbis. libidinis immoderata licēcia nescit habere mo
dum. Nam dum se viciosus anim⁹ inexplenda fornicacōe. car
nem luxuriantē laxauit. nichilomin⁹ ad alia nefāda scelera
suadentibz demonibz tñsit. dumq immoderate metas pudoris
excesserit crimē criminibz adicit paulatimq ad deteriora pce
dit. Non ita suauis ē amāciū immo amēciū incerta carnis libi
do. sicut expta nec ita delectat fornicacio dum pmū cōmittit.
nam repetita maiorē delectacōez ingerit. Nam vero si in usū ve
nerit tanto perditis dulcior fit. ut superare difficile sit. Vñ
et sepe ex osuetudine delinquēdi. qī captim ad peccādū cū qdā
violēcia trahimur. Sensusq nros oītra rectā solūtātē in nobis
rebellāe sentim⁹. Si pl⁹ oblectat mentē delectacō fornicacōis

qm amor castitatis ad huc in homine peccatum regnat. Cer-
 te si ampli9 delectat pulchritudo intime castitatis iam nō re-
 gnat peccatū. s; regnat iusticia. Nam non solum decōmissa for-
 nicacione peccatū regnat in homine. s; si adhuc delectat. atq;
 animū teneat proculdubio regnat. fornicacio carnis adulter-
 rium est. fornicacio anime seruitus ydolorū est. Est aut et spi-
 ritualis fornicacio scdm qd dominus ait. Qui viderit mulierem
 ad concupiscēdum eam. iam mechatur est eam in corde suo. Omnis
 immunda pollucio fornicacio dicitur. quāuis quisq; diuersa tur-
 pitudinis voluptate prostituatur. Ex delectacione em forni-
 candi varia gignunt flagicia quib9 regnū dei claudit et homo
 a deo separatur. Inter cetera septē vicia fornicacio maximū ē
 sceleris. qā p carnis immūdiā tēplū dei violat et tollēs mēbra
 xpi facit mēbra meretricis. Maxime p carnis luxuriā humanū
 gen9 subdit diabolo. qm p cetera vicia. Cū enī ille variis tem-
 ptamētis illectos homines conet pūtere magis tñ mechandi
 desiderii suggerit. qā vtrūq; sexū in h vicio ampli9 egrotare
 intēdit. Demones sciētes pulchritudinē eē aie castitatē. et p
 hāc hoiez angelicis meritis exq̄bo illi lapsi sūt coeq̄ri. luori p
 cussi inuidie miciūt p sēsus corporis op9 desideriiq; libidis. q̄ten9
 a celestib9 deorsū delectā aiāz p̄trahāt secūq; q̄ vicerint gloriāz
 tes ad tartara ducāt. Qñ impulsu demonū mēs ad delectacio-
 nem fornicacionis impellitur. diuini iudicii met9 et eterni tor-
 menta incendiū ante oculos p̄ponātur. qā nimix omnis pena
 grauioris supplicij formidie supat. Sicut em clau9 clauū expel-
 lit. ita sepe recordacio ardoris gehēne ardorē remouet luxurie
 Quidā in iuuetute luxuriose viuētes in senectute otinētes fi-
 eri delectātur et tūc elegūt fuire castitati qñ eos libido suos
 habere otēpsit. Nequaq; in senectute otinētes vocādi sūt q̄ in
 iuuetute luxuriose vixerūt. Tales nō hnt p̄miū qā laboris nō
 habuerunt certamen. Eos em expectat gloria in quibus fue-
 rint laboriosa certamina.

Deo datur De continēcia Ca^m. xl.
Astinēcia. s; petite et accipietis. Tūc aut tribuit qñ de
 gemitu mīno pulsaf. Prelatā eē sginitatē nupciis.
 Illud em bonū h optimū. Cōiugiū ccessū est sginitas admo-
 nita tñ non iussa. Sed ideo tñ admonita quia nimis excelsa.

33
33

29

Gemmū est bonū ōgimitatis. q̄a ⁊ i h̄ mūdo sollicitudmē secu-
 li amittit et in futuro eternū castitatis p̄miū percipit. Virgi-
 nes feliciores sūt in vita eterna. Ysaia testāte. Nec dicit dñs
 eunuchis. Dabo eis in domo mea ⁊ in muris meis locū. et no-
 men melius a filiis ⁊ filiabus nomē sempiternū dabo eis qđ non
 peribit. Nec dubiū qđ qđ casti pseuerāt et ōgines angelis dei ef-
 ficiunt eq̄les. Amāda est pulchritudo castitatis cui⁹ degusta-
 ta delectacio dulci⁹ inuenit qđ carnis. Castitas em̄ fruct⁹ su-
 auitatis. Pulchritudo inuiolata sanctorū. Castitas securitas
 mentis sanitas corporis. Vnde ⁊ aliquos gentiliū gymnicoſ
 p̄petuam veneris abstīnēciā exercuisse ne ōtutē libidine fran-
 gerent. luxuriosa nāq; vita carnem cito debilitat. fractam qđ
 sceleriter ducit ad senectutē. Omne peccatū p̄penitēciā recipit
 vulneris sanitatē. virginitas autē si labit nullaten⁹ repatur.
 Nam quāuis penitendo venie fructū p̄cipiat incorruptionem
 tñ nullaten⁹ recipit pristinā. Virgo carne nō mente nullū
 p̄miū habet inrepromissione. Vñ ⁊ in p̄p̄tibus ōginibus saluator
 in iudicio veniēs dicit. Amē dico vobis nescio vos vbi em̄ iu-
 dicās mētem corruptā inueniēt. carnis proculdubio incorru-
 ptionē dānabit. Nichil p̄dest incorruptio carnis vbi non ē
 integritas mentis nichil qđ valet mūdū eē corpore eū qđ pollus-
 tus est mēte. Multi sūt reproborū qđ carnalis corruptele cōta-
 gium nesciūt qđ sicut infecūdi sūt corpore. ita steriles manēt
 et mēte opis boni fecūditate. Qui recte de ōginitate gaude-
 rent. si alijs p̄uis operibus nō insuīrēt. Qui ōtinēciā p̄sūt et
 ab alijs terrenis desiderijs nō subtrahit q̄muis hūc luxuria car-
 nis non polluat. diūsa tñ mūdane cōsolationis opacio maculat
 Virgines de suis meritis gloriātes p̄p̄critis cōpanē. qđ gloriā
 boni opis foris appetunt q̄m intra cōsciēciā humiles habere de-
 buerūt. Tales igit ad p̄missa celestia nō pueniūt quia ip̄i sibi
 ōgimitatis p̄miū p̄ elacionis viciū auferunt. Hoc est em̄ in eu-
 angelio nō h̄re ōgines in vasis oleū idest nō suare intra cōsciē-
 ciam boni opis testimoniū. sed in facie gloriari apud homines
 non in corde apud deū. Ruina adulteri excipit de cōtēptu ma-
 trimoni. Meliusq; est vxorē ducē q̄m p̄ libidinis ardorē perire
 Quidam iugale dec⁹ nō p̄ gignēdis filiis delectātur. s; hoc
 pro turbulēta carnis et libidinosa cōsuetudine appetunt. sic qđ

bono male vtūtur. Vicia p se mala sūt. Cōiugia vero et potes-
tates p se qdem bona sūt p ea vero q circa ea sūt mala existūt.
Cōiugia em p id mala sūt p q dicit apostol⁹. Qui aut cū vxor
re est cogitat q sūt mūdi. Et ppter fornicacionē vnusquisq
suā vxorē habet. Sic ⁊ potestates p elacionē. p oppressiōē. p
iusticie qz puaricacionē male existūt. Nocēt em nupcie nocēt
et potestates h p id qd eis iuxta ponit nō p se s; exemplo itine-
ris recti iuxta qd spme nascūtur que surgētes elatere nocent
eis q recto itinere gradiuntur

De cupiditate

On posse quēpiā spiritalia bella Ca^m. xli.
N suscipere. nisi pus carnis edomuerit cupiditates. Non
potest ad cōtēplandū deū mens eē libera q desiderijs
hui⁹ mūdi et cupiditatib⁹ imbiat. Neq; em alta aspice poterit
ocul⁹. quē puluis claudit. Omni pccō peior ē auaricia ⁊ amor
pecuniar. Vñ ⁊ p salomonē dī. Nichil ē scelestius. qm amare
pecuniā. hic em aīaz suā venalē facit. qm in vita sua pīecit in-
tima sua. Cupiditas oīm criminū materia ē. Vnde apl⁹ ait. Ra-
dix oīm malorū cupiditas ē. qm qdā appetētes errauerūt a fi-
de. Si g succidit⁹ radix criminū. nō pullulāt cetē soboles pec-
catorū. Multi causa cupiditatis terrene. eciā ipaz fidē abne-
gauerūt. Cupiditas em xpm vēdidit. Nā ⁊ plerisq; tm in reb⁹
alienis ē desiderīū ut eciā homicidiū ppetrare nō vereant. sicut
achab q appetitu cupiditatis sue sanguis expleuit effusiōē.
Sepe miq; mala q dcupiscūt assequūtur. qten⁹ de affectu mali
desiderīi forci⁹ puniātur. Electos aut suos de⁹ non dimittit
ire in desideriorū malorū pfectionē sed in dolorē mētē uertit
eorū. p eo q in seculo neqter appetūt. Vt hac expgēcia resipi-
scāt reuertētes ad dñm. qd hñs mēte cesserūt. Deū g sibi ppi-
cium aduersari. q qd temporaliter dcupiscit nō pmittit adim-
plere. Secreto aut dei iudicio fieri. ut durius pereant hñ qz
cupiditatē effect⁹ statim seqtur accionis. Mūq; faciri nouit
cupiditas sp em auar⁹ eget qnto magis acqrit tātō amplius
querit. Nec solū desiderio augēdi excruciat⁹ s; ⁊ amittēdi metu
afficitur. Inopes nascimur in hac vita. inopes recessuri a vi-
ta. Si bona mūdi huius paritura credimus. cur pitura tātō
amore cupim⁹. Pleriq; potētes tātā cupiditatis rabie mflā-
mant ut de dfinijs suis paupes excludāt. nec hitare pmittāt

29.
34
37
Geminū est bonū ōginitatis . q̄a ⁊ i h̄ mūdo sollicitudmē secu-
li amittit et in futuro eternū castitatis p̄miū percipit. Virgi-
nes feliciores sūt in vita eterna. Ysaia testāte. Nec dicit dñs
eunuchis. Dabo eis in domo mea ⁊ in muris meis locū . et no-
men melius a filiis ⁊ filiabo nomē sempiternū dabo eis qđ non
peribit. Nec dubiū qđ qđ casti p̄seuerāt et ōgines angelis dei ef-
ficiunt̄ eq̄les. Amāda est pulchritudo castitatis cui⁹ degusta-
ta delectacio dulcior inueniē qđ carnis. Castitas em̄ fruct⁹ su-
auitatis. Pulchritudo inuiolata sanctoy. Castitas securitas
mentis sanitas corporis. Vnde ⁊ aliquos gentilium gymnicoſ
p̄petuam veneris abstinentiā exercuisse ne stutē libidine fran-
gerent. luxuriosa nāq̄ vita carnem cito debilitat. fractam qđ
sceleriter ducit ad senectutē. Omne peccatū p̄penitēciā recipit
vulneris sanitatē. virginitas autē si labiū nullaten⁹ repatur.
Nam quāuis penitendo venie fructū p̄cipiat incorruptionem
tñ nullaten⁹ recipit pristinā. Virgo carne nō mente nullū
p̄miū habz inrepromissione. Vñ ⁊ insipientiū ōginibz saluator
in iudicio veniēs dicit. Amē dico vobis nescio vos vbi em̄ ius-
dicās mētem corruptā inueniēt. carnis proculdubio incorru-
ptionē dānabit. Nichil p̄dest incorruptio carnis vbi non ē
integritas mentis nichil qđ valet mūdū eē corpore eū qđ pollus-
tus est mēte. Multi sūt reproboy qđ carnalis corruptele cōtas-
gium nesciūt qđ sicut infecūdi sūt corpore . ita steriles manēt
et mēte opis boni fecūditate. Qui recte de ōginitate gaude-
rent. si alijs p̄uis operibz nō infuīrēt. Qui otinēciā p̄fiteſ et
ab alijs terrenis desiderijs nō subtrahit̄ q̄muis hūc luxuria car-
nis non polluat. diūsa tñ mūdane cōsacionis opacio maculat
Virgines de suis meritis gloriātes p̄pocritiſ cōpanē. qđ gloriam
boni opis foris appetunt q̄m intra cōsciēciā humiles habere de-
buerūt. Tales igit̄ ad p̄missa celestia nō pueniūt quia ip̄i sibi
ōginitatis p̄miū p̄ elacionis viciū auferūt. Hoc est em̄ in eu-
angelio nō h̄re ōgines in vasis oleū idest nō suare intra cōsciē-
ciam boni opis tētimoniū. sed in facie gloriari apud homines
non in corde apud deū. suūma adulterij excipiūt de otēptu ma-
trimoniū. Meliusq̄ est vxorē ducē q̄m p̄ libidinis ardore perire
Quidam diugale dec⁹ nō p̄ gignēdis filiis delectātur. s; hoc
pro turbulēta carnis et libidinosa cōsuetudine appetunt. sic qđ

bono male vtūtur. Vicia p se mala sūt. Cōiugia vero et potes-
tates p se qdem bona sūt p ea vero q̄ circa ea sūt mala existūt.
Cōiugia em̄ p id mala sūt p q̄ dicit apostol⁹. Qui aut cū vxorē
re est cogitat q̄ sūt mūdi. Et ppter fornicacionē vnusquisq̄
suā vxorē habet. Sic ⁊ potestates p elacionē. p cpressionē. p
iusticie q̄ puaricacionē male existūt. Nocēt em̄ nupcie nocēt
et potestates h̄ p id qd̄ eis iuxta ponit nō p se h̄ exemplo itine-
ris recti iuxta qd̄ sp̄me nascūtur que surgētes elatere nocent
eis q̄ recto itinere gradiuntur. De cupiditate

Non posse quēpiā spiritalia bella Ca^m. xli.
suscipere. nisi pus carnis edomuerit cupiditates. Non
potest ad cōtēplandū deū mens eē libera q̄ desiderijs
hui⁹ mūdi et cupiditatib⁹ inhiat. Neq̄ em̄ alta aspice poterit
ocul⁹. quē puluis claudit. Omni pccō peior ē auaricia ⁊ amor
pecuniarū. Vñ ⁊ p salomonē dī. Nichil ē scelestius. qm̄ amare
pecuniā. hic em̄ aīaz suā venalē facit. qm̄ in vita sua p̄ecit in-
tina sua. Cupiditas oīm criminū materia ē. Vnde apl⁹ ait. Ra-
dix oīm malorū cupiditas ē. qm̄ qdā appetētes errauerūt a fi-
de. Si ḡ succidit radix criminū. nō pullulāt cetē soboles pec-
catorū. Multi causa cupiditatis terrene. etiā ip̄az fidē abne-
gauerūt. Cupiditas em̄ xpm̄ vēdidit. Mā ⁊ plerisq̄ tñ in reb⁹
alienis ē desiderīū ut etiā homicidiū ppetrare nō vereant. sicut
achab q̄ appetitu cupiditatis sue sanguis expleuit effusione.
Sepe miq̄ mala q̄ cupiscūt assequūtur. q̄ten⁹ de affectu mali
desideriū forci⁹ pūmātur. Electos aut suos de⁹ non dimittit
ire in desideriorū malorū pfectionē sed in dolorē mētē iūertit
eorū. p eo q̄ in seculo neq̄ter appetūt. Vt hac expgēcia resipis-
cāt reuertētes ad dñm. qd̄ hñs mēte cesserūt. Deū ḡ sibi ppi-
cium aduersari. q̄ qd̄ temporaliter cupiscit nō pmittit adim-
plere. Secreto aut̄ dei iudicio fieri. ut durus pereant hñ q̄
cupiditatē effect⁹ statim seq̄tur accionis. Nūq̄ saciari nouit
cupiditas sp̄ em̄ auar⁹ eget q̄nto magis acq̄rit tātō amplius
querit. Nec solū desiderio augēdi excruciat h̄ ⁊ amittēdi metu
afficitur. Inopes nascimur in hac vita. inopes recessuri a vi-
ta. Si bona mūdi huius paritura credimus. cur pitura tātō
amore cupim⁹. Pleriq̄ potētes tātā cupiditatis rabie mflā
manē ut de dñis suis paupes excludāt. nec h̄itare pmittāt

27

35
29

Quibus recte per prophetam dicitur. Ve qui coniungitis domum
ad domum et ager ad agrum copulatis usque ad terminum loci
Nunc soli vos habitabitis in medio terre. Tales quippe homi-
nes infernum id est diabolū rape ad pdicionē. Idē ppha dsequē-
ter aunūciat dicēs. Propterea dilatauit infern9 animā suam ⁊
aperuit os suū absq; ullo termino. et descēdēt fortes ei9 ⁊ sbi-
limes gloriosi9 ei9 ad eū nec mūx q; moriētes inferni ignibus
deputētur. q; viuentis flāmam cupiditatis sue minime extinxe-
runt. Qui desiderio cupiditatis exestuant flatu diaboli in-
spiracōis vrunt. Accēdit em̄ mētē eue supbia. ut de ligno ve-
tito māducaret. Accēdit cayn mentem inuidia. ut frēm occi-
deret. Accēdit salomonē luxurie facio. ut p amorē libidinis
ydola adoraret. Accēdit achab a cupiditatē. ut homicidiū aua-
ricie adnecteret. hīs g̃ inspiracōib9 diabol9 corda hoīm occul-
tis depuat cupiditatib9 De gula Ca^m. xlii.

Prima deupiscēcie suggestio panis est cui si minime ce-
dit. diūsa edacitatis desideria opmūtur. Vñ ⁊ daniel
panē inq̃t desiderii nō comedi. hoc est. eius deupiscē-
ciam nō impleuit. Prima luxurie materia saturitas panis fuit
vñ ⁊ ppha. Sodomam de panis facietate accusat dicēs. hec fu-
it iniquitas sodomoy supbia saturitas panis ⁊ abundācia. Panē
quippe sodomite immoderate sumētes inturpitudines defluxē
flagicioy atq; inde meruerūt comitāte supbia scelestib9 aduri
incendijs ex q; modū nō tenuerūt edacitatis. Vtile est cauere
gulam ciboy q; deupiscēciā. Quid em̄ tam nexiū qm̄ ut anim9
fuiat vētri et esce. q; sūt destruēda testāte ap̄lo ac dicēte. De9
aut ⁊ hūc ⁊ hāc destruet. Proxima est ventri libido sicut loco
sic vicio Vbi em̄ vētris cura ibi ⁊ eoy q; circa vētrē sūt p̄xima
In ordine nāq; mēbroy genitalia ventri iungūtur. Dūq; vnū
ex hīs immoderate reficiē aliud ad luxuriā excitat. Nō ad lu-
xuriā uel facietatē. Sed tātūmodo ut corp9 sustētet epulis ē
vtendū. Nam ut philosophi differūt. Cibos muētos eē ut o-
tineāt animā nō ut corumpāt. Qui nimīū abis vtunt quāto
magis vētrē pascūt. tanto amplius sensū mētis obtundunt.
Nam greci dixerūt extrasso ventre subtilem sensū gigni non
posse. Nam gule saturitas nimia aciē mentis obtundit. inges-
tiumq; hebescere facit libidinis ignes ciboy fomite increscūt

Corp⁹ aut qđ abstinēcia frāgit tēptacio nō exurit. Nō ⁊ tres
 paeros abstinētes flāma babilonī incēdī ⁊ si tetigit nō cōbul
 sit qđ nimis ⁊ si desiderioꝝ carnaliū ignis abstinēciū mētis in
 flāmet. vsq; ad sēsu tñ ōcupi. cēcie uel opis nō exurit. Cui a
 bundācia ē epulay. ardētis diuitis incēdit suppliciū. cui⁹ tāta
 in inferno inter ignes erat imopia quāta hic epulay fuerat co
 pia. In hoc em̄ seculo esurire ⁊ sitire noluit. ppter ea illic in
 flāmas sicientes. stillā aque q̄siuit nec meruit. Cōsiderādū qm̄
 vehemēter arguātur cōmessacio ⁊ sūptuosa diuina p pphetā
 ita ut cōminet dñs se nō hāc relaxare iniquitatē hōis q̄ eā liben
 ter ambiūt. Dicit em̄ p ysaiam pphaz. Ecce gaudiū ⁊ leticia oc
 cidē vitulos ⁊ iugulare arietes comedē carnes ⁊ bibere vinū.
 Si dimitteſ iniquitas hec vob̄ donec moriamini. Sicut om̄es car
 nales cupiditates abstinēcia refecant ita oēs aie stutes eda
 citatis vicio destruunt. Inde ē qđ ⁊ pñceps cocoy muros ihe
 rusalē sbūtit qđ ⁊ vēter cui fuit a cocis stutes aie destruit Ne
 qđ em̄ posse quēpiā stutū pfectionē attingē nisi pus vētris es
 domueit ingluuiē. Mēo potest dñari ceteris viciis n̄ pus inglu
 uiem vētris restrixit. Nec quisq; facile poteit a semetipso sp̄s
 in nūdos expellē n̄ p abstinēciā gule. Tūc em̄ hostes q̄ exi nos
 sūt a nob̄ forci⁹ supant. qñ pus q̄ in nos sūt vicia extinguunt
 Nā frustra foris agit bellū. q̄ int⁹ habz piculū. Nō q̄litate ci
 boy. s; eoy cupiditatē cauēdā. Nā sepe accuraci⁹ pparata sine
 gule ōcupiscēcia degustant. ⁊ sepe abiecta ⁊ vilia edēdi cupidi
 tate sumunt. Sicq; fit ut nō sit culpa ciboy q̄litas. s; illud re
 putet in viciū qđ cū desiderio degustat. Quatuor sūt gna di
 stictionū i gule appetitu id ē qđ qñ qñtū ⁊ quō appetit. Quid
 ad rem ipaz p̄tinz q̄ appetit. Qñ si añ legitimū tēp⁹ qđ ap
 petat. Qñtū ad immoderacōez referē. Quō ad impacēciā festi
 nacōis ascribit. Null⁹ homi tā importun⁹ exactor qm̄ vēter.
 q̄ quottidianā refectōez quotidiana famis exactōe ad implet.
 Cū ceteis em̄ diuiciis. ⁊ si interdū nascim̄ interdū tñ cū eis nō
 morim̄. Cū isto aut ⁊ nascimur cū isto ⁊ morimur. plerūq; vo
 luptas vascēdi ita sibi obtentu necessitatis subrepat. ut dū pu
 tat seruire necessitati voluptatis desiderio fūiatur. Nec fa
 cile discernitur vtrū qđ accipit. gule an indigēcie deputetur.

De ebrietate

Ca^m. xlii.

Ecce crapulā. potus ebrietatē generāt. Ebrietas autē
 p turbacōez gignit mentis. furore cordis. flammā li-
 bidinis. Ebrietas ita mentē alienat. ut vbi sit nesciat.
 Vñ ecia & malū nō sentiū qd p ebrietatē cōmittit. Vex est qd
 iuxta pphetā fornicacio et ebrietas aufert cor. fornicacio em̄
 sicut ait salomon infatuat sapientē. Ebrietas sic i loth sensus
 racionē captiuat. Vñ & improūbns. Potētes inqt q iracundi
 sunt vinū non bibāt. ne cū biberint obliuiscant sapiēciā. Ple-
 risq laus est multū bibere et non inebriari. Audiāt hñ adū-
 sum se dicētē pphā. De q potentes estis ad bibēdū vinū & vi-
 ri fortes ad miscēdam ebrietatē. Vmo multo deditos & luxuri-
 ose viuentes. Ysaías sic arguit dicēs. De q surgitis mane ad
 ebrietatē sectandā et potādum usq ad vesper ut vmo estues-
 tis. De talib et alio loco dicī. De tibi ciuitas cui⁹ rex iuues-
 nis est. et cui⁹ pñpes mane comedūt. Multi em̄ a mane usq
 ad solis occubitū ebrietati & gule voluptatib suunt nec in-
 telligunt cur nati sūt. sed osuetudine beluina detenti luxurie
 tm̄ tota die epulisq infuiūt. Clamat iohel ppheta hñs q ebris-
 eta & defuiūt dicēs. Expgiscimini ebrī & flete & vlulate oēs
 q bibitis vinū in dulcedine. Quo testimonio non ait tm̄ flete
 omēs q bibitis vinū ut bibere omnino non liceat. s; adiecit in
 dulcedine qd ad voluptuosā ptinet et pdigam effusionē. Nā
 quātū satis est necessitate edocet timotheū bibere ap̄lus di-
 cens. Vmo modico vtere. Nō solū ex vmo inebriant homines
 sed ecia ex ceteris potādi generib q vario mō oficiunt. Vñ
 et nazareis q se sāctificabāt dño. pceptū est vinū & sicerā nō
 bibere vtraq em̄ statum mētis euertūt et ebrios faciūt luxu-
 riam qz carnis utraq eq̄liter gignūt. Quidā cōtinētes sicut
 panē cū pondē edūt. ita et aquā cū mēsurā sumūt. asserentes
 ad castimonīā carnis ecia aque abstīnēciā cōuenire

De abstīnēcia Ca^m. xliiij.

Hoc est pfectum et rationabile ieiuniū. qñ noster hō ex-
 terior ieiunat & interior orat. facili⁹ p ieiuniū oīo pe-
 netrat celū. Tūc em̄ homo spiritalis effect⁹ angelis
 cōiungit. deoq liber⁹ copulat. Per ieiuniū ecia occulta mi-
 sterioz celestīū reuelātur diuinisq sacramēti archana pādū-
 tur. Sic namq daniel angelo reuelāte misterioz sacramenta

cognoscere meruit. Nec enim virtus et angelorum manifestaciones ostēdit. Ieiunia forcia tela sunt aduersus temptamenta demoniorum. Cito enim per abstinentiam deuincuntur. Unde etiam dominus et saluator noster eorum incursum ieiunans et orationibus promouet superare dicēs. Hoc genus non eicitur. nisi per orationem et ieiunium. Immundi enim spiritus sese magis vincunt ubi plus viderint escam et potum. Sancti quoniam diu huius seculi vitam inhabitant desiderio superni rosis corpus suum aridum portat. Vnde et psalmus. Sitiuit inquit in te anima mea quam multipliciter et caro mea. Caro enim tunc deum sitit. quoniam per ieiunium abstinet et arescit. Abstinentia et viuificat et occidit viuificat animam corpus necat. Sepe abstinentia simulate agit. Ieiunia quod per ypocrisim exercēt. Quidam enim mira media corporis suum lauiant exterminantes. sicut ait euangelium facies suas ut appareant hominibus ieiunantes. Ore namque palleſcunt corpe atterunt. cordis alta suspiria ducunt. An mortem quod mortiferis se supplicis redunt. tamen quod quod miseri laboris exercitium non per dei amore sed per sola humana laudis ammiracione sectantur. Quidam incredibili abstinent ut hominibus curiosis sancti appareant. sed hoc bonum abstinentie talibus non est virtus reputanda sed viciū. quia bono male vtuntur. Ieiunium et elemosinam in abscondito est. vel sese amant ut solus deus qui inspicit omnia. meritum operum bonorum rependat. Nam qui ea sub populari manifestacione faciunt nequaquam a deo iustificantur. quia iuxta sermonem euangelicum mercedem suam ab hominibus recipiunt. Ieiunia cum bonis operibus deo acceptabilia sunt. Qui autem cibis abstinent et prauè agunt. demones imitantur quibus esca non est et nequicia semper est. Ille enim bene abstinet cibis qui et a malicie actibus et a mundi ieiunat ambicionibus. Qui execrationis studio non abstinentie voto ab escis carnis se suspendunt homines potius execrandi sunt. quia dei creaturam vsibus humanis concessam reiciunt. Nichil enim fidelibus inquinatum. nichilque esse iudicatur immundum. paulo attestante apostolo. Omnia munda mundis. communiatis autem et infidelibus nichil mundi. sed polluta sunt eorum et mens et consciencia. Spernitur ieiunium quod in vespertum replecione ciborum reficitur. Neque enim reputanda est abstinentia ubi fuerit ventris saturitas subsecuta. Spernitur ieiunium quod in vespertum deliciis compensatur dicente ysaias propheta.

Ecce in die ieiunij vři inuenit voluptas vřa. Voluptas em̃ de-
licie intelligunt. Sicut em̃ repeticio debiti et litis atencio. et
pulsio. ita et delicie improbatur a ppheta i ieiunio. Tota em̃
die epulas in cogitacoe ruminat. q̃ ad explēdā gulā vřpe sibi
delicias pparat. Nō est corpori adhibēda immoderata abstinen-
cia. ne dū ampli⁹ gūat caro ponderē medie malū agat postea
nec bñ facere incipiat et q̃ addicif. ut vsu mali careat simul ⁊
boni officiū dū plus pmit pdat. Sollicita igit̃ discrecoe car-
nis ē moderāda materies scz ne aut integre extinguat̃ aut in
moderate laxet̃ infirmitate carnis nimia pualēte ad pfectionē
ptingere nemo potest. Nam q̃muis sanctitatis amorē q̃sq̃ ha-
beat. exequi tñ non valet opis meritū q̃ intēcoe cordē defuīre
conat̃. Corporis debilitas nimia etiā vires aīe frāgit. mētis q̃
ingeniū facit marcescere nec valet quicq̃ p imbecillitatē pficē
ne dum qd nimis. Nam quicq̃t cū mō ⁊ tēperamēto fit saluta-
re est. quicq̃t aut nimis ⁊ vltra modū est pnciosū fit. studiūq̃
suū in strariū vertit. In omni g̃ ope modū ⁊ temperamentū
oportet hēre. Nam om̃e q̃ excedit piculosū est. Sicut aque si
in se nimios ymbres pbeat. nō solū nullū vsū adhibēt s; etiam
periculū exhibēt.

Explicit liber secundus.

In xpi noie incipit liber terci⁹ De flagellis dei Cam primū

Divine sapiencie subtilitas sicut interi⁹ ut tes-
tis scrutat̃ sciēcias ita exteri⁹ ut iudex irro-
gat penas. Ut vř sit testimoniū pphē q̃a ip̃e
est et testis et iudex. Miserere dñe misero ysi-
doro indigna agēti ⁊ digna paciēti. assidue pec-
canti et tua flagella quotidie sustinēti. Oidi-
nata est miseracio dei q̃ pri⁹ hic hoīem p flagella a pccis emē-
dat. et postea ab eterno supplicio liberat. Elect⁹ em̃ dei dolo-
ribo vite hui⁹ atterit̃ ut pfectionē vite future lucret̃. Neq̃
q̃ de⁹ delinquēti parit. qm̃ pccorē aut flagello tpali ad pur-
gacionē ferit aut iudicio eterno pumēdū relinqt. Aut ip̃e i se
homo penitēdo punit qd male admisit. Ac p̃inde ē qd de⁹ de-
linqnti nō parit. Iuste tpalia flagella ad eterna pficiūt gau-
dia ideoq̃ et iust⁹ in penis gaudē debz et impius in prosperita-
tibus timere debz. Neq̃ iusto neq̃ reprobo de⁹ misericordiā et
iusticiā abtrahit. Nam bon⁹ hic p afflictionem iudicat ⁊ illic

remunerat p miseracionē & malos hīc remunerat p tpelem cle
menciā. & illic punit p eternā iusticiā. In hac em̄ vita de⁹ par
cit impijs & tñ nō parcit electis. In illa vita parcit electis. nō
tñ parcit impijs. Periculosa ē securitas in hac vita maloy et
bonoy dolor tranquillus. Nā iniquus post mortē ducit crucian
dus. iust⁹ vero. dormit post laborē securus. Nō tñ de corpora
libo passionib⁹. s; etiā de spiritalib⁹ oportz intelligi. ut quāto
quisq; aut i corpore aut i mēte flagella sustinet. tāto se in fine
remunerari speret. Sepe occulto dei iudicio extra flagelli cor
reptionē sūt reprobi in h̄ mūdo. dū multa dānabilia cōmississe
videant̄ despecti tñ a dō nullo emēdacōis sberē feriūtur. Pl⁹
corripit iust⁹ flagello q; a deo diligitur si peccauerit. dicente
amos ppheta. Timodo vos cognoui ex omib⁹ nacionib⁹ ter
re. idcirco visitabo sup vos omēs iniquitates vras. Quē em̄ dili
git dñs corripit flagellat aut omēs filiū quē recipit. Valde
necessariū est iustū in hac vita & vicis tēptari & sberari fla
gello. ut dum vicis pulsa de virtutib⁹ nō supbiat. Dū vero
aut animi aut carnis dolore atterit̄ a mūdi amore retrahat̄.
Tēptari aut oportz iustū. s; tēptacione plage nō tēptacione
luxurie. Duri⁹ circa suos electos in hac vita de⁹ agit. ut dū
forriorib⁹ flagelli stimulis feriunt̄ nulla oblectamēta pntis
vite delectēt. s; celestē patriā vbi certa reges expectant̄ in desi
nenter desiderēt. Electos vite ist⁹ adūsitare pbari ut scdm
petrū iudiciū a domo dei incipiat dum in hac vita electos suos
deus iudiciū flagello castigat

De gemina pcussione.

Gemina pcussio est diuina. Capitulum secundum
vna in bonā partē q; pcutimur in carne ut emēdemur.
Altera q; vulneram in sciēcia ex caritate ut deū ardē
eius diligam⁹. Gemino more de⁹ respicit uel ad veniā uel ad
vindictā. Ad veniā sicut petz. ad vindictā sicut dū ad fca sodo
moy se descēdit & visus testat̄. Trimoda racione de⁹ q; volu
erit pcutit. Id est ad damnacōez reprobos. ad purgacōez q; s
errare videt electos. ad ppagādā mēitoz glāz iustos. Primo
nāq; modo egiptus cesa est ad damnacionē. Secūdo modo pau
per lazarus ad purgacionē. Tercio mō pcussus ē Iob ad pba
cionē. flagellat̄ homo plex⁹ a deo añ peccatū ne malus sit.
ut paul⁹ q; sathane āgelo instigāte carnis tolerabat stimulos

habet unicuique
causam suam

flagellat eciā et post pccm ut corrigat. sicut ille in aplo qui
 tradit⁹ est sathane i interitū carnis ut spūs salu⁹ esset. Mō ta-
 men iuste murmurat eciā q̄ nescit cur vapulat. Nam de⁹ ideo
 plex⁹ iustū flagellat ne de iusticia supbiēs cadat. In hac vi-
 ta de⁹ tāto magis studet ut parcat q̄nto magis expectādo fla-
 gellat. Sz alios feriēdo corrigit. alios vero feriēdo inficit. fe-
 riēdo nāq̄ corrigit de quib⁹ dicit Ego quos amo arguo ⁊ casti-
 go. feriēdo pimit. quos incorrigibiliter delinq̄ntes aspicit.
 Quosq̄ nō iam sibi disciplina ut filius p̄r h̄ districta damnacōe
 ut hostes adūsari⁹ pcutit. De q̄bus dicit. flagello inimici p̄-
 cussi te castigacione crudeli. Et itez qd̄ clamas ad me sup cō-
 tricionē tua insanabilis ē dolor tuus. Vñ vnusquisq̄ festmet
 et timeat ne simul feriat vita ei⁹ cū culpa. flagellum namq̄
 tūc delet culpā cū mutaueit vitā. Nam cui⁹ mores nō mutāt
 acciones nō expiāt Om̄s diuina p̄cussio aut purgacio vite p̄-
 sentis est. aut iniciū pene sequētis. Nam q̄busdam flagella ab
 hac vita inchoant et in eterna p̄cussione pdurāt. Vñ p̄ moy-
 sen dñs dicit. Ignis exarsit in ira mea et ardebit usq̄ ad infe-
 ros deorsū. A quib⁹ dici solet. Mō iudicat de⁹ bis in idipsum.
 Qui tñ nō attendūt illud qd̄ alias scriptū est. Ihesus popu-
 lum de terra egipti liberās. Scdo eos q̄ nō crediderūt p̄didit
 Om̄is enī ⁊ si vna culpa bis nō pcutit. vna tñ p̄cussio intelli-
 gitur q̄ hic cepta illic pficiūt. ut in hñs q̄ omnino nō corrigū-
 tur. p̄cedēciū p̄cussio flagelloꝝ sequēciū sit iniciū tormentoꝝ.
 Hinc est qd̄ i psalmo scribit. Operiant sicut diploide ofusione
 sua. Diploidis enī duplex est vestimētū. quo figuraliter indu-
 untur. q̄ in tpali pena ⁊ eterna damnātur. Vñ ⁊ iheremias ait
 Contricio sup otricionē. idest gemina damnacio. ⁊ hic ⁊ in fu-
 turo seculo. Et idem alibi ⁊ duplici otricione otere eos idest
 gemina pena. p̄nti scz ⁊ futura. Quibusdā secreto dei iudicio h̄
 male est illic bene. scz ut dū hic castigati corrigūtur abeterna
 damnacione liberent. Quibusdā vero hic bene est illic male si-
 cut diuiti illi accidit. qui hic potēcie claritate aspicius post
 mortē gehēne incēdñs tradit⁹ cruciand⁹. Pono quibusdā ⁊ h̄
 male et illic male est. q̄a corrigi nolētes. et flagellari i hac vi-
 ta incipiūt. ⁊ in eterna p̄cussione damnātur. ⁊ in tanto mergi
 quosdā desperacōis profūdo. ut nec p̄ flagella valeāt emēdari

De quibus recte p. phaz dñs dicit. frustra pcussi filios nros. disciplina nō receperūt. Pley q. iust? plāgit qā nescit vty pro omibz suis pccis pñcia paciat flagella. an pro vno tm̃. ⁊ nescit q. sit culpa illa p. qua meruit eiusmodi pati supplicia. et p. ipso ambiguo maxime in meroze ssa. Qm̃us flagella pñcia instum a pccis absoluāt. ad huc tm̃ sub metu vindicte turbať ne iustātes ei plage nō sufficiāt ad purgāda delicta. Proinde g. dum presencia patit. et futura ptimeſcit qđ amodo. sicut ait pph̃ta pro suis peccatis duplicia recipit

De infirmitate carnis

Ca^m. iij

Eſſe non nullos eiusdem qlitatis homines q. nesciāt corrigi n̄ alios viderint flagellari. Sicq. pficiūt cōpacōe maloz. dum sibi id accidere timēt in quo deperire alios vidēt. Quosdā vidēs de? nulle pprio voto corrigi adūſitatum tāgit stimulis. quosdā etiā psciens multū peccare posse. in salutē flagellat eos corpis infirmitate ne pccēt. ut eis vtilius sit. frāgi lāguonibz ad salutē aie. quā manē incolumes ad dānacionē. Viſitacio dei nec sp̃ in bonū accipit nec sp̃ in malū. In bonū em̃ accipit sic est illud visita nos in salutari tuo. In malū vero iuxta illud in tpe viſitacōis sue peribūt. Tribo ex causis infirmitates accidunt corpis. idest ex pcco. et extēptacione. ⁊ ex intempancie passione. s. huic tm̃ nouissime hūana potest medicina succurrē. illis vero sola pietas diuine misericordie. Qui valēciores sūt. et sani vtile ē illis infirmari ⁊ non peccare. ne p. vigorē sanitatis illicitis sordidētur cupiditatū et luxurie desiderijs. Duricia q. mētem pmit nec sentit vtilit mutatur in carne ut ſenciať atq. intellecta emēdeť. Nā cicius vūlnera carnis ſencunt qm̃ aie. ideoq. p. carnis flagella errantes cicius corrigunt. Hoc q. ppe indicāt in pauli oculis squame infidelitatis. q. dū mutate sūt p. increpacōez i oculis carnis defestim resoluta ē duricia mentis. Est pñcioſa ſanitas. q. ad inobediēciā hominē ducit. Est ⁊ salubris infirmitas q. p. diuinā correpcōez mēte a duricia frāgit. Lāguor aie idest pcco. in firmitas pñcioſa ē. de q. etiā apłus dicit. Quis infirmat ⁊ ego infirmor. Quis scandalizat et ego nō vior. Nam infirmat q. carnis vtile eſſe. idem apostol⁹ approbat dicens. Quando infirmor tunc forcior sum.

De tolerācia diuine correctionis Capitulum . quartum.

Murmurare in flagellis dei peccator homo non debet. quia maxime per hoc quod corripitur emendatur. Unusquisque autem tunc leuius portat quod patitur si sua discusserit mala. per quibus illi infertur retributio iusta. Discat non murmurare quod mala patitur. etiam si ignorat cur mala paciatur et per hoc iuste se pati arbitretur per quod ab illo iudicatur. cuius nunquam iniusta iudicia sunt. Qui flagella sustinet et contra deum murmurat. iusticiam iudicantis accusat. Qui vero se cognoscit a iusto iudice pati quod sustinet etiam si pro quo patitur ignoret per hoc iam iustificatur. per quod et seipsum accusat et dei iusticiam laudat. Dum ex rebus per se ipsis utilia iustis exemplis prestat hominibus. necesse est eum iterum et aduersitatibus tangi. quatenus eius paciencia comprobetur et denuo fortitudinis documenta ex eo sumant homines qui per seipsum eius temporariam agnouerunt. Qui passionibus anime insidiante aduersario cruciatur. non ideo se credit alienari a christo. quia talia patitur. sed magis per hoc deo commendabilem se esse existimat et si dum hec patitur laudat deum propter hoc. non accusat. Ad magnam utilitatem diuino iudicio mens iusti diuersis passionum temptationibus agitur. per quas si deo gratias egerit sueque culpe quod talia dignus sit deputauit. Hoc quod ex passione tolerat ei per seipsum reputabitur. quia et diuinam agnoscit iusticiam et suam culpam intelligit. De temptationibus diaboli Cap. v.

Multis calamitatum temptationibus mens iusti in hac uita pulsatur. Vnde et optat ab hoc seculo funditus euelli quo et erumnis careat et fixam illi securitatem inueniat. Inter eas penas quas iustus in corpore patitur. atque eas quas mente per fraudem diaboli tolerat multum inter est. Nam grauius fert quod interius luget quam eas quod exterius sustinet. has enim a loco euitat et tempore illas nec loco potest euitare nec tempore. Nam amplius temptat electos diabolus. quam dei uoluntas permittit. Temptatio autem sanctorum perfectibus fuit. et si nolumus utilitati tamen sanctorum fuit diabolus. quando eos temptationibus suis non decipit sed propter hoc erudit. Nam temptationes quas ille ad humanum interitum mouet. interdum spiritus ad exercitium salutis salubri utilitate adiut. Insidie diaboli atque astucie quoniam huc atque illuc querentes quem deuoret diffunduntur a potestate diuina tamen non egrediuntur ne tamen noceant quantum maliciose contendant. Nam quomodo sanctorum status tanta tolerare potuisset si

supra desp̄facio pio moderamine neq̄ciā demonū nō frenaret
Et licet diabol⁹ tēptacionē iustis semp inferre cupiat tñ si a
deo potestatē nō accepit nullaten⁹ adipisci potest qđ appetit
Vñ et om̄is volūtas diaboli iniusta ē ⁊ tñ p̄mittente deo om̄is
potestas iusta. Ex se em̄ tēptare q̄libet iniuste appetit. s; eos
q̄ temptādi sūt et pro ut tēptandi sūt nō nisi temptari deus
iuste p̄mittit. Vñ etiā in libris regū de diabolo scriptū est. qđ
spirit⁹ dei mal⁹ irruebat in saul vbi iuste querit si deū cur ma
lus. si mal⁹ cur deū dicat. Sed duob⁹ v̄bis p̄phēsa est et dei
potestas iusta. ⁊ diaboli volūtas iniusta. Nam spūs mal⁹ p̄ ne
quissimā voluntatē. et idē spirit⁹ deū p̄ acceptā iustissimā po
testatē. Diabol⁹ nō est immissor s; incensor poci⁹ viciōy. Neq̄
em̄ alibi cōcupiscēcie fomenta succēdit nisi vbi pus prauē co
gitacōis dilectacōes aspexit q̄s si a nob̄ sp̄nim⁹. sine dubio il
le ofusus abscedit statimq; frāgūtur iacula cōcupiscēcie ei⁹ cō
tēpteq; iacēt. et sine luce faces illi⁹. Sollicite hostis m̄sidias
intelligē p̄ter ⁊ causē dei suū oportet. sicq; innocēcia vite exis
tere simplicē. ut tñ oporteat cū simplicitate eē prudentem.
Qui prudēciā simplicitati nō miscet. iuxta p̄ph̄az colūba est se
ducta nō habēs cor. Sed ideo colūba q̄ simplex. ideo autē cor
nō hñs. qđ ignara prudēcia ē. Sepe fraus sathane sāctoy cor
dib⁹ apit. qñ se p̄ spēm boni angelū se simulās lucis dum nitit̄
electos deape detegit atq; cōtēpnit. Sic ⁊ vba fallacis doctrine
sāctos suos d̄s facit intelligere. q̄ten⁹ diabolicū errorē interi⁹
cognoscāt ac sollicite caueāt. Discreciō sāctoy tāta eē debz ut
inter bonū et malū p̄diti racione diiudicent. ne eos diabol⁹ p̄
spēm boni fallat. hec est em̄ p̄cunctacio iosue dicētis. Mos ter
es an adūsarioy. Propter h̄ ⁊ iheremie dicīt. si sepaucis p̄ciosū
a vili q̄i os meū eis. Tūc em̄ bñ de se iudicāt sācti qñ ab eis d̄s
fallacia demonū tēptamēta facit intelligi. Multi decipiunt a
diabolo. ⁊ ignorāt se eē deceptos. Osee p̄ph̄a testimonio decla
rāt. Comederūt inq̄t alieni robur ei⁹ ⁊ ip̄e ignorauit. Alieni
nāq; maligni spūs significānt q̄ v̄tutes mētis cōcedūt. s; h̄ corda
negligēciū nō intelligūt. Tāq; inermis diabol⁹ vincit quādo
de apta iniquitate hominē deprauare conatur. Armatus vero
tunc incedit. dum p̄ speciem sāctitatis et virtutis ea q̄ sācta
sunt destruit. quādo et q̄ decipitur sua detrimēta consentit.

De tolerancia diuine correctionis Capitulum . quartum .

Murmurare in flagellis dei peccator homo non debet. quia maxime per hoc quod corripitur emendatur. Unusquisque autem tunc leuius portat quod patitur si sua discussit mala. per quibus illi infertur retributio iusta. Discat non murmurare quod mala patitur. etiam si ignorat cur mala paciatur et per hoc iuste se pati arbitretur per quod ab illo iudicatur. cuius nunquam iniusta iudicia sunt. Qui flagella sustinet et contra deum murmurat. iusticiam iudicantis accusat. Qui vero se cognoscit a iusto iudice pati quod sustinet etiam si pro quo patitur ignoret per hoc iam iustificatur. per quod et seipsum accusat et dei iusticiam laudat. Dum ex rebus prosperis utilia iustis exemplis prestat hominibus. necesse est eum iteque et aduersitatibus tangi. quatenus eius paciencia comprobetur et denuo fortitudinis documenta ex eo sumant homines quod prosperitatis eius temporariam agnouerunt. Qui passionibus anime insidiante aduersario cruciatur. non idcirco se credat alienari a christo. quia talia patitur. sed magis per hoc deo commendabilem se esse existimet si dum hec patitur laudat deum potius. non accusat. Ad magnam utilitatem diuino iudicio mens iusti diuisis passionum temptationibus agitur. per quibus si deo gratias egerit sueque culpe quod talia dignus sit deputauit. Hoc quod ex passione tolerat ei per stultitiam reputabitur. quia et diuinam agnoscit iusticiam et suam culpam intelligit. De temptationibus diaboli Cap. v.

Multis calamitatum temptationibus mens iusti in hac uita pulsatur. Vnde et optat ab hoc seculo funditus euelli quo et erumnis careat et fixam illic securitatem inueniat. Inter eas penas quas iustus in corpore patitur. atque eas quas mente per fraudem diaboli tolerat multum inter est. Nam grauius fert quod interiuse luget quam eas quod exteriuse sustinet. has enim a loco euitat et tempore illas nec loco potest euitare nec tempore. Nam amplius temptat electos diabolus. quam dei voluntas permittit. Temptatio autem sanctorum perfectio fuit. et si nolumus utilitati tamen sanctorum fuit diabolus. quando eos temptationibus suis non decipit sed potius erudit. Nam temptationes quas ille ad humanum interitum mouet. interdum spiritus ad exercitium stultum salubri utilitate ducit. Insidie diaboli atque astucie quoniam huc atque illuc querentes quem deuoret diffunduntur a potestate diuina tamen non egrediuntur ne tamen noceant quantum maliciose contendant. Nam quomodo sanctorum stultitia tanta tolerare potuisset si

supina desp̄sacio pio moderamine neq̄ciā demonū nō frenaret
Et licet diabol⁹ tēptacionē iustis semp inferre cupiat tñ si a
deo potestatē nō accepit nullaten⁹ adipisci potest qđ appetit
Vñ et om̄is volūtas diaboli iniusta ē ⁊ tñ p̄mittente deo om̄is
potestas iusta. Ex se em̄ tēptare q̄libet iniuste appetit. s; eos
q̄ temptādi sūt et pro ut tēptandi sūt nō nisi temptari deus
iuste p̄mittit. Vñ etiā in libris regū de diabolo scriptū est. qđ
spirit⁹ dei mal⁹ irruebat in saul vbi iuste querit si deū cur ma
lus. si mal⁹ cur deū dicat. Sed duob⁹ v̄bis p̄ph̄ensa est et dei
potestas iusta. ⁊ diaboli volūtas iniusta. Nam spūs mal⁹ p̄ ne
quissimā voluntatē. et idē spirit⁹ deū p̄ acceptā iustissimā po
testatē. Diabol⁹ nō est inmissor s; incensor poti⁹ viciōy. Neq̄
em̄ alibi cōcupiscēcie fomenta succēdit nisi vbi pus prauē co
gitacōis dilectacōes aspexit q̄s si a nob̄ sp̄nim⁹. sine dubio il
le ofusus abscedit statim⁹ frāgūtur iacula cōcupiscēcie ei⁹ cō
tēpteq̄ iacēt. et sine luce faces illi⁹. Sollicite hostis m̄fidias
intelligē p̄iter ⁊ cauē dei suū oportet. sicq̄ innocēcia vite exi
stere simplicē. ut tñ oporteat cū simplicitate eē prudentem.
Qui prudēciā simplicitati nō miscet. iuxta p̄ph̄az colūba est se
ducta nō habēs cor. Sed ideo colūba q̄ simplex. ideo aut cor
nō. hñs. qđ ignara prudēcia ē. Sepe fraus sathane factōy cor
dib⁹ apit. qñ se p̄ spēm boni angelū se simulās lucis dum m̄tis
electos decipe detegit atq̄ tēptat. Sic ⁊ vba fallacis doct̄rime
factos suos d̄s facit intelligere. q̄ten⁹ diabolicū errorē interi⁹
cognoscāt ac sollicite caueāt. Discrecie factōy tāta eē debz ut
inter bonū et malū p̄diti racione diludicent. ne eos diabol⁹ p̄
spēm boni fallat. hec est em̄ p̄cunctacio iosue dicētis. Mos
ter es an adūsarioy. Propter h̄ ⁊ iheremie dicīt. si sepaucis p̄ciosū
a vili qđ os meū eis. Tūc em̄ bñ de se iudicāt facti qñ ab eis d̄s
fallacia demonū tēptamēta facit intelligi. Multi decipiunt⁹ a
diabolo. ⁊ ignorāt se eē deceptos. Osee p̄ph̄a testimonio de
clat. Comederūt inqt̄ alieni robur ei⁹ ⁊ ip̄e ignorauit. Alieni
nāq̄ maligni spūs significant q̄ v̄tutes mētis cōedūt. s; h̄ corda
negligēciū nō intelligūt. Tāq̄ inermis diabol⁹ vincit quādo
de apta m̄qtate hominē deprauare conatur. Armatus vero
tunc incedit. dum p̄ speciem factitatis et virtutis ea q̄ facta
sunt destruit. quādo et q̄ decipitur sua detrimēta consentit.

Sed tāq̃ sint virtutes q̃ sūt vicia sectat̃ ⁊ diligit. In oculis
 carnaliū diabol⁹ terribilis ē. In oculis electoy terror ei⁹ vilis
 est. Ab incredulis ut leo timef. a fortib⁹ infide ut ṽmis con-
 temnit. Atq; ad momētū ostensus repellit. Qui suggestiones
 diaboli nō recipit in eius insidias minime trāsit. Nam facile in
 osequēti ope repellit si p̃ma oblectamēta illi⁹ respuātur. Dia-
 bol⁹ em̃ spēs ē lubricus cui⁹ si capiti id ē p̃me suggestioni nō
 resistitur. totus in interna cordis dum nō sentit illabit. Tem-
 ptacionū diabolicay incia fragilia sunt. q̃ si nō caueātur. sed
 per vsū in osuetudinē trāseāt. in nouissimis fortiter dualescūt
 ita ut aut nūq̃ aut cū difficultate vincant. Cū i tota vita dia-
 bol⁹ hominē p̃uaricari cupiat. ampli⁹ tñ in fine molit̃ decipē
 Hinc est qđ in p̃ncipio õtra prothoplastū serpenti est dictum
 Et tu insideaberis calcaneo ei⁹ q̃a nimis hominē quē diabol⁹
 in cursu p̃terite vite nō decepit in nouissimis supplantare di-
 sponit. Proinde q̃muis quisq; sit iust⁹. nūq̃ necesse est ut sit
 in hac vita secur⁹ s; semp̃ humilis caueat sp̃ q̃ ne in fine cor-
 ruat sollicit⁹ p̃timeat. Diabol⁹ suis fautorib⁹ blādit. dei re-
 ro seruis molit̃ temptamēta õtraria exemplo dñi. qui se post
 baptismū passus est a diabolo temptari. Diabol⁹ sanctos oēs
 nō tenendo possidet s; tēptādo p̃seq̃tur. Mā q̃a nō in eis intrin-
 secus regnat. õtra eos extrinsecus pugnat. Et q̃ intrinsecus
 amisit dominiū. exteri⁹ cōmouet bellū. Tunc õtra eū quē pos-
 sidet diabol⁹ acrius seuit q̃n se virtute diuina ab eo expellen-
 dum cognoscit. Vñ immūdus spūs tūc decerpit graui⁹ puer
 in quo habitabat. q̃n ad xp̃i imperiū exire ab eo coact⁹ est Qđ
 factū et ad iob verba respicit. vbi in nouissimis beemoth cau-
 dam suam quasi cedr⁹ adstringit. Plus scim⁹ õtra eos diabo-
 lum diuersis temptacionib⁹ insistere q̃ possunt et alijs sua uti-
 litate prodesse. ut dum illi impediunt nō proficiāt. q̃ docendi
 sūt. Maligni spūs hoc qđ intra nos mūdare cupim⁹. sine in-
 missione temptāt itez sordidare. Sancti aut̃ p̃sago spū eoy
 insidias p̃cognoscūt. ⁊ quicq̃t in semetip̃is terrenū sentiūt. in-
 desinenter opib⁹ s̃ctis exhauriūt ut de intimis puri inueni-
 antur. Eodem blādimēto decipiūt. nūc per diabolū homines.
 quo p̃thoplasti in paradiso sūt decepti. Multis em̃ viciorum
 prestigijs mētes reproboy tēptādo deludit. Mūc em̃ p̃missis

decipit nūc rebo trāsitoris q̄i necessarius illicet. nūc etiā ipsa
infernī supplicia q̄i leuia & trāsitoria suggeit. q̄ten⁹ miserorū cor
da in cupiditatē lasciuiaq̄ dissoluat secū q̄ ad tartara ducat.
Argumēta machinacōnū malorū cogitacionū semina. q̄ in cor
dib⁹ hoīm diabol⁹ fūdit. ita sepe vndiq̄ captā implicāt mētē.
ut ex q̄ parte euadē q̄sq̄ tēptauēit sine piculo exire nō possit
veluti si iures h̄ facē qd si feceris pecces. si nō feceris reus p
iurij sis. Intāto ḡ mali discrimine ut euadēdi aditus pateat.
minora potius eligēda sūt ut maiora vitētur. Diabol⁹ q̄n de
cipe quēq̄ querit pus naturā vniuscuiusq̄ intēdit. & inde se ap
plicat vnde aptū hominē ad peccādū inspexerit. Ex ea parte
homines diabol⁹ temptat q̄ eos p̄ excrecentem humorē faci
le inclinari ad vicia cōspicit ut scdm̄ humoris d̄spersionē ad
hibeat et temptacionē. lege balaam q̄ in figura diaboli cōtra
populū dei ex ea parte p̄cepit p̄nciosos p̄tēdere laq̄os. ex q̄
sensit eos facilius eē lapsuros. Mā et q̄ aquā alicubi deducit
non eam p̄ aliā partē mittit nisi vbi impetū eius intēdit. Nul
lus culpā existimet q̄ ex d̄spersione p̄pria sustinet. h̄ q̄ntū va
let oītra id qd tolerat pugnet. Nam si cōpassioni cedidit tēptas
cioni uel vicio nequaq̄ resistit. Ideo diabol⁹ in sacris eloq̄is
vehemoth id ē animal dicit. q̄a de celis lapsus ad terrā cecidit
Ideo leuiatan id est sp̄s de aquis. q̄a in hui⁹ seculi mari so
lubili versat astucia. Auis vero p̄pterea nominat. quia per su
perbiam ad alta sustollitur. Et recte hīs trib⁹ vocabulis ap
pellatur q̄a pro suo merito aerem quasi auis pro carcere meruit
vehemoth terrā quia ut animal brutū in imis delectat. sp̄s
eo q̄ in hui⁹ seculi mari in sana iactat fluctuacione. Ex inde
enī qd p̄ mēbra sua diabol⁹ opat sortit vocabula ita ut qd sin
guli agūt incitātē illo. ip̄e nominet ex eo. Quē enī nō decipit di
abol⁹ vñ animal est. hoc ē p̄ carnis luxuriā tēptat. vñ et ser
pens est. hoc est cupiditas ac nocendi malicia. Quē aut nec
sic decipit insidiator. vnde auis est. hoc est superbie ruina.
Vndiq̄ enī dolos preparat quousq̄ inueniat viam per qm̄ in
cautum decipiat. Aliud est intrare mentē cuiusq̄ diabolū
aliud vero inhabitare. nam et in cordibus sanctorum diabo
lus ingreditur dum malas suggestiones insinuat sed non ha
bitat in eis quia in suo corpore non eos transducit.

Qui vero in corpore eius sūt ipos inhabitat q̄a ipi sūt templū
 eius. Et si subripiat mētibz electoz diabol⁹. nō aut in eis re-
 q̄scit sicut in cordibz reproboz. nam calore fidei mox excitat⁹
 ut exeat ab electis. Nonnulli quos iam audivo ore diabol⁹ deuo-
 rauēat rursus diuini iudici occulta miseratione ab eius ore es-
 ripiunt et saluti restituuntur. Nam sepe multos q̄s antiquus
 hostis luxurie voragine immersos tenuit potēcia diuina p pe-
 nitenciā ab eius faucibz traxit. Quomō bonoz interitū p̄pha-
 electā dicit eē diaboli escā dum alibi scriptū sit de illo. fenu
 sicut bos cōedet nisi q̄ in oculis dei fenu sūt q̄ elect⁹ abus se-
 cundū homines eē vidētur. Ac p hoc q̄a de bonoz numero as-
 pud homines electi. apud deum fenu existūt. Cum diabolus
 iam deglutisse dicit⁹ quē iā pfecto scelere deuorasse videt⁹. Cum
 vero quē nō deglutuit opis pfectōe s; temptationū illecebris
 mordet ut deuoret. ad huc quasi in maxilla mādīt. Vñ ⁊ pau-
 lus habz stimulos carnis quibz humiliet⁹ nō habz peccādi pfe-
 ctionē q̄ degluciat. Os diaboli verba ei⁹ sūt Verba vero ei⁹ in-
 spiraciones occulte sūt quibz corda hominū alloquēs occultis
 vrit cupiditatibz Quidā ob incorrigibilē iniquitatē. q̄a sponte
 non corrigūtur immūdis spiritibz vexandi tradūtur. ut arri-
 piendi eos demones corporaliter habeāt potestātē terroribz
 q̄ eoz afflicti humiliētur peniteāt et saluētur. Sicut ⁊ apl⁹
 corintheis scribēs dicit. Tradē hui⁹ hominē sathane in inte-
 ritū carnis ut spūs saluus sit. Vtile ē em quosdā peccātes. ut
 in anima saluent sathane corporaliter deputari q̄ten⁹ ex p̄nti
 correptione futuꝝ iudiciū timeāt ⁊ de cetero delinq̄re caueāt
 Quidā aut potestati demonū ad emēdacionē deputātur. qui-
 dam vero despecti ad solā pdicionē tradunt⁹. Vñq̄ vacat dia-
 bolus adūsus hominē iustū. Aut em tribulaciones cordis illi
 exaggerat. aut dolores corporis suscitāt. Vñc ē qd apl⁹ ait
 Datus est michi stimul⁹ carnis angel⁹ sathane ut me colafis-
 zet. Sepe iusti mētē varijs vexacionū doloribz vis demonū cru-
 ciat. vñc interdū usq̄ ad desperationis angustia coartat⁹. Per-
 manenti aut in dei amore anime et ipa talis angustia ad mētū
 pficit. Nam siue in animo siue in corpore p instinctū immūdoꝝ
 spirituū quelibz adūsā iust⁹ paciāt ex dei vtiq̄ pmissu id patit⁹
 qd si hoc ipm ad di gloriā humilis referat ⁊ dicat qd p corp⁹

passione iob dixit. Si bona suscepim⁹ de manu dñi. mala quare
non suscipiamus. Iste non separat a deo s; diiungitur. q̄ licet a-
trocī angustia torqueat. Multa iust⁹ adūsa in anima patitur
instigatione demonū s; talib; tēptamentis perire a vita eterna
nō potest quia pius dñs ad dānacionē culpe nō reputat. q̄ de
sue maiestatis pmissu. nolēs q̄ patit⁹ portat Nam ibi peccam⁹
vbi p cupiditatē uel volūtātē deflectimur. Vbi vero violen-
ter ad dicimur et si facim⁹ aut flagiciū nō est. miseria tñ p fla-
gicio ⁊ facinore ē Sed q̄ deū p̄rogata laudat miseria cōmisso
p̄culdubio caret facinore De temptamētis somniorū.

Plexq; demones in noctib; occurrētes Ca^m. vi.
humanos sensus p visiones turbāt. ut formidolosos
ut timodos faciāt. Aliquociēs et iam ex desperatione
p̄corū mentē dñi p soporē turbāt horrida q; gehenne immit-
tūt. Mōnūq; aut ⁊ apta impugnacōe grassantes hūana corpo-
ra verberāt. qđ tñ deo pmittēte maloy fit ad vindictā. iustoy
ad tolerācie gloriā. Plexq; immūdi spirit⁹ eos q̄s in cubere i
seculi amore aspiciūt dormiētes quadā vana spei p̄seirtate il-
ludūt. Quosdā vero quos formidare aliq; adūsa p̄seiciūt. dor-
mientes inani terrore decuciūt. Sicq; miseroy corda variis illu-
sionib; tēptātes mō vana p̄seirtate demulcēt mō inani formi-
dine terrēt. Qui aut nullis aut raris oscn sūt delictis aut nū-
q; aut raro terrore fatigātur nocturnis s; p̄ccato somno q;
escētes interdū etiā p soporē quedā archana et mystica stuen-
tur ac vidēt. Qui vero corda sua grauiorib; viciis polluerūt.
cōsciēcie pauore illusi species tremēdas aspiciūt. fallax em p;
mago mentes miseroy diuis eludit ymaginib; et q̄s vigilātes
in vicia traxit dormientes fatigat. ut nūq; securos req̄scere si-
nat. Nonnūq; etiā electoy mētes horrendis ymaginib; som-
niorū spirit⁹ immūdi terrificare conant⁹ ⁊ q̄s vigilantes viciis
temptāt nec superāt acriter dormiētes impugnat. Sācti aut
⁊ si ad momētū huiusmodi visionib; cōmoueant. mox tñ euigi-
lantes illusionū vanitates intencionē suā p̄tin⁹ ad deū con-
uertūt. Diuise q̄litates sūt somniorū. Quedā em ex saturitate
seu manicione occurrūt. Quedā etiā p experienciā nota sunt.
quedā vero ex ppria cogitatione oriunt⁹. Nam sepe q̄ i die co-
gitamus in noctib; recognoscimus. Nonnullē autē visiones

32
 spirituū immūdoꝝ fiunt illusione. salomone. pbāte. Multos
 inq̃t errare fecerūt somnia ⁊ illusiones vane. Porro quedā iu-
 sto fiunt mō idest sup̃ne reuelacōis misterio. Sicut legīt in le-
 ge de ioseph filio iacob q̃ p somnia fr̃ibz p̃ferēd⁹ p̃dicat uel si-
 cut in euangelio de ioseph sponso marie q̃ ut fugeret cū pue-
 ro in egiptū somnio ammonet. Non nūq̃ et p̃mixte accidūt vi-
 siones id ē cogitacōe simul ⁊ illusione. atq̃ itē cogitacōe ⁊
 reuelacione danielle dicēte. Tu inquit rex cogitare cepisti in
 stratu tuo qd̃ esz futuꝝ post hec. et q̃ reuelat misteria ostēdit
 tibi q̃ p̃tūra sūt. Et inde sepe ea in quibz cogitacionū n̄raz
 sensū porrigim⁹ quodā mētis excessu reuelātur dū req̃escimus
 Quāuis nonnulla vera sint somnia facile tñ eis credi nō opus
 est. q̃a diūsis ymaginacionū q̃litate oriunt⁹. et vñ veniāt ra-
 ro cōsiderat⁹. Tā facile igit⁹ somn̄is fides habēda nō est. ne for-
 te sathanas i angelū lucis se tñsformās quēlibz incautū fallat
 et aliqua erroris fraude decipiat. Non nūq̃ interdū demones
 deceptoria fraude ita quosdā curiosos obfuātes illudūt ut q̃-
 dam somnia nō aditinn aliter inueniāt qm ostēdant⁹. Vt enī
 in multis fallāt interdū. et vera p̃nūciāt. Sed q̃muis ita acci-
 dant cōtemnēda sūt ne forte de illusione p̃cedāt. recolētes te-
 stimoniū scripture dicētis. Si dixerint vobis et ita eueint nō
 credatis. Somnia similia sūt augurijs. et q̃ ea intēdūt reuera
 auguriari noscūtur. Nō eē vera somnia q̃ cogitās anim⁹ die no-
 ctuq̃ sibi ymaginat⁹. Mentēs enī n̄re nonnūq̃ ip̃a sibi somnia
 fingūt. Sepe dum priora mala p̃ tristē memoriā ad mentē re-
 ducūtur p̃ hec gehēne vindictā i nobis ip̃is recolēdo ymagi-
 namur. Diuisimodi mentis ymaginaciones q̃ aut de p̃teritis
 admissis aut de futuris supplicijs in memoriā vigilātibz fiunt
 et p̃ visiones om̄ia occurrūt ⁊ cogitacionū mētes decutiūt. Mā-
 yna vi memoriē fiūt vtrāq̃ siue vigilātibz siue dormiētibz nob̄
 Tali enī amonitione horribili. pauore eciā p̃ quietē cōcutimur
 et quā graua sint q̃ cōmisim⁹ et qm̄ dura q̃ p̃timescim⁹. Men-
 tis aspectu eciā in somnio cōtemplamur. Non est p̃ccm̄ q̃ndo
 nolētes ymaginibz nocturnis illudimur. s̄ tūc eē p̃ccm̄ si āte
 q̃ illudamur cogitacionis affectibz p̃uenimur. Luxurie q̃ppe
 ymagines quas in veritate gessim⁹ sepe dormiētibz in aīo appa-
 rent s̄ innoxie. si nō decupiscēdo occurrāt. Quī nocēna illusione

polluit. q̄muis extra mēoriā turpiū cogitacōnū sese p̄senciat
inq̄natū tñ h̄ ut tēptareſ culpe sue tribuat suāq̄ immūdiciam
statim fletibz tergat De orōne Ca^m. vii.

Hoc ē remediū ei⁹ q̄ vicioz tēptamētis exestuat ut q̄ci
ens q̄libz tāgīſ vicio tociēs ad orōnē se subdat. q̄a fre
quēs orō vicioz impugnacōez extinguit. Tñ p̄seuerā
ter intendē oportet aīm n̄rm orādo atq̄ pulsando. q̄usq̄ impo
tunas desiderioz carnaliū suggestiones q̄ n̄ris obltrepūt sē
sibz fortissima intēcione supem⁹ ac tā diu insistē q̄usq̄ p̄sisten
do vincam⁹. Mā negligētes orōnes. nec ab ip̄o hoīe impetrare
valēt q̄d nolēt. Qñ quisq̄ orat. factū ad se sp̄m aduocat. At
vbi venerit. cōfestim tēptamēta demonioz que se mentibz hu
manis immergūt. p̄senciā ei⁹ ferre nō sustinētes effugiūt. O
ratio cordis nō ē labioz. Neq̄ em̄ s̄ba dēp̄cātis de⁹ intendit
h̄ orātis cor aspicit. Quod si tacite cor orat ⁊ vox sileat. q̄uis
hoies lateat deū latē nō potest. q̄ cōsciencie p̄ns est. Meli⁹ est
aut cū silencio orare corde sine sono vocis. q̄m solis s̄bis sine
intuitu mētis. nūq̄ est sine gemitu orādū. Nam p̄ctōz recor
dacio merorē gignit. Dum em̄ oram⁹ ad memoriā culpā redu
cimus et magis reos tunc nos esse agnoscimus. Ideoq̄ cum
deo assistim⁹ gemere et flere debem⁹. reminiscētes q̄m grauiā
sūt scelera q̄ comisim⁹ q̄mq̄ dira inferni supplicia q̄ timem⁹.
Nam nichil proficiat oracio si denuo cōmittimur. vñ iā venia po
stulat. Ille em̄ p̄cis desideratum effectum sine dubio p̄cipit
qui q̄d orando abluī postulat delinquēdo non iterat. Mens q̄
lem se in oracione offert talē post se cōseruet. Mens nostra ce
lestis est et tunc orando deū bene cōtemplat. quando nullis
terrenis curis aut erroribz impedit. Aptā ē em̄ ad bonū in sua
natura. i. aliena vero turbat. Pura ē orō q̄m i suo tpe seculi non
interueniūt cure. lōge aut a deo anim⁹ q̄ in orōne cogitacōibz
seculi fuerit occupat⁹. Tunc ḡ veraciter oram⁹ q̄n aliūde nō
cogitamus. Sed valde pauci sunt qui tales oraciones habe
ant. Et licet in quibusdam sint difficiles non tamen in om̄ibz
Nam mens que ante oracionē vacans a deo in illicitis cogita
cionibz occupatur dum in oracionem venerit cōfestim illi
ymagines rerum quas nūper cogitauit occurrunt. aditumq̄
peccatis obstruūt ne se mēs libera ad celeste desiderii erigat.

Purgandus est itaq; primū anim⁹ atq; temporalīū rex cogita-
 tionib⁹ segregandus ut pura acies cordis ad deū vere et simpli-
 citer dirigat. Nam reuera tūc impetrāda diuina munera credi-
 mus. qñ simplici affectu assistimus cū oram⁹. Multis modis
 aut rumpit orōis intēcio dū se p incuriā vana mūdi ingerunt
 in cuiuscūq; orātis animo. Tūc aut magis diabol⁹ cogitacōes
 curay seculariū hūanis mētib⁹ ingerit qñ orātē aspexit. Du-
 obus modis oracio impedit. ne impetrare quisq; valeat postu-
 lata. hoc est si aut quisq; ad huc mala cōmittit aut si delinqn-
 ti sibi debita nō dimittit. Quod geminū malū dum quisq; a se
 metipso absterseit. ptin⁹ secur⁹ studio orōis incumbit ⁊ ad ea q
 impetere p̄cibo cupit mētē libere erigit. Qui ledit nō desistat
 orare pro se ledētib⁹ alioquin iuxta dei sentēciā peccat. q pro
 inimicis nō orat. Sicut nullū pficit in vulnere medicamentū
 si adhuc ferrū in eo sit. ita nichil pficit orō illius. cui⁹ adhuc
 dolor in mēte uel odiū manet in pectore. Tant⁹ debet eē orā-
 tis erga deū affect⁹. ut nō desperet precis effectū. Inaniter
 aut oramus si spei fiduciā nō habemus. Petat g ut apl⁹ ait.
 vnusquisq; in fide nichil dubitās. nā q dubitat similis ē vnde
 maris q a v̄eto fertur atq; dispergit. diffidēcia nascit impetrā-
 di orata si se adhuc anim⁹ sentiat circa peccādi affectionē ver-
 sari. Non em̄ potest habere p̄cis certā fiduciā q adhuc in p̄ce-
 ptis dei pigritat et p̄ci recordacōis delectat. Qui a p̄ceptis
 dei autitur qd in orōne postulat. nō meret nec impetrat ab il-
 lo bonū qd poscit cui⁹ legi nō obedit. Si em̄ qd de⁹ p̄cipit fa-
 ci⁹ id qd petim⁹ sine dubio optinem⁹. Nam sicut scriptū est
 q autit aurē suā ne audiat l egē. orō ei⁹ execrabilis erit. Mul-
 tum apud deū vtracq; sibi necessaria cōmēdan̄. ut orōne opa-
 cio et ope fulciat oracio. Vñ etiā iheremias ait. Leuem⁹ cor-
 da n̄ra cū manib⁹ ad dñm Cor em̄ cū manib⁹ leuat q oracionem
 cū ope subleuat. Nam qcūq; orat ⁊ nō opat cor leuat ⁊ manus
 non leuat. Quisq; vero opat ⁊ non orat leuat man⁹ ⁊ cor nō le-
 uat. Sed q; opari necesse ē ⁊ orare. bene iuxta vtrūq; dictū ē.
 leuem⁹ corda n̄ra cū manib⁹ ad dñm ne de negligēcia mādator⁹
 corde rephendamus dum salutē nostrā obtinere aut sola orō-
 ne aut sola opacione cōtendim⁹. Postq; bonū opus egim⁹ la-
 crime orōnū fūdātur. ut meritū accōis hūilitas impetret p̄cis

44
Culpabiliter man⁹ ad deū expādit. q̄ facta sua orādo iactāter
pdit. sicut pharise⁹ i tēplo iactāter orabat se q̄ magis qm̄ dm̄
de opib⁹ iustis laudari volebat. Quorūdā oracio in peccatū
uertit. sicut de iuda pditore scribit. Qui em̄ iactāter orat lau
dē appetēdo hūanā. nō solū ei⁹ oracio nō delet pcfm. s; ip̄a ver
tit in pcfm. Sic iudei uel heretici q̄ licz ieiunare et orare vi
deant. eorū tñ oracio nō delet pcfm nec ad purgacōis pficit
meritū. s; mutat poci⁹ in pcfm. Ideo interdū oracio electorū
in pssuris eorū differtur. ut impiorū pūsitās augeat. Vex dū
iusti tēporaliter audiūtur. p eorū fit salute q̄ eos affligūt. ut
dum illis tēporali remedio sbueniūt pūorū oculi ad cūsiōnē ape
riant. Vñ ⁊ triū puerorū frigidus ignis fuit. ut nabuchodono
sor deū vex agnosceret. Sic ⁊ ppha in psalmis ait. Propter mi
nicos meos eripe me. Proinde tardi⁹ exaudiunt quorūdā orā
nes ut dū differunt forci⁹ excitati maiorib⁹ p̄m̄is cumulētur
exemplo prūmax ⁊ respiratione messū in q̄b⁹ q̄nto tardi⁹ sata
semina exeūt tāto ad frugem cumulaci⁹ crescūt. Quociēs orā
tes nō cito exaudiūtur. nra nobis facta i oculis pponam⁹. ut
hoc ip̄m qd̄ differt diuine deputei iusticie ⁊ culpe nre. Inter
dū q̄ pseuerāter orātes nō cito exaudiunt vtilitatis nre est nō
adūsitatis. Sepe em̄ multos de⁹ non exaudit ad volūtātē. ut
exaudiat ad salutē. Multi orātes nō exaudiūtur q̄a. puidēdo
illis de⁹ meliora qm̄ petūt resuat. sicut attingē solet paruulis
quā ne in scolis vapulēt deū exorant. s; nō datur illis postula
cionis effectus. quia impeditur talis audicio ad profectū. Nō
aliter qbusdā cōtingit electis. Depcānt em̄ deū. p nōnullis
vite huius cōmodis uel adūsis. puidēcia vero diuina tpaliter
eorū desiderio minime cōsulit q̄a meliora illis meternū pmittit
Oracio pūatis locis oportuni⁹ fūdit. magisq; obtētū impe
trat. dum deo tñ teste depromit. Propriū aut ypocritarū est
offerre se i orōne videntib⁹. quorū fruct⁹ ē nō deo placē s; glo
riā ab homib⁹ cōpare. Nō in multiloq̄o exaudiūtur homines a
deo quasi plurimis eum verbis conentur inflectere. Neq; em̄
conciliat eum multiplex orantis sermo. sed pura sinceraq; or
acionis intencio. Bonum est corde semper orare. bonū eciam
et sono vocis deum spiritualibus p̄m̄is glorificare. Nichil est
sola voce canere sine cordis intēcōe. s; sicut ait ap̄lus cātates

in cordibz nris hoc est nō solū voce s; ⁊ corde psallētes vñ et
 alibi psallā spiritu psallā et mēte. Sicut oīomibz regimur. ita
 psalmoy studiis delectamur. Psallēdi em̄ vtilitas tristia cor-
 da solat. Eraciores mētes facit fastidiosos oblectat. mētes
 exuscitat. peccatores ad lamenta inuat. Mā qmuis dura sint
 carnaliū corda. statim ut psalmi dulcedo insonueit ad effectū
 pietatis animū eoy inflectit. Cū xpianū nō vocis modulacio.
 s; tm̄ oīa diuina q̄ ibi dicūtur debeāt cōmouē. nescio q̄ tm̄ pa-
 cto modulacione canētis maior nascit opūctio cordis. Multi
 em̄ reperiūt q̄ cant⁹ suauitate cōmoti sua crimina plāgunt
 atq; ex ea parte magis flectunt ad lacrimas ex q̄ psallētis in-
 sonuerit dulcedo suauissima. Oracio in pñti tm̄ vita p reme-
 dio pccoy effundit psalmoy aut decācio ppetuā dei laudē
 demonstrat in gloriā sempiternā. Sicut scriptū est. bñ q̄ habi-
 tāt in domo tua dñe in secula seculoy laudabūt te. Cuius opis
 mimiliteriū q̄cūq; fideliter intētaq; mēte exeq̄tur qđammodo
 angelis sociat. De lectione Ca^m. viii.

O Racionibz mūdān. lectionibz instruat vtrūq; bonū. si
 liceat si nō liceat meli⁹ ē orare quā legē. Qui vult cū
 dō sp̄ eē freqñt debz orare freqñt et legē. Mā cū oram⁹
 ipi cū deo loquimur cū vero legim⁹ de⁹ nobiscū loquit. Om̄s
 pfect⁹ ex lectione ⁊ meditatione procedit. Que em̄ nescim⁹
 lectione discimus q̄ aut didicim⁹ meditationibz osuam⁹. Ge-
 minū cōfert donū lectio sactay scripturay. siue qā intellectu
 mentis erudit. seu qđ a mūdi vanitatibz abstractū hominē ad
 amorē dei pducit. Excitati em̄ sepe illi⁹ smone. strahim⁹ a de-
 siderio vite mūdane. atq; accēsi in amore sapiēcie tanto vana
 spes mortalitatis hui⁹ nob vilesceit. qnto ampli⁹ legēdo spes
 eterna clarueit. Geminū est lectōis studiū p̄mū quō scripture
 intelligātur. scdm̄ q̄ vtilitate uel dignitate dicātur. Erit em̄
 antea qsq; p̄mpt⁹ ad intelligēdū q̄ legit. sequēter idoneus ad
 p̄ferēdū q̄ didicit. Lector strēnuus potius ad agēdū q̄ legit
 qm̄ ad sciendū erit p̄m̄tissim⁹. Minor em̄ pena ē nescire qđ ap-
 petas quā ea que noueris nō implere. Sicut legendo scire cō-
 cupiscimus. sic sciēdo recta q̄ didicim⁹ implere debem⁹ lex dei
 ⁊ p̄m̄ū habz ⁊ penā legētibz eā. p̄m̄ū hñs q̄ eā bñ viuēdo custo-
 diūt. penā vero q̄ eā male viuēdo cōtemnūt. Om̄s q̄ a p̄ceptis

dei discedit ope. quociens eadem dei pcepta legere uel audire potuerit. corde suo reprehensus confundit. q̄a id qđ non agit memorat. et teste sciēcia interi⁹ accusat. Vñ et dauid p̄pheta deprecatur dicēs. Tūc nō ofūdā dū respicio i omnia mādāta tua. Etrauiter namq; vnusquīsq; ofūdā qñ mādāta dei uel legēdo ul' audiendo respicit. q̄ uiuēdo cōtēnit. Corde em̄ reprehēditur dū mādātoy. meditacione doceat. q̄a non impleuit ope qđ diuina didicit iussione. De assiduitate legēdi Ca^m. ix.

Nemo potest sensū scripture sacte cognoscē. nisi legēdi familiaritate sicut est scriptū. Ama illā ⁊ exaltabit te glorificaberis ab ea cū eam fueris amplexat⁹. Quāto quisq; magis in sacris eloquijs assidu⁹ fuerit. tāto ex eis vberiozem intelligēciam capit. sicut terra q̄ quāto ampli⁹ extollit tāto ampli⁹ fructificat. Ita q̄nto ampli⁹ ad quālibz artē homo cōscendit. tanto magis ad hominē ars ipā descēdit sicut in lege scribit. Moyses ascēdit in mōtem ⁊ dñs descēdit. Vex est de ocio spiritali qđ ille tm̄ secreta diuinoy. scrutat mandātoy. qui ab accione terrene cure reuocauerit aim et sedula familiaritate scripturis sactis inheret. Nam sicut cec⁹ et videns potest quidē vterq; ambulare. s; nō ofimili libertate. Dū cecus p̄gens quo nō videt offēdit. vidēs vero offēdicula caueat ⁊ quo sit p̄gendū agnoscat. Sic ⁊ qđ nubilo terrene cure fuscā si tēptet dei p̄scrutari misteria nō valet. q̄a caligine curarū nō videt. Qđ ille tātūdē efficē valet qđ sese de exterioribus seculi curis abstrahit ⁊ totū i scripturay. meditacōe defigit. Quidā hñt intelligēcie ingeniū. s; negligūt lcōis studiū. et qđ legēdo scire potuerūt negligēdo otēnūt. Quidā vero amorem sciēdi hñt s; tarditate sensus p̄pediunt qđ tñ assidua lcōne capiūt qđ ingeniōsi p̄desidiā nō nouerūt. Ingenio tard⁹ ⁊ si nō p naturā p assiduitatē tñ lcōis ingeniū augmētabit. Nā q̄muis sensus ebetudo sit. frequēs tñ lectio intelligēciā adhibz. Sic qđ tard⁹ ē ad capiēdū. p̄ intēcōe tñ boni studiū p̄miū p̄cipit. ita qđ p̄stitū sibi ex dō ingeniū intelligēcie negligūt. adēnacōe re⁹ existit. q̄a donū qđ accipit despiciunt ⁊ p̄desidiā derelinqūt. Quidā di iudicio donū scēne qđ negligūt accipiūt. ut duri⁹ de rebo traditis puniant. Tardiores aut̄ ido qđ sciē cupiūt difficult̄ inueniūt. ut p̄maxio exēcicio labois m̄xim p̄miū habeāt retribucōis

De doctrina sine gracia

Ca^m. x.

Doctrina sine adiuuante gracia quomodo infundat auribus ad
cor nunquam descendit. foris quidem preloquitur. sed interius
nichil perficit. Tunc autem dei sermo infusus auribus ad cor
dis intima peruenit. quoniam dei gratia mentem interius ut intelligat tan
git. Sicut enim quidam flamma caritatis sue deus illuminat ut vita
liter sapiat. ita quidam frigidus torpescit ut sine sensu per
sistat. Plerique acumine intelligendi viuaces existunt sed loquendi
inopia angustantur. Quidam vero in utrisque pollent quia et sciendi co
piam et dicendi efficaciam habent.

De superbis lectoribus

Plerique scientia accepta scripturarum. Ca^m. xi.
non ad dei gloriam. sed ad suam laudem vertunt. dum et ipsa scientia
extollunt. et ibi peccant ubi per se mudare debuerunt.

Nunc sequuntur legendo perfectam scientiam arrogantes. Nam quomodo sa
pientes in superficie videantur. medullis tamen veritatis archana
non tangunt quia superbie nube precludunt. Semper enim superbi legunt quod
runt et nunquam inveniunt. Diuine legis penetralia humilibus et bene ad
deum intrantibus patet prius autem superbis clauduntur. Nam quomodo di
uina eloquia in locone arrogantibus sunt apta. in misterio tamen clausa at
que occulta sunt. Dum sermo dei fidelibus luxit. reprobis autem ac su
perbis quodammodo tenebrescit et vix illi illuminantur inde isti cecantur.

De carnalibus lectoribus et hereticis

Ca^m. xii.

Nequaeque legem intelligit qui carnaliter verba legis percurrit
Sed is qui eam sensu interioris intelligentie perspicit. Nam qui
litteram legis intendant ei occulta penetrare non possunt
Multi enim intelligendo spiritualiter scripturas nec eas recte sen
ciendo in heresim deuoluti sunt atque in multis erroribus defluerunt
In solis fidelibus religata est lex. testate domino per prophetas. Signa tes
timonium. signa legem in discipulis meis. ne eam aut iudeus intel
ligat aut hereticus. quia non est christi discipulus. Unitatem quippe pacis
quam christus docuit non sequuntur. de qua idem dominus dicit. In hoc cog
noscut omnes. quia discipuli mei estis. si dilectionem inter vos ha
bueritis. Scripturas heretici sano sensu non sapiunt. sed eas ad
errorem prae intelligentie ducunt. neque semetipsos eam sensu sub
dunt sed eas prae ad errorem proprium pertrahunt. Doctores errorum
prius persuasionibus ita per argumenta fraudulencie illigant audito
res ut eos quasi in laborintum implicent a quo exire vix valent.

Tanta ē hereticorū calliditas ut falsa veris malaq; bonis p-
misceāt. Salutaribusq; reb; plexq; erroris sui viri interserāt
quo facili⁹ possint puitate pūsi dogmatis sibi specie psuadere veri-
tatis. Plexq; sub noīe catholicorū doctoz heretici sua dicta
ascribūt ut indubitāter lecta credātur. Nōnūq; etiā blasphe-
mias suas latēti dolo in libris nrōz inserūt. Doctrinā q; verā
adulterādo corrumpūt scz uel adiciēdo q̄ impia sūt uel auferē-
do q̄ pia sūt. Cauta meditāda cautoq; sensu pbanda sunt q̄ le-
gunē ut iuxta apostolica monita teneam⁹ q̄ recta sūt. et refu-
tem⁹ q̄ contraria veritati existūt sicq; i bonis instruamur ut a ma-
lis illesi pmaneam⁹. De libris gentiliū Ca^m. xiii.

Propterea ideo in libris suis venerem impudicam martem
q; adulterū deū appellare voluerūt. ut persuaderēt mē-
tes hominū q̄i de⁹ imitari malū. ut dū libidmosa per-
suasione ad intēcione eoz flagicia cōfiderēter cōmittūt. non q̄i
hoīes pditos. s; q̄i celestes deos imitari videātur. Ideo phis-
ic⁹ xp̄anis figmēta legē poetay. q̄a p oblectamēta manū fa-
bulay mētē excitāt ad incētina libidinū. Nō enī solū thura of-
ferēdo demonib; immolat. sed etiā eoz dicta libencius capien-
do. Quidam plus meditari delectantur gentiliū dicta ppter
tumentem et ornatum sermonem quā scripturā sanctā ppter
eloquium humile. Sed quid pdest in mundanis doctrinis p-
ficere et manescere in diuinis. caduca sequi figmenta. ⁊ ad ce-
lestia fastidire misteria. cauendi sunt igitur tales libri ⁊ pro-
pter amorē sactay scripturay vitādi. Gētiliū dicta exterius
verboz eloquencia nitent interius vacua virtutis sapiencia
manēt. Eloquia aut sacra exterius incompta verbis apparēt
intrinsecus aut misterioz sapiencia fulgent. Vnde ⁊ aposto-
lus habem⁹ inqt thesaurū istum in vasis fictilib; Sermo quip-
pe dei occultū habet fulgorem sapiencie et veritatis repositū
in verboz vilissimis vasculis. Ideo libri sacti simplici smone
conscripti sūt. ut non in sapiencia verbi s; in ostensione spiri-
tus homines ad fidem perducerentur. Nam si dyalectici acu-
minis versucia. aut rethorice artis loquencia editi essent. ne
quaq; putaref fides xp̄i in dei virtute sed in eloquencie huma-
ne argumētis consistere. nec quicq; crederem⁹ ad fidem diui-
no inspiramine prouocari sed potius vboz calliditate seduci

Omnis secularis doctrina spumantibus verbis resonans. ac se p
eloquēcie tumorem attollens p doctrinā simplicē et humilem
xpi euacuata est sicut scriptū est. Nonne stultā facit de? sapi
enciā hui? mūdi. fastidiosis atq; loq̄cib; scripture sacte min?
ppter smonē simplicē placēt. Gentili em eloquēcie cōpata. vi
det illis indigna. Quod si animo humili misteria ei? intēdāt
confestim adūtūt q̄ntū excelsa sūt. q̄ in illis despiciūt. In le
ctione nō sba s; veritas est amanda. Sepe aut repitur simpli
citas veridica & cōposita falsitas q̄ hominē suis errorib; illicit
et p lingue ornamēta laq̄os dulces aspergit. Nichil aliud a
git amor mūdane sciēcie. nisi extolere laudib; hominē. Nā q̄n
to maiora fuerint litteratoria studia tanto anim? arrogancie
fastu inflat? mai? intumescit iactācia. Vñ & bene psalm? ait
Quia non cognouī litteraturā introibo in potēcias dñi. Sim
pliciorib; litteris nō ē pponēdus fucus gmatice artis. Melio
res em sūt cōmunes littere q̄a simpliciore & ad solā humilita
tem legēciū ptinētes. ille vero neq̄ores q̄a ingerūt hominib;
pncipolā mētis elacionē. Meliores eē gramaticos q̄m hereti
cos. heretici em haustū letiferi fuci hominib; psuadēdo ppināt.
gmaticoꝝ aut doctrina potest etiā pficere ad vitā dū fucit in
meliores usus assumpta De collacione Ca^m. xiiij

Quā sit vtilis ad instruēdum lectio. adhibita aut col
lacione maiorem intelligēciā pbet. Meli? est em con
ferre q̄m legē. Collacio docibilitatē facit. Nam ppo
sitis interrogacionib; cūctacio rex excludit & sepe obiectio
nib; latēs veritas approbat. Quod em obscurū ē aut dubiū. cō
ferēdo cito pspicit. Multū psūt in collacione figure. Res em
que min? p se adūtūtur. p cōpacionē rex facile capiūtur Nam
sepe sub specie tali spirituales causas scripture diuine insinuāt
et nisi p aliq̄m euidētē ostēsiōnē vix apparēt occulta legis mi
steria. Sicut instruere solet collacio. ita cōtēcio destruit. hec
em relicto sensu veritatis lites generat. & pugnādo sbis etiā
in deū blasphemā ingerit. Inde hereses & scismata quib; sub
ūtitur fides. veritas corrūpit. scindit caritas. Cōtenciosoꝝ
studiū nō p veritate. s; p appetitu laudis certatur. tātaq; ē in
hōis pueritas ut veritati cedē nesciant. ipamq; rectā doctri
nam euacuare cōtendāt. In disputacione fidelīū cauenda est

12
posicionū artificiosa subtilitas. q̄ callidis obiectōibz retia tē
dit. Ita enī sūtis assercōibz p̄uoy disputacio inmodat. ut re
cta eē simulēt q̄ puerſa pſuadēt. lectio memoriē auxilio eget
Qd si fuerit naturaliter tardior. frequēti tñ meditacōe acuiſ
ac legēdi assiduitate colligit. Sepe. plixa lectio longitudinis
causa memoriā legētis obliterat. qd si breuis sit sub motoq; li
bro sentēcia retractet in aio. tūc sine labore legiſ. et ea q̄ lēa
sūt recolēda a memoria minime excidūt. Acceptabilior ē sen
sibz lectio tacita qm̄ apta. Ampli⁹ enī intellect⁹ instruiſ qn̄
vox legētis quiescit. et subſilēcio lingua mouet. Nam clare le
gendo et corpus lassat et vocis acumen obtunditur.

De contemplacione et actione

Ca^m. xv.

Actiua vita innocencia est operum bonoy. cotemplati
ua speculacio supernoy. Illa cōmunis multoy est ista
vero paucoy. Actiua vita mundanis rebus bene vti
tur. cōtēplatiua vero mūdo renūcians. soli deo viuere dele
ctatur. Qui prius in actiua vita p̄ficit. Ad cōtemplacionem
bene cōscendit. Merito enī in ista sustollitur. quia i illa utilis
inuenitur. Quicunq; adhuc temporālē gloriā aut carnālē af
fectat cōcupiscēciā. a cōtēplacōe. phibet. ut possit in actiua
lis vite opacione purgetur. In ista enī pus p̄ exerciciū boni
opis cūcta exhaurienda sūt vicia. ut in illa iam pura mentis
acie ad cōtemplādū deū quisq; ptrāseat. Et licet ouersus sta
tim ad cōtēplacionē descendere cupiat. tamen racione cogitur
ut pus in actiue vite opacione verſet. Exemplū enī actiue vi
te de iacob ſume qui dum ad rachel hoc est ad viſum p̄ncipium
destinaret q̄ cōtēplacionē ſignificat. Lia illi hoc est laborioſa
vita ſupponitur q̄ actiuā demonstrat. Sicut ſepultus ab omī
negocio terreno priuatur. ita ⁊ cōtēplacioni vacās ab omī oc
cupacione actuali aūtatur. Et ſic ab actuali vita cōscendētes
in cōtēplacōis quiete ſepeliunt. ita ab actione ſeculi receden
tes eos vita actiua in ſe quaſi ſepeliendo ſuſcipit ac p̄ hoc vite
mundane actiua vita. et vite actiue cōtemplatiua ſepulchry
eſt. Viri ſancti ſicut a ſecreto cōtemplacionis egrediuntur
ad publicum actionis. ita rursus ab actionis manifeſto ad ſe
cretum cōtemplacionis intime reuertuntur ut intus deum
laudent vbi acceperunt vnde foris ad eius gloriā operant.

39.
48 (9)
Sicut aquile moris est semp oculū in radiū solis infigere nec de-
flectere nisi esce solius obtētū. ita et sācti a cōtēplacione ad a-
ctualem vitā interdū reflectūtur cōsiderātes illa sūma sic esse
vtilia. ut tñ ista humilia sint paululum nostre indigencie ne-
cessaria: In actiue vite genere humana intencio pseuerāter
incedit. incōtēplacione aut sese p interualla resumit qā diuē-
nitāte cōtēplandi lassat. Visio animalīū in ezechiele. q̄ ibāt
et nō reuertebātur. ptinēt ad vite actiue pseuerāciā. et itē ea
animalia q̄ ibant et reuertebātur ptinēt ad cōtēplatiue vita
mensurā. in qua dum quisq̄ intendeit sua reuerberat⁹ infirmis-
tate reflectitur atq̄ itē renouata intēcione ad ea. vnde de-
scenderat rursus erigit⁹ qđ fieri in actiua vita nō potest. de q̄
si quisq̄ reflectat uel ad mōicū statim viciōz excipit luxu. O-
culum dexte scandalizātem quē euelli dñs pcepit. vita cōtem-
platiua est. Duo oculi in facie actiua vita ⁊ cōtemplatiua est
in homine. Qui igit p cōtemplacionē docet errorē. meli⁹ est
si euellat cōtēplacionis oculū. suans sibi vnū vite actualis ob-
tutū. ut sit vtilius illi p simplicē actionē ire ad vitā qm p cō-
templacionis errorē mitti in gehennā. Sepe mens ad summa
ab imis erigit⁹ et sepe a summis ad infima pondere carnis incli-
nata reflectit⁹. Multos dñs ex carnalib⁹ sua grā visitat ⁊ ad cō-
templacionis fastigiū eleuat. multosq̄ a cōtēplacione iusto iu-
dicio deserit. ⁊ lapsos interrenis opib⁹ derelinquit.

De cōtemptorib⁹ mundi Ca. xvi.

EA que seculi amatorib⁹ cara sūt sācti velut adūsā res
fugiūt. plusq̄ adūsitatib⁹ mūdi gaudēt qm pspertita-
tib⁹ delectētur. Alienos eē a deo qđ h seculū ad omē
cōmodū pspertat. Seruis aut dei cūcta huius mūdi cōtraria sūt
ut dum ista adūsā senciūt ad celeste desiderīū ardēci⁹ excitē-
tur. Magna apud deū refulget grā q̄ huic mūdo cōtēptibilis
fueit. Mā reuera necesse ē. quē mūd⁹ odit diligat a deo. San-
ctos viros i h seculo legim⁹ pegrinos eē ⁊ hospites. Vñ ⁊ res-
p̄hendi⁹ petr⁹ q̄ tabernaculū in mōte fieri cogitauit. qā san-
ctis i h mūdo tabernaculū nō ē. quib⁹ patria ⁊ dom⁹ in celo est
Sancti viri ideo cōtemnere cupiūt mūdū ⁊ motū mentis ad su-
perna reuocare ut ibi se recolligāt vnde defluerūt. et inde se
subtrahāt vbi dispersi sūt. Iusti q̄ rebus honorib⁹q̄ ac vite

blandimētis renūciāt. p̄inde se ab omī terrena possessione mor-
tificāt ut deo viuāt. ideoq; seculi hui⁹ blādicias calcāt ut va-
lidiores ad vitā illā de huius vite mortificatione cōsurgant.
Cuncta quippe temporalia quasi herbe virētes arescūt ideoq;
et pro eternis rebo q̄ nūq; arescunt. recte ista dei seruus con-
temnit. q̄a in eis stabilitatē nō aspicit. Qui post renūciacio-
nem mūdi ad supernā patriā sactis desideriis imbiat ab hac ter-
rena intēcione q̄i quibusdam pennis subleuat⁹ erigif. ⁊ ī quo
lapsus erat p̄ gemitū aspiciat. ⁊ ubi puenēit cū gaudio magno
intendit. Qui vero a cōtemplacōis requie oflexus in curis hu-
ius seculi incedit. si ad memoriā sui reūtat⁹ p̄tin⁹ ingemiscit.
quātūq; fuerint tranq̄lla q̄ p̄didit ⁊ qm ofusa sint in quib; ce-
cidit ex ip̄a laboris sui difficultate cognoscit. Quid em̄ ī hac
vita laborios⁹ qm terrenis desideriis estuare. aut qd hic secu-
rius quā hui⁹ seculi nichil appetē. Qui em̄ hūc mūdū diligūt
turbulētis ei⁹ curis ⁊ sollicitudinib; oturbātur. Qui autē cū
odiūt nec sequūtur interne q̄etis trāq̄llitate fruētes. future
pacis req̄em quā illic expectāt hic qdāmodo h̄re iā inchoāt.

De sanctis qui se a oforcio seculi seperāt

Ca^m. xvij.

Sancti viri funditus seculo renūciātes. ita huic mūdo
moriuntur ut soli deo viuere delectētur. q̄nto q; ab
huius seculi ouersacione se subtrahūt. tanto interne
mentis acie presenciam dei et angelice societatis frequenci-
am otēplānt. Maloꝝ tā p̄ua sūt opa manifesta. ut hñ q̄ supnā
patriā desiderāt nō solū mores eoꝝ s; et oforcia fugiāt. Quidā
eciā corporaliter separari desiderāt ab iniqs ut eoꝝ nō inuoluā-
tur delictis. Nonnulli ⁊ si nō corporali discessu. spiritali tamē
ab eis intēcōe recedūt. q̄ et si cōmunes sūt cōsacione discreti
tñ sūt corde uel ope. et licet sepe in medio carnaliū vitā deus
ptegat electoꝝ. tñ satis ray. est ut quisq; inter seculi volupta-
tes posit⁹ a vicis maneat illibat⁹. in q̄bo ⁊ si nō cito implicat⁹
aliqn tñ attrahif. Neq; em̄ diu tut⁹ eē poterit. q̄ piculo pxi-
mus fucit. Vita sine offēdiculo vita monachi sine cupiditatis
⁊ timois impedimēto Dū em̄ qsq; a oforcio mūdi abstrahif nec
cupiditas eū obligat ofenciētē nec cruciat senciētē Bonū ē cor-
palit remotū eē a mūdo. s; multo ē meli⁹ voluntate vtzq; vero
p̄fē. Alle ḡ p̄fect⁹ ē q̄ hūc seculo et corpe et corde discret⁹ ē.

37.
49 (4)
Onager ut ait iob. contemnit ciuitatē et monachos cōmunē se-
culariū ciuiū cōsolationē. Adhūc adūsa vite nre appetūt psp̄era cō-
temnūt ut dū ab eis hec vita despiciat futura inueniatur.

De pceptis alcioribz monachoz. Ca^m.xviii.

Alia sūt pcepta q̄ danť fidelibz cōmunē vitā in seculo
agentibz. atq; alia seculo huic renūciātibz. Illis enī di-
cit ut sua oīa bñ gerāt. istis ut sua oīa derelinq̄nt. Al-
li pceptis generalibz astringūtur. Isti pcepta gñalia pfectius
vivēdo trāscēdūt. Ad pfectū nō sufficit nisi abnegatis omībz
suis ecīā seipm quisq; abneget. Sed qd est seipm abnegare ni-
si voluptatibz p̄p̄iis renūciare. Vt q supbus erat sit humilis
qui iracūduz eē studeat māsuet. Nam si ita quisq; renūciat
que possidet omībz. ut suis nō renūciat moribz. nō est xp̄i disci-
pulus. Qui enī renūciat moribz p̄iis semetipm se abnegat. Vñ
et dñs. Qui vult inq̄t post me venire abneget semetipm.

De intencione monachoz. Ca^m.xix.

Qui nō rigida intencione monachi p̄fessionē sectātur.
q̄nto supni amoris p̄positū dissolute appetūt tāto p̄cli-
uius ad mūdi amorē denuo reducūtur. Mā p̄fessio nō
pfecta p̄ntis vite repetit desideria. in quibz et si nō dū se mona-
chus alliget ope iam tñ alligat cogitacōes amore. longe q̄p-
pe a deo est animus cui hec adhuc vita est dulcis. Ita enī quid
de supnis appetat qd de infimis fugiat nescit. Mā sicut scriptū
est q̄ apponit sciēciā apponit et dolorē. Qñtū enī quisq; potuit
supna scire q̄ appetat. tñ de infimis acrius q̄bus inheret doles-
re debet. Propter hoc enī et iacobus ap̄lus dicit. Miseri estote
lugete et plorate risus vester in luctū cūtes et gaudiū in mero-
rem. hinc ecīā dñs. beati inq̄t q̄ lugēt qm̄ ipi cōsolabūtur. Et
rursū ve vobis q̄ ridetis. qm̄ flebitis. Qui ad hoc dersionem
sāctitatis p̄tēdit. ut alijs qñq; p̄esse desideret. iste non disci-
pulus xp̄i s; prauitatis sectator existit. q̄a nō p̄ deo s; p̄ secu-
li honore portare studet crucis xp̄i laborē.

De humilitate monachi uel opere. Ca^m.xx.

Summa virtus monachi humilitas. summum viciū
ei supbia ē. Tunc autē se quisq; monachū iudicet qñ se
minimū existimauit ecīā cū maiora stutū opa gessit
Qui mūduū deserūt et tñ stutes pceptoz. sine cordi humilitate

sequuntur isti qui de excelsis grauius corruunt. quia deterius per statum
elacionem deiciuntur quam per vicia plabi potuerunt. Omnis dei seruus
de suis meritis non debet attolli dum posse videat. et de infe-
rioribus sibi placiores alios fieri. Mouerit autem omnis sanctus al-
terius se non proponere sanctitati. Semp conscientia serui dei hu-
milis esse debet et tristis. sed ut per humilitatem non supbiat. et per vti-
lem merorem cor ad lasciuiam non dissoluat dei seruus dum bonum
aliquid opus agit. vti ei ad boni remunerationem pertineat quam fas-
cit incertus est. ne forte discussione celestis iudicis reus pensetur.
et in hominibus qui dei sunt negligenter aut superbe aliquid operasse inuenia-
tur ideoque per hominem tristis meretur efficiat atque indefinenter turba-
tur reminiscens. perculdubio scriptum est. maledictus qui facit opus
domini negligenter. Nam veraciter addepnamur si per torporem ea que bona
sunt agimus. Dei suum sine intermissione legem orare et operari oportet.
ne forte mentem ocio dedita spiritus fornicationis subripiat.
Cedit enim labori voluptas. animus autem vacante cito preoccupat.
Contuere salomonem per ocium multis fornicationibus inuolutum. et per
fornicationis vicium usque in idolatriam lapsum.

De monachis qui curis seculi occupantur. Cap. .xxi.

Hic qui per dei timorem seculo renuntiat et tamen curis rebus fami-
liarum implicatur. quanto se rebus studiis occupat. tanto a
caritate diuina se sepant qui simul et terrenis pariter curis
et diuinis exercere studet. vti que complectere simul non valet. Nam duas
curas pater inesse pectori humano non posse et duobus fuisse dominis
vtriusque placere difficile esse. Nisi prius a secrecioribus cordis expel-
lat importuna secularium multitudo curarum. Anima que intrinsecus iac-
cet nequaquam resurget. Nam dum se per innumeras seculi cogitationes
aspigit ad considerationem sui se nullatenus colligit. Arguit eorum te-
poris qui deo vacare volentes et mundo renuntiant et curas proprias asper-
nant. sed dum per iniquas utilitates percurant a dei amore se sepant. Vir
spiritualis ita perdesse debet sue perinquantati ut dum illis gratia carnis per-
stare studet. ipse a spirituali proposito nequaquam declinet. Multi enim
monachorum amore presentium non solum terrenis curis sed etiam forensibus
iurgis inuoluuntur. per suorum temporalium salute suas animas perdunt. Inter-
dum ordinata discretio est dum negat proximo quod prestat extraneo.
ut noueis non prohiberi pietatis officium sed negari carnalitate affectum.
Proximis enim carnaliter prestat. quod extraneis pie impedit.

Sicut nostra nobis nō odiēda ē anima s; ei9 carnales affect9 odio habere debem9 ita nec parētes odio a nobis habēdi sūt. sed eoy impedimēta q̄ nos ab itinē recto spediūt. dū tñ dñs ita p̄cipit nobis parētes odire sicut 2 animas nr̄as. figuram sanctoy viroy renūciāciū seculo vaccas designasse allofilo- rū archā di gestātes. Nā sicut ille pignoy affectib9 a recto iti nere minime digresse sūt. 2 vir fact9 mūdo renūciās pntele ob tentu nō debet a bono impedire proposito.

De hñs qui adeo mundi amore spediunt. Ca^m. xxñ.

Multi cupiūt cōuolare ad gr̄az dei. s; timēt carere oble- ctamēta mūdi. Prouocat q̄dem eos amor xp̄i. s; reuo- cat cupiditas seculi. Qui promde obliuiscūtur voti. qz capiunt illecebre vanitate. Quēcūq; mēs pcellis mūdi hui9 inuolueris lignū cōscende crucis. ut amari idest tēpestare hu ius seculi liberis. Nā null9 te a lacu mortis humane saluabit nisi xp̄s eruerit. Qui seculo renūciare disposuit trāsgressiōis reatu astringit. si votū mutauerit. Atrociter em̄ indiscussio- ne diuini iudicij arguendi sunt. q̄ qd̄ pfessione spopōderant. implere ope otēpserūt. Mirabiliter opas similitudo a volupta- tibo mūdi conāti redire ad deū retinētibo eū cupiditatibo se- culi. 2 ei q̄ dormitat 2 surgē conat 2 sopore somni depmūt. Il- le em̄ ad bonū nouit redire 2 voluptatū fascib9 nō finitur. iste meli9 elegit vigilare s; sopore corporis tenet. A bono indete- rius lapsos sup̄ carbones frigidos fieri nigriores. q̄ p torpo- rem mētis ab igne caritatis dei extincti sūt. 2 p mūdi appeti- tum a luce supne illuminacōis puati nigredine pētōy fuscātur. Quidā intēcōez bone opacōis metu extingūt inopie. nec pmit- tunt infirma mēte desiderata pficē. Et cū indigē in mūdo me- tuūt a glā supna semetip̄os abscindūt. Multis osilioy argu- mētis insidiat eis diabol9 i acq̄rēdo plurima. q̄ in paucis 2 mo- diciis nouerāt eē otēti. Oponit igi9 in eoy mētes futuras fili- orū egestates. psuadet hñe plura vñ sibi egenusq; sufficiat. q̄- ten9 hñs blādimentis intēcōez bone deuocōis subūtāt. atq; m- terrenis lucris deceptā mētē reducat. Multis argumētis in- sidiat diabol9 eis q̄ renūciāt seculo ut ei9 se itey. amoris syster- nāt. Graui9 aut illos incōcupiscētijs seculi ferit. q̄s post renū- ciacionē ad mūdi amorē reduxerit. Et maxime p cenodoxiam

subicit sibi diabolus monachum ut quem per seculi amorem retinere non
potuit ab humilitatis culmine subtrahat. et superbie tumore sibi sub-
ditum faciat. Dei suus semper falleris diaboli providere debet insi-
dias. et magis in bonis operibus cordis debet adhibere cautelam. ne
per vanam gloriam perdat semetipsum ac peat. cunctaque bona amittat
quam recta agendo obtinuerat. De Iactancia. Cap. xxiii.

Am in factis quam in dictis cauenda est iactancia flenda est
anime ruina sibi quem magis quam deo placere. et laudem
ab hominibus comparare. Vanus et erroris est animus ple-
nus. famam appetere. et ad capiendam terrenam laudem studium dare.
Circumspice te metipsum homo. nichil quod tibi arroges de hominibus qui in
te sunt propter peccatum. Non declinat ad dexteram. qui non sibi sed deo tri-
buit bona quam agit. neque ad sinistram se vertit qui de diuina indulgentia
peccandi licentiam non presumit. Hoc est quod propheta ait. Nec via
ambulate in ea neque ad dexteram neque ad sinistram. Vex est quod natu-
ra expetit delectari in laudibus. sed tunc recte si in deo non in se quisque
laudet sicut scriptum est. In domino laudabitur anima mea. Sepe
vanam gloriam contemnendo. in aliud genus elacionis incidit dum in
se quisque gloriam per eo quod contemnat ab hominibus laudem. Quibus-
dam excessum est tantum de bono agere et fructum boni operis non habere quod
ipsi sibi offerunt per studium humane iactantie. Semper sua aspiciant
feditatem quam vane glorie fauores diligunt et perdidisse bonum opus
doleant quod pro humana ostentatione fecerunt. Amator vane glo-
rie vnum possit semper laudari agere non quiescit. et seminde illi vires
vanitatis. prius appetit auget. Boni operis inchoacio non debet
tunc palam ad hominum cognitionem venire ne dum boni incho-
acio humanis oculis reueratur. a salute perfectiois manescat in
tempore sanctitatis. Ante maturitatis enim tempus messes florescentes
cito pereunt. germina quod inutilia fiunt. Virtutes sanctorum pro ostentationis
appetitu dominio demonum immundorum subiciuntur. sic eze-
chias rex qui diuicias suas chaldeis per iactantiam perdidit. et propter
ea pituras per prophetam audiuit. ut significaret dei suum virtutes
suas dum vane glorie studio perdidit. et statim demones suorum operum
dominos facere. sic ille per ostentationem chaldeos rex suorum dominos fecit.
Optima est illa discretio. ut et nota sint opera nostra ad dei augmentum
glorie. et occulta per elacionem vitanda humana. Ille autem debet publicare
bonum quod agit. qui perfecta humilitate fundatur. nulla iam elacione contingit.

Nā is q̄ se intelligit adhuc amore laudis pulsari facta bona in
occulta agat. ne forte qd egerit pdat. In dū viri s̄cti dū cu
piūt fūdīt suā mutabilitatē corrigē. aliq̄nto tumore t̄gū
tur elacōis sue d̄sc̄n actōne iusticie. h̄ ab hui⁹ s̄brepcōis malo
hūilitatis opūctōne purgātur. Viri sancti nō nūq̄ q̄sdā de se
audiētes instruūt. ⁊ tñ in h̄is alta se cōsideracōe custodiūt. ne
dū alios a terrena int̄cione erigūt. ip̄i interrene laudis appe
titu dimergātur. Quidā p̄ incautā stutū iactāciā relabūtur
ad vicia ⁊ qdā dū viciōy impulsū frequēter plāgūt de ip̄a in
firmitate p̄ hūilitatē validius dualēscūt. Plerq̄ vtile ē arro
gātib⁹ deseriri a deo. q̄ten⁹ sue infirmitatis d̄sc̄n ad humilitatē
redeāt ⁊ hūiles post casū existāt. Nonnulli falsa opinione ar
rogācie se eē p̄fectos existimāt dū nō sint. q̄a obortis tēptaci
om̄ib⁹ immotēscūt. Tāto quisq̄ fit veritati vicinior q̄nto se eē
longi⁹ ab ea fūcit arbitrat⁹. hoc em̄ hūilitatis est q̄ deo homi
nē iūgit. cet̄oy iactācia oculos quib⁹ de⁹ videri poterat clau
dit. Sicut solis radi⁹ dū aspiciūt acies oculi habetant. sic et q̄
immoderate alciora se scrutat. ab int̄cione x̄ri obtūdīt. Sicut
aqla ex alto ad escas collabiūt. sic homo de alto bone cōsacōis
p̄ carnalē appetitū ad inferiora demergit.

De ypocrisis

Ypocrita s̄ba s̄ctoy habz. vitā nō habz. Cā^m. xxiij.
et quos p̄ s̄monē doctrine genuerit nō fouet exēplis
h̄ deserit q̄a quos s̄bo edificat vita et morib⁹ destruit
ypocrite simulatores dicūt q̄ iusti nō eē querūt h̄ tñ videri
cupiūt. Ad̄n mala agūt. ⁊ bona p̄fitētur. p̄ ostētacōez q̄ppe bo
ni apparēt. p̄ actionē vero mali existūt. Om̄ia possunt a simpli
cib⁹ vicia p̄petrari. simulacio vero ⁊ ypocrisis nō cōmittit nisi
a male astutis p̄ calliditatē valētib⁹ vicia sub specie stutū ce
lare ⁊ nō verā s̄ctitatē obicē. Sancti nō solū gloriā sup̄ modū
suū omnino nō appetūt h̄ ecia h̄ ip̄m videri refugiūt q̄ eē meru
erunt. Ypocrite aut̄ malicie sue occulta tegētes ante oculos
hoim̄ qdā innocēcie s̄ctitate se vestiūt ut venerentur. Qui
bus bene diuina voce dicīt. ve vobis ypocrite q̄a similis facti
estis sepulchris de albatib⁹. q̄ foris quidā apparēt homib⁹ spe
ciosa. intus vero plena sūt ossib⁹ mortuoy ita ⁊ vos foris qdē
apparetis homib⁹ iusti. intus vero pleni estis auariciay iniq̄
tate. Dupliciter damnant ypocrite siue pro occulta iniq̄tate

siue pro aperta simulacione. Ex illo enim condemnantur quod in-
iqui sunt. ex isto quod ostendunt quod non sunt. Non solum latet ypocrite nam
et si impudenter sui quodam non pateat. prius tamen quam vita eorum finiat quod
silate vixerint detegunt. Omne enim verum vel iustum sincerum pma-
net. Nam quod simulata sunt diuturna esse non possunt. Non eorum de-
speranda est salus. quod ad huc aliquid terrenum sapiunt dum possunt et in
occultis agunt non iustificent. Non enim meliores sunt ypocritis
eo quod mali sint in aperto et in occulto boni. Ypocrite vero in occul-
to mali sunt. et bonos se palam ostendunt. Ypocritam iustus argues-
re prohibetur ne deterior castigatus existat dicente salomone.
Noli arguere derisorem ne oderit te

De inuidia. Capitulum vicesimumquintum

Liuor alieni boni suum punit auctorem. Nam unde bo-
nus proficit. inde inuidus contabescit. Homines pro-
ne viuientes sicut de bonorum lapsibus gratulantur.
ita de eorum recte factis bonique perseverantia confunduntur.
Inuidus membrum est diaboli. cuius inuidia mors introduit
in orbem. Sicut et superbus membrum est diaboli. de quo scri-
ptum est. Omne sublimis videt et ipse est rex super omnes filios
superbie. Nulla est virtus que non habeat contrarium inuidie
malum. Sola miseria caret inuidia. quia nemo inuidet misero. cui
reuera non liuor obicit sed sola misericordia adhibetur. Mul-
ti et bonos imitari volunt et de bonorum profectibus inuidie
liuore tabescunt. Quo fit ut nec illi corrigantur a malo suo
sed per inuidenciam deteriores et bonos a recto studio quoniam
tum in ipsis est. si potuerint deprauare conentur. Quando ma-
los boni proficere vident non scandalizantur. sed quem sint
finem habituri maxime cogitent. hoc omnis inuidus alienis
virtutibus prestat. quod beato iob sathan prestitit. Nam dum
emulat prosperitatibus. commouit aduersa. Sed dum credidit eum
diabolus posse prosternere inde eius aucta sunt merita atque inde
claruerunt probabiliora pacienciae documenta. Ita requirunt inuidi
aditum male fame. per quam bonorum vitam maculet. sicut querebant or-
strum sodomite. quod domum loth nocituri introiret. Ille vero cecita-
te erroris percussus pietates videbat. ostium non inueniebat. Non aditum
inuidi videndo velut pietates stutes dissimulant. vicia vero perquirunt
per quod eorum conscientiam prout De simulacione Ca. xxvi.

Raudulencie gen⁹ in modū pharetre sūtiliter insidiarū sagittas celat. ut falsā faciat securitatē decipiatq; calide eū atra quē molit occulte. Cauēd⁹ est inimic⁹ qui manifest⁹ ē. s; magis ille q̄ videri nō potest. facile em̄ p̄ncipius quē videm⁹. quē aut nō videm⁹ difficile a nobis expellimus. Raro nocet homo ab extraneis. si sui eū nō ledāt. Magis em̄ insidēs nostroz qm̄ alioz piclitamur. latēt sepe venena circūlita melle vboy. Et tā diu deceptor bōitatē simulat quēq; fallēdo decipiat.

De odio Capitulum. xxvii.

Non hoīes s; vicia odio habēda ē. s; flebiliter aut deploz rādi sūt. q̄ odio in frēz tabescūt ⁊ cōtra alios p̄ncipiosū animi dolū fuāt. A regno em̄ dī se sepant. q̄ semetipos a caritate dissociāt. Sicut mī ecclesia p̄ue ab homībz hēticiis p̄mit. sed tñ eos veniētes ad se benigna caritate amplectitur ita et singuli nēm quoscūq; inimicos sustinem⁹ resūtētes materna imitacōe amplecti statim debem⁹. Cito ē ignoscēdū cui⁹ q̄ dum veniā postulat. Mō em̄ posse p̄ca dimitti ei. q̄ i se peccanti debita nō dimittit. s; formā em̄ nobis indulgēcie deus ex merito adicōis nostre imposuit. dum ita orare nos p̄cepit. Dimitte nobis debita n̄ra. sicut et nos dimittim⁹ debitoribz nostris. Iustū ē em̄ dei iudiciū tñ q̄ peccatori a se indulgeri ostēdit. qñtū alterutro vnusquisq; in se offēsō indulget. Quidam de suis fidētes meritis pigre in se delinquētibz veniā p̄stant s; nichil p̄ficit eē illebatū a culpa q̄ nō est parat⁹ adueniā. dūq; potius hec magis sit culpa qñ tardi⁹ relaxantē fraterna delicta. Qui frēz sibi tardi⁹ recōciliat. dēū sibi tardi⁹ placat. s; frustra em̄ p̄piciari sibi deū querit. qui cito placari in proximum negligit.

De dilectione

Ca^m. xxviii.

No sūt erga dilectionē proximi cōsuēda vnū ne malum q̄s inferat. alioz ut bonū impēdat. Primū ut caueat ledē. Scdm̄ ut cōmoda discat p̄stare. Amicicia ē amioz societas. Nec q̄ppe a duobz incipit. Nam min⁹ quā inter duos dilectio eē nō poterit. Antiq̄ dixerūt de societate duoz vnā eē animā in duobz corporibz p̄pter vim scz amoris. sicut in actibz aploz legim⁹. Erat illis cor vnū ⁊ aia vna. nō q̄a multa corpora vnā habebāt animam s; q̄a vinculo ⁊ igne caritatis cōiuncti vnanimis generaliter sine dissensione sapiebāt.

Amicitia et prosperas res dulciores esse facit et aduersas communiōe
 temperat. leuiioresque reddit. quia dum in tribulacōe amici consolacio
 adiungitur nec frangitur animus nec cadere patitur. Tunc vere amicus
 amatur si non pro se sed pro deo amat. Qui vero pro se amicum diligit in
 superbiēter eum amplectitur. Multum in terra dimersus est. qui carnaliter
 hominibus moriturus plus diligit quam oportet. Qui enim intemperater
 amicum amat. pro se magis illum amat quam pro deo. Quantum igitur bonum est
 qui pro deo fratrem diligit. tamen preciosum quod eum pro seipso amplectitur
 plerumque diligit in alio homo. quod odit in se utpote in infantibus.
 Amamus enim quandam eorum ignauiam et tamen odimus quia ignaui esse no-
 lumus. Sic lapides equos et cetera quilibet diligimus sed tamen nolimus
 hoc esse etiam si possumus. De fictis amicis. Cap. xxix

Gratia pro aduersa fraudulenter patitur amicus. Nam in prosperitate
 incerta est amicitia. nec scitur utrum persona an felicitas dili-
 gatur. Sepe per simulacra amicitia colitur. ut qui non potuit
 apte decipere. decipiat fraudulenter. Tunc quisque magis fit pieta-
 ti iusticie quam diuine contrarius. quando despiciat amicum aliquid aduersitate
 percussus. Quia in re et sibi occasionem mercedis tollit et erga per-
 cussionem proximi crudelis existit. veluti actum est inter lazari vicer-
 rosus diuites qui superbum. Per aduersa igitur et prospera comprobatur. si uti-
 que vere diligatur deus et proximus. quia dum aduersa procedunt amicus frau-
 dulenter detegitur. statimque despiciat quem se diligere simulauit. Ami-
 cicia certa nulla vi excluditur. nullo tempore aboletur. Ubique enim se
 sternerit tempus. illa firma est. Rari sunt qui usque in finem existant cari. Nam
 multos a caritate aut aduersitas temporis aut otio quolibet actio-
 auertit. Sepe etiam per honores quorundam mutantur et mores et quos ante
 aglutinatos caritate habuerunt. Postquam ad culmen honoris
 venerint amicos habere despiciunt. De amicitia munere orta

Iter veros amicos amicitia ex beniuolencia oritur. Cap. xxx.
 inter fictos beneficio adiungitur. Non sunt fideles in amicitia quos
 munus non gratia copulat. Nam cito deserunt nisi semper acceperint
 Dilectio enim quam munus glutinat. eodem suspensio dissoluit. Illa ve-
 ra est amicitia quam nichil querit ex rebus amici nisi sola beniuolentiam
 sed ut gratis amet amantem. Plerumque amicitia ex necessitate vel in
 digentia nascitur. ut sic per quem quisque quod desiderat consequatur. Ille
 autem eam veraciter querit. qui nichil egendo eam appetit. Nam illa ex
 inopia brevis est et fucata. ista pura et perpetua.

Amicicia in rebz tantū bonis habenda est. Nam q̄ ea in malo vtūtur nō sibi amici s; inimici existūt. Concōdia maloy scit cōtraria esse bonoy. Et sicut optādū est vt boni pacem habeāt inuicem. sic optandū est vt mali inuicem sint discordes. Vnanimitatē q̄ppe maloy cōtrariam esse bonoy. Paul⁹ apl⁹ approbat qui malos cōtra se diuidit. q̄s in necē suam cōcordasse cōspexit. Inde ⁊ in lege mare rubrū h̄ est maloy hoīm cōcordia diuidit vt electoy via tendēs ad beatitudinē nō impediāt. Impediūt aut iter bonoy. si maris hoc est imitas nō diuidit iniquoy. De correpcōe fratna.

On debet vicia aliena corripe. Ca^m.xxxii.

Non debet vicia aliena corripe. Ca^m.xxxii. qui adhuc vicioy cōtagionibz seruit. Inprobū est enī arguere quēq̄m hoc in alio. quod adhuc deprehendit in semetipso. Qui veraci⁹ vult fratnam corripe ac sanare infirmitatē. talem se fratri vtilitati p̄stare studeat. vt eū quē cōripe cupit hūili corde amoneat. ⁊ hoc faciēs ex cōpassione q̄ cōmūis piculī ne forte ⁊ ipse sbiciatur temptacōni. Sicut viri spūales alieni peccati emēdacōm expectāt. ita p̄terui delinq̄tibz deridēdo insultauit. ⁊ q̄ntū in ipis est eos insanabiles putant. nec inclināt cor ad cōpaciendi misericordiā. s; supbiētē detestant⁹ atq; blasphemāt. Mon nūq̄m accidit vt intra amicos aliqua redargucōis enutrita discordia. maiorem postea caritatem pturiat. vtpote cū corriguntur ea q̄ displicē in amico vident⁹. ⁊ hoc quidem p̄mo nō sine quadā emulacōe amonit⁹ suscipit. s; corrept⁹ postmodū gratias agit. At cōtra multi p̄ parua lesione vim caritatis rescindūt. ⁊ ab amore dilectionis sese phennit retrahūt. Pleriq; correpcōz suā officiū caritatis existimāt. Pleriq; vero hoc ipm quod ex caritate corripit⁹ ad iniurie cōtumeliāz trabūt. Vñ euenit vt ex eo deteriores efficiāt⁹. p̄ quod emēdari obediendo potuerūt. Salubrit ac cipiūt iusti quociēs de suis excessibz arguūt⁹. Supflua autē est hūilitas eoy. qui se gessisse accusant que non admiserunt. Qui vero sine arrogācia bona facta sua pnūciat. pculdubio nequaquā peccat. Est quorūdam excusacio pūforū. qui dū pro suis facinoribz arguūt⁹ verba istoy. p̄ censura declinanda abi ciūt. seruātes se diuino iudicio quo puniēdi sūt durius. dum

temporaliter atēnunt iudicari sese ab hominibz. Iniqs molesta
est veritas ⁊ amara disciplina iusticie nec delectant nisi placēcia
pprie imbecillitati. iniusticie fecūdi ⁊ steriles veritati. ceci ad
atuendā lucē et oculati ad tenebray aspiciendū errorē. Cor
da reprobay lubrica sūt ad malū cōsenciendū ad bonū vero con
senciendū durissima. Probat salomon ⁊ iusti emēdacōez cor
repti ⁊ stulti obstinacōez ad moniti dicēs. Doce iustū ⁊ festi
nabit accipe. De stulto aut ait. Qui erudit derisorē. ipse sibi
facit iniuriā. Nonnullos tante eē puitatis homines. q̄ dum ipi
a malo corrigi negligūt. corripiciū vitā falsa criminacōe de
tractāt ⁊ ad sui sceleris solaciū vsurpāt si uel falso spererint
q̄ ad infamiā bonoy obiciāt. Sicut ē illud ex salomone. Bo
na i malū rūtūt impi⁹. ⁊ inelectis imponit maculā. Ve aut illi
q̄ ⁊ suā rennuūt vitā corrigē. ⁊ bonoy nō desinit detractare.
Pleriq̄ mali similes sibi i malū defendūt et p̄ocinio suo p̄uos
otra correctionē bonoy suscipiūt ne vñ displicēt emēdētur.
adiciētes in se aliena delicta. ut nō tm̄ de suis malis. s̄ etiā ⁊ de
alioy facinoribz puniātur quoy p̄cfa defendūt

De prepositis ecclesie Ca^m. xxxiij.

Uir ecclesiastic⁹ ⁊ crucifigi mūdo p mortificacōez pprie
carnis debz ⁊ dispēsacōez ecclesiastici ordinis si ex dei
volūtate puenerit. volēs qdam s̄ humilis gubernādā
suspiciat. Multis intercipit sathanas fraudibus eos q̄ vite et
sensus vtilitate p̄stātes p̄esse ⁊ p̄desse alijs nolūt. ⁊ dū eis re
gimē animay imponit remuūt cōsulcijs arbitrātes ociosā vi
tam agē q̄ lucris animay insistē. Qd̄ tm̄ decepti agūt p argu
mentū diaboli fallētis eos p speciē boni. ut dum illos a pasto
rali officio retrahit nequaq̄ pficiāt qui eoy verbis atq̄ exem
plis instrui poterāt. Sancti viri nequaq̄ occupacōnū secula
riū curas appetunt. s̄ occulto ordine sibi sup impositas gemūt
Et quāuis illas p meliorē intencionem fugiāt tamē per subdi
tam mentem portāt. Quas quidē sumopere si liceat vitare fe
stināt. s̄ timentes occultā dispensacionē dei suscipiūt qd̄ fugi
unt. exercent qd̄ vitare noscūtur. Intran t em̄ ad cor et ibi d̄
sulunt quid velit occulta voluntas dei sese q̄ subditos debe
re eē summis ordinacionibus cognoscentes humiliant ceruicē
cordis iugo diuine dispensacionis.

De indignis prepositis Ca^m. xxxiii

Non sūt pmouendi ad regnū ecclesie qui adhuc vicēs
subiacent. Mōc est quod pceptū ē dauid nō edificā
visibile templū quia sāguinū vir . idest belli frequēcia
illi esset. Qua figura illi spitaliter admouētur q̄ vicioꝝ adhuc
corruptioni sūt dediti ne templū edificēt . hoc est ecclesiam
docere ne psumāt. Mō debet honoris ducatū suscipe q̄ nescit
subiectis tramite vite melioris p̄ire. Meq̄ em̄ q̄sq̄ adhuc tātū
p̄ficiat vt subditoꝝ culpas corrigat . et ip̄e vicēs seruiat. Qui
non se dignum ad episcopatum existimat . locum eius qui dig
nus est nō p̄occupet. Mam tam sāctū ē sacerdoti nomē vt nul
la uicioꝝ nota maculari se sinat. Graui⁹ em̄ condemnabit . qui
indign⁹ suscipit quod nō meret. Qui regnū sacerdoti cōten
dit appetere ante se discuciat . si vita sit honori cōgrua. Quod
si nō discrepat hūiliter ad id ad quod vocat accedat. Reatum
q̄ppe culpe geminat . si quisq̄ cū culpa ad sacerdotale culmen
aspirat. heu me miserū in explicabilib⁹ nodis astrictū. Si em̄
susceptū regnū ecclesiastici ordinis recentem criminis conscius
timorē cōcucior . si vero deseram ne deterior sit culpa susceptū
gregem relinq̄e amplius formido . vndiq̄ miser metuo . et in
tanto rei discrimie quod sequar ignoro. Vniuscuiusq̄ casus tā
to maioris est criminis . quāto ⁊ priusq̄ cadet erat virtutis. Pre
cedenciū namq̄ magnitudo stutū . crescet ad cumulū sequenciū
delictōꝝ. Plerūq̄ sacerdotes sue magis vtilitatis causa quā
gregis p̄esse desidēant . nec vt possint p̄sules fieri cupiunt . s̄
magis vt diuites fiant ⁊ honorent. Suscipiūt em̄ sblimitatis
culmen nō p̄pastorali regimie s̄ p̄ solius honoris ambicōne .
atq̄ ope abiecto dignitatis . solam nomis appetūt dignitatem
Dū mali sacerdotes deo ignorācie nō fiant . tamen ignoranter
adeo . ip̄o p̄ p̄phetam testante . P̄ncipes extiterūt ⁊ nō cogno
ui . s̄ hic nescire dei rephare est.

De indoctis p̄positis.

Sicut iniqui ⁊ peccatores Ca^m. xxxv
mysteriū sacerdotale asseq̄ phibent . ita indocti et impi
ti a tali officio retrahūtur. Illi em̄ exēplis suis vitaz
bonōrū corrūpūt . isti vero sua ignauia iniquis corrigē nesciūt.
Quomō docere poterūt . quod ip̄i nō didicerūt . Desinat locū
docendi suscipe . qui nescit docē . Ignorācia quippe p̄esulum .

vite nō cōgruit s̄biectorū . Cec⁹ em̄ si ceco ducatū p̄beat am-
bo ī foueā cadūt . Sacerdotes indoctos p̄ ysaiā p̄phaz dñs imp-
bat . īpī m̄q̄t pastores ignorabāt intelligēciā . Et itē specula-
tores cecī om̄s . idest episcopi . Nescierūt m̄q̄t canes muti non
valētes latrare . hoc ē plebes cōmissas nō valētes resistendo
malis p̄ verbum doctrine defendere

De doctrina ⁊ exemplis p̄positoy . Ca^m . xxxvi .

Tam doctrina quā vita clarere debz ecclesiastic⁹ doctor
Nam doctrina sine vita arrogantem reddit . vita sine
doctrina mutilē facit . Sacerdotis p̄dicacio opib⁹ cō-
firmāda ē . ita ut qđ docet s̄bo . instruat exēplo . Vera ē illa do-
ctrina . qm̄ viuēdi seq̄tur forma . Nā nichil turpi⁹ ē . qm̄ si bo-
nū qđ qsq̄ smone p̄dicat . expleat ope negligat . Tūc em̄ vti-
liter p̄dicacio p̄fert qñ efficacit̄ adimplet̄ . Unusq̄sq̄ p̄dicator
et bone actōis . boneq̄ p̄dicacōis h̄re debz studiū . nā aliter sine
altero nō facit p̄fectū . s̄ p̄cedit iultū bene facē . ut seq̄nt̄ bñ
possit docē . Om̄s vtilis doctor plebibo s̄biectis ita se p̄stare debz
atq̄ insitē doctrine . ut qñto clarz s̄bo . tāto clarescat cū me-
rito . Nā qđ apl⁹ timotheo p̄cipit cū om̄i impio docē nō hor-
tat̄ ad tumorē supbie . s̄ ad bonā actionē ⁊ vite auctoritatem .
videlicet ne libertatē pderet p̄dicādi . si bñ docēt . ⁊ male viue-
ret . Vñ ⁊ dñs q̄ solueit vnū de mādatis istis minimis ⁊ sic docue-
rit . minim⁹ eit ī regno celoy . Vides qđ auctoritate magisterñ
caret . qui qđ docet nō facit . Sicut in numis metallū figura ⁊
pondus inquiritur . ita in omni doctore ecclesiastico . quod se-
quatur quod doceat . quomodo viuat . Per qualitatem igit̄
metalli doctrina per figuram similitudo patrum . per pondus
humilitas designatur . Qui vero ab hñs tribo discrepauerit .
non metallum sed terra erit .

De hñs qui bene viuūt ⁊ male decent . Ca^m . xxxvii .

Iterdū doctoris vicio ecīā ip̄a vera doctrina vilescit . qđ
dum nō viuūt sicut docet ip̄az qm̄ p̄dicat veritatem cō-
tēptibilem facit . Arcus peruersus est lingua magistro .
rū docenciū bene . et viuenciū male . Cum ideo quasi ex
peruerso arcu sagittas emittunt . dum suam prauam vitam
p̄prie lingue ictu cōfodiūt . Qui diuina p̄dicāt cū ex eiusdem
p̄dicacōis dignitate viuē min⁹ desiderāt hñtes s̄bū dī in ore .

et in opere nō habentes. multa ⁊ bene docentes. nichil autem
opantes. mutant balaam ariolū. qui corruens ope aptos ha-
buit ocul⁹ ad cōtuendā lucem doctrine. Quī bene docet cum
male uiuit tanq̃m es aut cimbālū timuēs somni facit alijs ip̃e
tñ si manet infēfualis. Quī bene docet cū male uiuit. qđ docet
bene uiuētib⁹ pficiē. quod xro male uiuit seipm occidit. Si-
cut sacerdos qū digne se agit vt sacerdotē docet ministeriū
eius ⁊ ip̃i cū alijs vtile est. Indigne aut uiuēs alijs quidē vti-
lis est loquēdo. se aut intēficit prauē uiuēdo. ac per hoc quod
nullo mortuū est p̃p̃iū est. quod xro uiuit in eo idest sacrū mi-
nisteriū qđ est vite alienum est. Quī bene docet cū male uiuit
equat cereo. qui bonam quidem alijs lucem prestare se xro in
malis suis cōsumē videt atq̃ extingū. Quī bene docet ⁊ male
uiuit. videt bonū malo diūgere. lucem tenebris cōmiscere. ve-
ritatem mēdacio mutare. De exemplis p̃uorū sacerdotū

Spe p quos iusticia docet. Ca^m. xxxviii.
per ip̃os morbos irrepit. ⁊ mors peccati ad plebes per-
transit. scz vel dū mala docent. vel eciaꝫ praua faciunt.
Pleriq̃ sacerdotes ⁊ clerici prauē uiuentes forma ceteris exi-
stūt qui in bonis exēplū esse debuerūt. hñ em quoscūq̃ exēplo
male dūerfacōis sue perdūt. de illis racōm sine dubio redditu-
ri sūt. Ex carnaliū p̃positoy exēplo plerūq̃ fit vita deterior s̃b-
ditoꝝ. ⁊ plebis merito fiūt tales sacerdotes qui exemplo dete-
riori populū destruāt nō edificēt. Ex merito em plebis n̄ nū-
qm̄ episcopi deprauātur. quaten⁹ p̃clui⁹ corruāt qui secūtur
Capite languēte cetera corpis mēbra inficiūtur. Vñ ⁊ scriptū
est. Om̄e caput languidū cū om̄e cor merēs a plāta pedis vsq̃
adūticem nō est in eo sanitas. Caput em languidū doctor est
agens peccatū cui⁹ malū ad corpus puenit. dū eo vel peccante
vel prauē docente pestifer lāguor ad plebes s̃bditas transit De-
teriores sūt qui sine doctrinis siue exemplis vitam moresq̃ bo-
noꝝ corrūpūt. hñs qui s̃bstancias alioꝝ prediaq̃ diripiūt. hñ
itaq̃ ea q̃ extra nos sūt. s̃ tamen que nostra sūt auferunt. cor-
ruptores xro moꝝ p̃p̃ie nos ip̃os diripiūt qūo diuicie iustoy
mores eoꝝ sūt. Multū ergo distāt damna moꝝ a damnis tpa-
liū rex. dū ista extra nos sūt. mores vero in nobis.

De p̃positis carnaliū.

Ca^m. xxxix.

Prouidēcia plexq; diuini cōsiliū ordinantē ppositi mūda-
na & exteriora sectātes. ut dū tpalib; rebo se totos im-
pēdūt. spiritales effecti tuciorē vitā cōtēplacōis exer-
ceat q̄a dure sūt q̄ete uiuē volēcū sarcine curay. episcopaliū
puidet sepe d̄s curis deditos secularib;. ad suscepōez regimi-
nis ut dū hñ exteriora sine tedio. pcurāt. spiritales rebo inte-
riorib; sine impedimēto rex terrenay defuiāt. Dei ḡ ordinē ac-
cusāt a q̄ instituūtur q̄ epos cōdemnāt dū min⁹ spūalia s; magis
frena sectātur. Ex diuini em̄ tabnaculi disposicōe ob iniurias
mūdi ferēdas & turbines quosdā institui epos secularib; curis
insistētes vt hñ qui interi⁹ supna desidant nullo terreno obsi-
stēte negocio hoc qd amāt intendant: Non est itaq; iudican-
dus a plebe rector inordinat⁹ dū magis nouerint populi sui
fuisse qm̄ pueri regimē suscepisse pontificis. Nam p meritis
plebiū disponit a deo vita rectorū. Exemplo dauid peccātis
ad compacōz pncipū qui ex merito plebis puaricant. sētēcia
damnatur cham filiū noe q̄ suoy ppositoy culpas i publico pro-
dūt sic cham q̄ p̄ris pudēda nō opperuit sed deridēda mōstrauit
habitori sem̄ meitis et iafeth q̄ reuēter opperiūt q̄ p̄res suos
excessisse cognoscūt si tam patrū facta nō diligant sed tantū
opperiāt nec imitent. Nā sūt q̄ ppositos suos puerse iudicāt dū
terreis studiis eos pl⁹ viderit eē intētos si vel parū iā ipi d̄ spi-
ritalib; cogitauint. Rectoēs ergo a deo iudicādi sūt. a suis au-
tem subditis neq̄qm̄ iudicādi sūt exemplo dñi qui p se v̄dētes
colūbas & nūmularioy mēsas p̄prio euerit flagello & piccit
a tēplo v̄lēciā vt dicit ps̄ de⁹ stetit i sinagoga deoy in medio
aut d̄os discēnit. Qd si a fide exorbitauit rector tūc eit arguē-
dus a subditis. p morib; vero reprobis tollerandus magis q̄
distingendus a plebe est

De Iracundis doctorib; Ca^m. xl

Iracundi doctores p rabiē furoris discipline modū ad immani-
tatē crudelitatis dūtūt & vñ emēdare subditos poterāt inde
pocius vulnerāt. Idō sine mēsurā vlciscit̄ culpas pposit⁹ ira-
cund⁹ q̄a cor ei⁹ dispersū i rex. curis nō colligit in amorē vni-
us deitatis. Mens em̄ soluta i diuersis chathena caritatis nō
astringitur s; inde laxata male ad omnem occasionē mouetur.

Bonus doctōr ē qui et in humilitate seruat disciplinā. et p disciplinā nō incurrit supbiā. Elati autē pastores tirānice pmut nō regūt quāq nō dei s; suā glāz a sbditis exigūt. Multi sūt qui in uerbo doctrine nō humiles s; arrogātes existūt. qui et ipa que pdicāt recta nō studio correctiōis. s; vicio elaciōis ānūciant. Multi sūt q non excōsultu edificandi s; ex tumore supbiēdi docēt. nec ut p sint sapiētes sūt. s; ut sapiētes videant docē studēt. Estimaciōe pua arrogāciū sacerdotū p quam mutant sāctos rigore discipline et sequi negligit caritatis afecciōe fidei vult rigida seueitate. s; formam humilitatis psta re nequit. ut magis terribiles qm mites aspiciātur. Superbi doctores vulnerare potius qm emēdare nouerūt. salomone testāte qui ait. Virga in ore stulti id ē supbia. quia increpādo rigide feriūt. et cōpati huili nesciūt. Bene alieni peccati curanda vicia sūcīpit q hoc ex cordis dilecciōe et humili cōsciēcia facit. Ceterū q deliquētē supbo vel odioso animo corripit. nō emēdat s; percutit quicqd em pteru? ul' mdignātis animu? ptulerit oburgātis furor est non dilectio corrigentis

De humilitate ppositōz. Ca^m. xliij.

Qui pfiat ad regnū. taliter erga disciplinā subiectorū pstare se debet. ut nō solū auctoritate verū etiā humilitate clarescat. s; tamen ita sit in eo virt? hūilitatis ne dissoluat vita sbditorū in vicis. atq; ita auctoritas adhēat potestatis. ne per tumorem cordis seueritas existat immoderatiōis. Nec est em in dei sacerdotibz vera discrecio. qua nec p libtatem supbi nec per humilitatē remissi sint hinc est qd sancti cū magna cōstancia redarguerūt etiā pncipū vicia. in quibz cū sūma esset humilitas. loco tñ necessario libere trāsgressiōes iusticie increpabāt. Aliquādo etiā sbditis nos oportet esse humiliores quō facta sbditorū iudicātur a nobis nra vero de? iudicat. Agnoscat se epus cōseruū esse plebis nō dñm verū hoc caritas nō cōdicio exigit. De doctrine discrecione.

Non omībz vna eademq; doctrina adhibenda. s; p qualitate morū diūsa exhortacio erit doctoz. Ma3 quosdam increpacio dura quosdā vero exhortacō corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corpis

morbos diuiso medicamine vtut. ita ut iuxta vulney vaietates
 medicina diuisa sit Sic ⁊ doctor ecclesie singulis qbusq homibo
 agruū doctrine remediū adhibebit. ⁊ qd cuiq oporteat p eta
 te p sexu ac p fessione annūciabit. nō omibo ea q sūt clausa a
 perienda sūt. Multi sūt em q capē nō possunt. quibo si indiscre
 te manifestent itatim aut detrahūt aut negligūt. Prima qppe
 prudēcie virt⁹ est eā qm docere oporteat existimare psonam.
 Rudib⁹ populis seu carnalib⁹ plana atq cōmunia nō sūma atq
 ardua p dīcāda sūt. ne i mēsitare doctrine opprimant poci⁹ qm
 erudiātur. Vñ ⁊ paul⁹ ap⁹ ait. Mō potui vobis loq qm spīri
 talib⁹ s; qm carnalib⁹ tāq paruulis i xpo lac vobis potū dedi nō
 escam. Carnalib⁹ qppe animis. nec alta nimis de celestib⁹ nec
 terrena veniūt p dīcare. s; mediocriter ut incia eoy moresq de
 siderāt docē. Coru⁹ dū suos pullos viderit albi coloris nullos
 eos cūbis alit. s; tantūdē attēdit donec paterno colore nigre
 scant. ⁊ sic illos frequēti cibo reficiat Ita ecclesie doctor strē
 nuus nisi eos quos docet viderit ad suā similitudinē penitēcie
 p fessione nigrescēt et mitore seculari deposito lamentacionis
 habitū de p cfi recordacōe induere. utpote ad huc exteriori
 bus. Hoc est carnalib⁹ nō apit intelligēcie spiritalis pfūdiora
 misteria ne dū audita capiūt. prius incipiāt atēpnē q venera
 ri mādāta celestia. Aliter est agendū erga eos qui nostro cō
 mittunt regimini si offendūt. atq aliter cū hīs qui nobis cō
 missi nō sūt. qui si iusti sunt venerādi sunt. si vero delinquent
 p sola caritate ut locus est corripiedī sūt. nō tñ cū seueitate
 sicut hñ q nobis regēdi cōmissi sūt. Prius docēdi sūt seniores
 plebis ut p eos infra positi facili⁹ doceant. Vñ ⁊ ap⁹ hec in
 qd. cōmēdo homib⁹ fidelib⁹ q ydonei sūt. ⁊ alios docē. Ange
 niū boni doctoris ē incipe a laudib⁹ eoy q s salubriter oburga
 tos corrigē cupit. sicut ap⁹ ad corinthēos facit. q s a laudi
 bus inchoat ⁊ increpacōib⁹ pbat. S; erāt apud corinthios
 q ⁊ laude et increpacōe digni ess; ille vero discrete sic vtraq
 omibo loqitur. ut omibo vtraq uenire videātur

Pro malo merito plebis De silēcio doctor. Ca. xliiij
 auferē doctrina p dīcacōis. Pro bono meito audiētis
 tribuit fmo doctoīs impotestate diuina cōsistit cui relit
 deus doctrine vbu dare uel cui auferre. ⁊ hoc aut pro dicētis

aut p audiētis fit merito . vt modo p culpa plebis auferatur
sermo doctoris . modo vero p vtilibz meritis tribuat^r Nam et
bon⁹ docet bonū & mal⁹ malū . & bon⁹ malū . & malus bonū . qđ
tamen fit iuxta meritū populorū . Non omnia tempa cōgruūt
doctrīe . secūdum salomonis sentēciā dicētis . temp⁹ tacendi
et tempus loquēdi . Non quidem per timorem s; p discreciōē
propter malorum in corrigibilem iniquitatem . non nūquam
electos oportet a doctrīa cessare . Interdum doctores eccle
sie calōe caritatis ardētes cōticescūt a docēdo . qz nō ē q audi
at . testāte ppheta qui ait . Ciuitates austri clausē sūt et non ē
qui aperiat . Qui docēdi accipit officium interdum ad tempus
facta pxiimi taceat . que statim corrigi nequaquā existimat .
Nam si corrigere potest et dissimulat . verū est quod cōsensum
alieni erroris habeat . Pleriq; sancti doctores pro mali ptiacia
qua iniquos emēdare nequeūt his tacere disponunt . s; calōre
spiritus quo aguntur ferre nō sustinētes . iterū in increpaciōez
piliūt iniquorū De pbedā sacerdotali pteciōe i plebe

Quibus docēdi forma cōmissa est multa Ca^m . xlv .
subeūt picula si cōtra dicentibus veritati resistere no
luerūt . dū ppheta doctorem eccle instruat . ad sūmum
vsq; iusticie puenire cū dicat super mōtem excelsum ascēde qui
euāgelizas syon . scilicet ut ita pmineat merito . sicut & gradu .
Consequēter ne forte debeat a docendo timore restringi audit
exalta in fōtitudine vocem tuam & noli timere . Vnde et . Nē .
ita dñs ait . Accinge lumbos tuos et surge loquere ad eos . ne
formides a facie eorum . nec enī timere te faciam vultū eorum
vnde apparet . qz nō timere donum dei est . Qui personā potē
tis accipit . & veritatē loqui pertimescit . grauis culpe mulcta
tur sentēcia . Multi enī sacerdotes metu potestatis veritatē
occultātur . et habent^r rei q a bono ope vel a iusticie pđicaciōe
alicuius potestate terrena aut formidine auertūtur . Sed heu
protholoz inde metuūt . qz vel amorū rerum seculariū implican
tur vel quia aliq facinoris opere ofundūtur . Multi psules ec
clesiarum timentes ne amicitiam secularium pdant & molesti
am odioz incurrāt . peccantes non arguūt & cōripere paupes
oppressores verent^r . nō ptimescentes qđ de veritate sint reddi
turi rationem . pro eo quod reticescunt de plebīz sibi ommissis

Quando a potentibus pauperes opprimuntur ad eripiendos eos boni sacerdotes protectionis auxilium ferunt. nec verentur cuiusque inimicorum molestias. sed oppressores pauperum palam arguunt increpant excommunicant minusque metuunt eorum nocendi insidias etiam si nocere valeant. Pastor enim bonus animam suam ponit pro ovibus. Sicut pinguis pastor contra bestias oves custodire solet ita et dei sacerdos super gregem christi sollicitus esse debet ne inimicus vastet ne praeculator infestet. ne potentioris cuiusque cupiditas vitam pauperum inquietet. Praui autem pastores non habent curam de ovibus sed sicut legitur in euangelio de mercenariis videtur lupum venientem et fugiunt. Tunc enim fugiunt quando potentibus tacet. et malis resistere metuunt.

De disciplina sacerdotis huius qui delinquit

Capitulum. xlvii

Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur. si eos aut ignorantibus non erudiant. aut peccantes non arguant te stante domino ad prophetas. Speculatorum dedi te domui israel. Si non fueris locutus ut se custodiat impius a via sua ille in iniquitate sua morietur. sanguinem autem eius de manu tua requiramus. Sicut enim hely sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus est et licet eos delinquentes ammonuerit sed tamen non ut oportebat redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum et sagaci sollicitudine unumquemque probare iuxta testimonium domini ad iheremiamloquentis. Probatorum inquit dedi te in populo meo robustum. et scies et probabis vias eorum. Sacerdotes studio corrigendi facta perscrutari debent subiectorum ut emendatos lucrifacere possint. Sicut autem peccatori convenit argui ita iustum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de hiis qui pereunt. ut eorum redargutione aut corrigantur a peccatis aut si incorrigibiles existunt. ab ecclesia separentur. Atrociter arguuntur. qui decipiendo peccantes non solum quia non arguunt pro peccato sed etiam adulanter decipiunt dicente propheta. Et erunt qui beatificant populum istum seducetes et qui beatificantur precipitati. Atrociter item arguuntur qui peccatum non recipiunt sed despiciunt et spernunt nec alterius delictum tam proprium ingemiscunt. De talibus per psalmam dominus commans dicit. Qui dicunt recede a me non appropinques michi quia immundus es. Isti fumus erunt in furore meo ignis ardens quotidie. Unde et per apostolum omnibus omnia factus est non imitatione erroris sed passionis miseratione

scz vt ita vicia aliena fletet quēadmodū si tali cū ipi implica-
 ret errorū. Boni pastores populi debēt delicta deflere ⁊ tot⁹
 se planctib⁹ tradē imitantes Jeremiā pphetam dicentē. Quis
 dabit capiti meo aquā. ⁊ oculis meis fōtem lacrimay. ⁊ plora-
 bo die ac nocte infectos populi mei. Tanqm̃ p̃pria igitur de-
 licta plebis peccata sacerdos flere debet. s; affectū cōpaciēdi
 nō actione cōmissi. Monnulli p̃sules greges quosdam p̃ pecca-
 to a cōmunionē eiciūt. s; qualis post viū debeant ad meli⁹ ex-
 hortādos nō visitant. Quib⁹ cōgrue sermo diuinis increpando
 cōminat. Pastores q̃ pascitis populū meū vos dispistis gregē
 meū eiecisti ⁊ nō visitastis eos. ecce ego visitabo sup̃ vos ma-
 liciam studioꝝ nostroy. Bonoy studia sacerdotū multa diligē-
 cia eciaꝫ praua plebiū facta p̃quirūt vt dū mimis s̃bditorū
 peccatis se acerrimos prestāt. de maiorib⁹ malis cautos sibi s̃b-
 iectosq; ac sollicitos faciāt. Sicut medici morbos imminentes
 curādos suscipiūt. futuros vero ne irrepāt medicine obiectū q̃
 dam p̃sciēcia añcedūt. ita ⁊ doctores boni sic ea q̃ male acta
 sūt resecant. vt ea que admitti possunt ne p̃petrētur doctrina
 succurrēt p̃ueniūt. Qui blando verbo castigat⁹ nō corrigitur
 acrius est necesse vt arguat⁹. Cū dolore em̃ abscidenda sunt.
 que leui⁹ sanari nō possunt. Qui ad monit⁹ secrete de peccato
 corrigi negligit publice arguēdus est. qđ occulte sanari igno-
 ratur manifeste debet emendari. Manifeste peccata non sunt
 occulta correpcōe purganda. Palam em̃ sūt arguendi qui pa-
 laz nocent. vt dū apta obiurgacōe sanant⁹. hñ qui eos mutādo
 deliquerāt corrigātur. dū min⁹ corripit plurimi emēdantur
 Necesse ē em̃ vt p̃ multoy saluacōe min⁹ cōdēnef. qm̃ p̃ min⁹
 licēciaꝫ multi piclitent⁹. Ita ergo delinquētī sermo est. p̃fe-
 rendos. sicut eius qui corripit⁹ expostulat salus. Quod si opus
 est aliquā medicamētī asp̃itatem verboy p̃dicacōe aspergi. le-
 uitatem tamē corde opus est retineri. Doctores nō nūqm̃ du-
 rius feriūt increpacōib⁹ s̃bditos. qui tamē a caritate eoy ñ re-
 cedūt. Sepe ecclesia censura arrogātib⁹ videt⁹ esse superbia.
 et quod a bonis pie fit. crudeliter fieri putat⁹ a prauis. quia nō
 discernūt recto oculo quod a bonis recto fit anio. Motandū
 est rehemētē ab omī pontifice vt tanto cauci⁹ erga cōmissos
 agat. quāto durius a xpō iudicari formidat. Mā sicut scriptū

est in qua mēſura mēſi fueritis in ipſa remeciet vobis. Quoti-
die nāq; omnes delinqm⁹ ⁊ in multis errorib⁹ labimur. Qui em̄
in noſtris delictis clemētes ſum⁹ in alieno peccato rigore te-
nere nequaq; debem⁹. Multi alioꝝ vicia cernūt. ſua nō aſpici-
unt. Et cū ipſi maximis criminib⁹ obnoxii teneant. minora pec-
cata fratrib⁹ nō dimittūt. Ypocrite trabē in oculo ſuo pſiſtē-
tem nō ſenciūt ⁊ herentē feſtucā in lumine fratris intendūt
ſi ſacilius reprehēdim⁹ vicia aliena qm̄ noſtra. Mā ſepe q̄ pūſa
in alijs iudicam⁹ in nobis nocibilia eē min⁹ ſentim⁹. ⁊ q̄ i alijs
reprehēdim⁹ agē ipſi nō erubeſcim⁹. ſacili⁹ vicia vniuſcuuſq;
quā virtutes intendim⁹. nec qd̄ boni quiſq; geſſerit agnoſcere
cupim⁹ ſed quicqd̄ mali egerit pſcrutamur.

De ſubditis. Ca^m. xlvii

Propter peccatum hominis humano generi pena di-
uinitus illata eſt ſeruitutis ita ut quibus aſpiciat non
congruere libertatem hīs miſericordius irroget ſer-
uitutem. Et licet peccatum humane oriḡinis per baptiſmi
graciam cunctis fidelibus dimiſſum ſit. tamen equus deus ideo
diſcreuit hominibus vitam. alios ſeruos conſtituens alios do-
minos. ut licencia male agendi ſeruatorum poteſtate dominan-
cium reſtringatur. Nam ſi omnes ſine metu fuiſſent. quis eſſet
qui a malis quēpiam prohiberet. Inde et in gentibus princi-
pes regesq; electi ſūt ut terrore ſuo populos a malo coherce-
rent. atq; ad recte viuendum legib⁹ ſubderent. Quantū atti-
net ad rationē non ē pſonay accepcio apud deū. q̄ mūdi ele-
git ignobilia et deſpectibilia et q̄ nō ſūt. ut ea que ſūt deſtru-
eret ne gloriē omnis caro. h̄ eſt carnalis potēcia corā illo. Qn⁹
em̄ dñs equaliter et dñs fert ōſolatū et fuiſ. Melior eſt ſubie-
cta ſuitus quā elata libertas. Multi em̄ inueniunt deo libe-
rantes ſb̄ dominis oſtituti flagicioſis qui et ſi ſb̄iecti ſunt illis
corpore prelati tamen ſunt mente.

Ut iuſt⁹ aut omni poteſtate. De p̄latis. Ca^m. xlviii
ſeculari exuitur. aut ſi aliq̄ ſcingit nō ſub illa curuat
ut ſupbo tumeat. h̄ ecia ſibi ſb̄icit ut humilior innotē-
ſcat. Probat aut h̄ apoſtolico exemplo q̄ data ſibi poteſtate
ecia nec ad h̄ vſus eſt qd̄ debeat h̄ dum poſſit vti licitis abnu-
teſe q̄ ut paruulum in medio eorum quibus p̄erat. oſtendit.

Qui in appetēdis honoribz seculi aut pspitatibz mūdi instāti de
 sudat labore ⁊ hic cū in futuro vacuus iueniē a requie. tātoq
 carnis peccatis gūabiē. quāto a bonis operibz extitit alien⁹
 Quāto quisq ampli⁹ secularis honoris dignitate subliuatur
 tanto graui⁹ curay ponderibz aggrauatur. eisq magis mente
 et cogitaciōe sbicitur. quibz sblimitatis gradu pponitur. Nam
 vt quidā fratru ait. omne quod sup eminet. plus nosciē mero
 ribus affici. qm in honoribz gaudeat. Quanto qsq curis mun
 di maioribz occupat. tanto facili⁹ a vicis pmitur. Si em vix
 valet peccata anim⁹ deuīac quiet⁹. quāto magis occupacione
 seculari detēt⁹. Non statim vtile est omis potestatis in signe.
 sed tūc vere est vtile si bene gerať. Tunc aut bene gerit. qm
 sbiectis pdest quibz terreno honore pfertur. Potestas bona
 est quādo deo donāte est. vt malū timore coerceat. nō ut te vi
 uere malum cōmittat. Nichil autem pei⁹ est q p potestatem
 peccandi libertatem haberi. nichil infelicius male agendi fe
 licitate. Qui in hoc seculo bene impat sine fine. cū in ppetuum
 regnat. cum de gloria seculi huius ad eternam transineat glo
 riā. Qui vero pue regnū exēcēt. post vestē fulgētem lapilloz
 q vitozem. mūdi et miseri ad infernum torquēdi descēdūt. Re
 ges a recte agēdo vocati sūt. et ideo sicut recte faciēdo regnū
 nomine obtinebit. ita peccando amitit. Nam puidi et viri sā
 cti reges vocant in sactis eloquijs. eo quod recte agāt. sēsus
 q ppios bene regāt. ⁊ mot⁹ resistētes sibi racioabili discreci
 one cōprimāt. Recte igit illi reges vocantur. q tñ seipos qm
 sbiectos bñ regendo modificare nouerūt. Quidā ipm nomen
 reguminis ad immanitatem tñsuerūt crudelitatis. dumq ad
 culmen potestatis venerint. in apostasiam dfeſtim labūtur. tā
 toq se tumore cordis extollūt vt cunctos sbditos in sui cōpa
 cione despiciant. eosq quibz pesse attingit n agnoscat. Quos
 congrue ecclesiastes admonet dicēs. Ducem te cōstituerit noli
 extolli. s esto hūilis quasi min⁹ ex illis. Dum mundi reges sbl
 imiores se ceteris vident. mortales tamen se esse agnoscant.
 nec regni gloriā qua in hoc seculo sblimanť agnoscant. sed
 opus quod secum ad inferos deportent attēdāt. Si g āmissu
 ri sūt huius temporis gloriā. illa agāt que post fmē momē
 taneū sine fine possideant. Dum aplūs dicat non est potestas

nisi a deo. quō dñs p ppham de quorūdā pñcipatu. dicit ipi re
gnauerūt h nō ex me. Quasi diceret nō me pñcio h irato. Vñ
et inferius p eundē pphaz addidit. Dabo inqt tibi regē in furo
re meo. Quo manifesti⁹ elucet bonā malāq potestātē a deo or
dinari. h bonā pñcius malā irat⁹. Reges qñ boni sūt muneris
est dei. qñ vero mali sceleris est populi. Scdm em meritū ple
biū disponit vita rectoy testāte iob. Qui regnare facit ppos
critā ppter pccā ppli. Irascēte em deo talē rectorē ppli suscipi
unt. qualē p pccō merent. Nonnūq p malicia plebis eciā re
ges imitant ⁊ q añ videbant eē boni accepto regno fiūt mali.
De iusticia principum. Ca^m. xlix.

Qui recte vtit potestate regni ita se p̄stare omibz debz
ut qñtomagis honoris celsitudine claret tāto semet
ipm mēte hūilietur. pponens sibi exēplū humilitatis
dauid qui de suis meritis nō tumuit h hūiliter sese deiciēs di
xit. Vilis incedā. ⁊ vilior apparebo āte deū q elegit me Qui re
cte vtitur regni potestate formā iusticie factis magis qm ver
bis instituit. ille nulla p̄speritate erigit. nulla adūsitare tur
bat. non inuitit p̄pñis viribz nec a dño recedit cor ei⁹. regni
fastigio humili p̄sudet animo nō eū delectat iniquitas nō inflā
mat cupiditas. sine defraudacōe. alicui⁹ ex paupe diuites faci
et qd iusta potestate a populis extorqre possit sepe misericordie
clemēcia donat. Dedit de⁹ pñcipibz p̄positurā p regimine po
puloz ⁊ illis eos p̄esse noluit. cū quibz vna est eis nascendi
moriendi⁹ condicio. Prodesse ergo debet populis principa
tus non nocere. nec dominādo p̄mere. h adescēdēdo d̄sulē. ut
vere sit vtile hoc potestatis insigne ⁊ dono dei p tuicōe vtā
tur mēbroz xpi. Mēbra quippe xpi fideles sūt populi. q̄s dum
a potestate quā accipiunt optime regunt bonam vtiq uicissi
tudinem deo largitori rependunt. Bonus rex facilius ad iu
sticiam a delicto regreditur quā de iusticia ad delictum trans
feratur. ut noueris hic esse casum. illic propositum. In pro
posito eius esse debet nunq deuiare a veritate. Quod si casu
titubare cōtigerit. mox resurgē curet

Plexq pñceps iust⁹ De paciēcia pñcipū Ca^m. l.
eciā maloz errores dissimilare nouit. non q iniquitas
ti eoz d̄senciat sed q aptū tēp⁹ correctōis expectat

quādo eoy vicia vel emēdare valeat vel punire. Multi adūsus principes cōiuracionis crimine detegūt. s. pbare volēs deus clemēciā principū. cū illos mīla machinare pmittitur. s. istos non deserit. De illoy malo bene istis facit. dū culpas quas illi faciūt. isti mira paciēcia indulgent. Reddere malū p malo vici-
tudo. iusticie. nō malū p malo. s. bonū p malo offēs imp-
tit De delictis principum Ca^m. li.

Difficile ē principem regredi ad melius. si fuerit vicis-
implicatus. Populi em peccantes iudicem metuūt. cū
a malo suo legibz cohēcētur. reges autē nisi solo dei
timore metuqz gehenne coherceāt libere impceps prauunt et
per abruptū licencie in omne facinus vicioum labūt. Quanto
quisqz in supiori cōstitutus est loco tanto in maiori versat pe-
riculo. et quāto splēdoris honore celsior qsqz ē. tanto si delinqt
peccato maior ē. Potentes em potēter tormēta paciētur. Cui
etiam pl9 cōmitis pl9 ab eo exigis. etiā cū vsura pēay. Reges
vitam sūditorum. facile exēplis suis vel edificāt vel sūuertunt
ideoqz pncipem nō decet delinquē. ne formam peccandi faciat
peccati eius in punita licēcia. Nam rex qui ruit in vicis. cito
viam ostendit erroris sicut legit de Ieroboaz. qui peccauit &
peccare fecit israhel. Illi namqz ascribit quicqd exemplo ei9
a subditis ppetratur. Sicut nōnulli bonoy pncipū deo placis-
ta facta secunē. ita facile multi praua eoy exempla sectantur
Pleriqz aut apud miquos pncipes necessitate mgis qm voto m-
li existunt. dū impijs eoy obediūt. Non nulli aut sicut pmp-
ti sūt sequi reges in malū. sic pigri sūt imitari illos in bonū. Se-
pe vnde mali reges peccant. inde boni iustificanē. dū precedē
ciū cupiditatē & maliciam corrigūt. Max reuera peccatis eoy
cōmūicant. si qd illi diripuerūt isti retentant. Cui9 peccatum
quisqz sequit. necesse est vt eius penam cōsorciat. Neqz em im-
par erit supplicio. cuius errori quisqz par est ac vicio.

Quod pncipes legibus teneant. Ca^m. li.

Iustu est pncipem legibz obpare suis. Tunc em iura
sua. ab omibz custodienda existimet. qn cū ipse illis
reuēciam prebet. Principes legibus tenent suis nec
in se cōuenit frustrare iura. que in sūiectis cōstituūt Iusta est
em vocis eoy auctoritas. si quod populis phibent sibi licere

non paciant. Sub regiminis disciplina seculi potestates si-
iecte sunt. et quoniam cuius culmine regni sint prelati. vinculo tamen fidei te-
nentur astricti ut et fide christi suis legibus predicent. et ipsarum fidei pre-
dicatione moribus bonis conseruent.

De disciplina principum in ecclesia Ca^m. liij.

Princes seculi nonnunquam intra ecclesiarum potestatis ade-
pti culmina tenent. ut per eandem potestatem disciplinam
ecclesiasticam muniant. ceterum intra ecclesiam potestates
necessarie non essent. nisi ut quod non prevalet sacerdos efficere
per doctrine sermonem. potestas hoc impleat per discipline ter-
rorem. Sepe per regnum terrenum celeste regnum proficit.
Et qui intra ecclesiam positi contra fidem et disciplinam ecclesie
agunt. rigore principum terantur. ipsamque disciplinam quam ecclesie
humilitas exercere non prevalet cervicibus superborum. potestas prin-
cipalis imponat. et ut venerationem mereatur virtutem potestas
incipiat. Cognoscant principes seculi deo reddere se raci-
onem propter ecclesiam quam a christo tuendam suscipiunt. Nam siue au-
geatur pax et disciplina ecclesie per fideles principes siue solvantur.
ille ab eis rationem exigit quod eorum potestati suam ecclesiam credidit

De Iudicibus Capitulum quinquagesimum quartum

Ad delictum pertinet principum. qui prius iudices extra solutas
tem dei populis fidelibus preferunt. Nam sicut populi de-
lictum est. quando principes mali sunt. sic principis est peccatum quando iu-
dices iniuri existunt. Bonus iudex sicut nocere cuilibet nescit. ita
prodesse omnibus didicit vel cupit. Aliis enim prestat censuram iusticie.
aliis bonitatem. Qui iudicia sine personarum acceptatione suscipit. non
infirmat iusticiam avaricie flamma. nec studet auferri alteri quod cu-
piat sibi. Boni iudices iusticiam ad solam obtinendam salutem eternam
suscipiunt nec eam muneribus acceptis destruunt ut dum de iusto iu-
dicio temporalia lucra non appetunt premio eterno ditentur. Omnis qui recte
iudicat statim in manu gestat et ut in utroque peso iusticiam et mise-
ricordiam portet per iusticiam reddit peccati sententiam. per misericordiam peccatis
temporalis penam. ut iusto libramine quodam per equitatem corrigat. quodam vero
per miserationem indulgeat. Qui dei iudicia oculis suis imponit spem
timens tremensque in omni negotio reformidat ne de iusticie tra-
mite devias cadat et unde non iustificatur. inde perire condemnatur.

De pravis Iudicibus Capitulum .lv.

39. 61
Geminem stultorum seu improborum oportet iudicem esse. Nam stultus per ignavia ignorat iusticiam. improbo autem per cupiditatem corrumpit ipsam quam didicerit veritatem. Grauius lacerant pauperes a prauis iudicibus. quam a crudelissimis hostibus. Nullus enim predo tam cupidus in alienis. quam iudex iniquus in suis latrones in accensis facibus ac latebrosis latenter insidias ponit. isti palam rapaces auare seuiunt. Hostes in alienorum tantum sanguinem intendunt. iudices quasi crudelissimi hostes carnifices civium. oppressione sua subiectorum vitam extingunt. Qui enim destruant multi sunt rari sunt autem qui populus legum moderamine regant. Plerumque iudices boni sunt sed mistros rapaces habent horum figura ut ait quidam tanquam scilla pingitur atque describitur. ipsa quidam humana specie. sed capitibus caninis ac cincta et circumdata. non aliter quibusdam potestatibus accidit ut ipsorum humanitatem immanitas iniquorum sociorum perturbat. Sepe iudices prauis cupidinis causa aut differunt aut pervertunt iudicia. nec finiunt cepta negocia. quousque marsupia eorum qui causa tur exhauriant. Quando enim iudicant non causam sed dona considerant. et sicut negligentes sunt in discussione causarum sic in dando eorum solliciti sunt. Iudices prauis iuxta prophetam verbum quasi lupi perdam respectu non reliquunt imane sed est quod de prentis vite tantum commodis cogitant non de futuris. Vita enim ista respex. futura vero mane accipit. Et bene ait quasi lupi. quia luporum more cuncta diripiunt. cum vix pauca pauperibus derelinquunt.

De verbosis et elatis iudicibus

Capitulum lvi.

Verbosi iudices cum elati ut sapientes videantur non discutiunt causas. sed asserunt sicque conturbant iudicium ordinem dum non suo contenti officio aliena presumunt. Quidam enim dum iudicare incipiunt irascuntur. ipsamque iudicium sententiam in insaniam vertunt. De quibus recte per prophetam dicitur. qui conuertunt in furore iudicium. Qui enim iratus iudicat in furore iudicium mutat cum ante profert sententiam quam cognoscat. furor in iudice inuestigacionem veri non valet attingere. quia mens eius turbata furore ab inuestigacione alienae iusticie Iracundus iudex iudicium examen plene discernere non valet. quia per caligie furoris non videt. Qui autem repulso furore discutit facilius ad obtinendam veritatem mentis seueritatem surgit cum sic fit ut siue vlla perturbacione ad equitatis intelligentiam perveniat.

De iudiciis q̄ accepcoe psonay. ⁊ causa amicoy. s̄būtūt iudi

Don ē psona i iudicio obfuāda s̄ causa cū Ca^m. lviij.
sic em̄ scriptū ē. Nō accipias psonā i iudicio. Et itex
nō miserebeis paupis i iudicio. Qui em̄ cōsāguītatis uel
amicicie fauore. siue i inimiciciay odio iudiciū pūtūt sine du
bio i xpm̄ q̄ ē veritas et iusticia peccare noscūtur Imq̄ iudices
errāt i reitate sentēcie dū intēdūt inq̄litate psonē. ⁊ exulcerāt
sepe iustos dū imp: obe defēdūt inq̄s. q̄ aut̄ recte p̄sides studet
nec partē palpare nouit. nec cohibere a iusticia didicit.

Qui re iudi Quibz rebo subūtūt iudiciū Ca^m. lviij.
cat ⁊ p̄mū in re remūeracōis expectat fraudē in deum
p̄petrat. q̄a iusticiā quā gratis imp̄tiri debuit accep
one pecunie vedit. bonis male vtunt̄ q̄ iuste p̄ tpali lucro iu
dicāt Tales q̄ppe ad reitātē nō iusticie defēsiō. s̄ amor pecunie p
uocat. Quibz si spes nūm̄i s̄btrahit̄ cōfestim a iusticie defēsiōne
recedūt. Accepco muney p̄uaricacio reitatis ē. Vñ ⁊ p̄ iusto
dr̄. q̄ excutit man⁹ suas ab om̄i munē. iste in excelsis habitabit.
Diues muneibo cito corrūpit iudicē. paup̄ aut̄ dū nō habz qd
offerat solū audiri cōtēnit̄. s̄ etiā cōtra reitātē obp̄mit̄. Cito vi
olat̄ auro iusticia nullāq̄ reus p̄timefcit culpā. qm̄ redimē nū
mis existimat Plus em̄ obtinet mētem cōsoris amor lucris. qm̄
eq̄tas iudiciū. Tres sūt muney accepcoe q̄b cōtra iusticiā hu
mana vanitas militat idest fauor amiciciay. adulacio laudis.
⁊ corp̄alis accepco muneis. facilius pūtūt anim⁹ rei corporee
munē qm̄ gr̄e laudisq̄ fauore. Quatuor mod⁹ p̄uertit̄ hūanū iu
diciū. timore. cupiditate. odio. ⁊ amore. Timore dū metu po
testatis alicui⁹ reitātē loq̄ p̄uēscim⁹. Cupiditate dū p̄mio mu
neris alicui⁹ corrūpim⁹. Odio dū cōtra qm̄libz adūsare molimur
Amore dū amico uel p̄pinqs placere cōtēdim⁹. hñs em̄ q̄tuor
causis sepe eq̄tas violat̄. sepe innocēcia ledit̄. De falso teste

Et si mēdaciū ḡtis dr̄. q̄nto magis si reūle Ca^m. lix.
q̄rat̄. Neq̄ em̄ deest multiplex dūct⁹ falsoy. si tm̄ p̄
sencia sit nūmoy. Testis falsidic⁹. tribo ē p̄sonis obno
xiis. Primū dō qm̄ piurādo cōtēnit̄. ⁊ seq̄nter iudiciū qm̄ mēciē
dō fallit postremo innocenti quem falso testimonio ledit̄.
Testibus falsis coniunctis tarde mendaciū falsitas reperitur
Qz si separati fuerint. examine iudicātis cito manifestātur.

39
62
Nam sicut i unitate puoy gradis est fortitudo. ita i separacoe
maior infirmitas. fraudulencia cito reprehendit. cu mendacium
falsidicoru sibi dvenit vnum pene crimē habet. et qui falsitate
promit. cu qui sspimit veritatem. quia et ille obesse vult. cu
iste pdesse nō vult. Peior est tamē testis qui ledit. quaz qui
prestare nolit. Mi ille malign⁹ est. iste inutilis. Iniqu⁹ testis
quāvis sua falsitate corpi reb⁹q officiat. anime tamen nichil
oberit. immo maximū lucrū ofert si impetit⁹ equanimiter tulerit.
Erit autē ille apud deū cōdemnat⁹. q adūsus innocētem
falsū testimoniū vel dicit. vel dicētib⁹ credit Nam non solum
ille reus est qui falsū de alio pfert. sed et is qui cito aurem cri
minib⁹ prebz. Qui metu potestatis veritatem occultat. eiusdē
veritatis iracūdiā sibi celitus puocat. quia pl⁹ ptimescit ho
minem quam diuinam trepidet indignacionem. Beatus cuius
testimonio innocens absclere obiecto purgat⁹. impius cuius
pdicione eciam iniquus perimit⁹. Neq⁹ em decet xpianū mōti
obnoxū prodere. et ad effundendū sāguinem infeliū vocem
testificacionis pbere. Sermo em iusti hominis tātū ad ministe
rium debet esse salutis. ira vero indignaciōis ⁊ tribulaciōis et
immissionis p angelos malos De causidicis Ca^m. lx.

Negocioy forēsū sectatores ppi pximi dileccionū se
culare negociū deserē debēt. aut certe manēte pximi
caritate negocium sequāter tēnum. Sed quia p rarū
est vt inter iurgātes caritas maneat. post ponēda est rei cau
sacio. vt pseueret dileccione. Aut qui forēsem eloquēciā cani
nam faciūdiā nūcupabant. eoq⁹ causidici in certamib⁹ causay
omissis agebāt veluti canes alterutrū se lacerāt. iurgiaq⁹ cau
say ad iniurias suas cōmutāt De opssorib⁹ pauperum

Paupcy opssores tūc se sciant grauiori Ca^m. lxi.
dignos sententia. qn pualuerint hīs quib⁹ nocere so
luerūt. Nam tātō atrocius futūo supplicio cōdemnā
di sūt. quāto hic forcius cōtra miseroy vita inualuerūt. Au
diant iudices et q⁹ presūt populis. qz et p tpalib⁹ molestiis q⁹s
plebib⁹ ingerūt eterno incendio cremabūtur. Testante dño
per. Ysa. pphetā. Irat⁹ inqt sū super populū meū. et dedi eos
in manu tua. nō posuisti eis misericordiam. s⁹ aggrauasti iugū
eoy valde. Descēde sede i puluere ⁊ tace. ⁊ intra in tenebras.

Veniet sup te malū ⁊ nescies ortū ei⁹. ⁊ irruet super te calami-
tas quā nō poteris expiare. veniet sup te repēte miseria quā ne-
scis. Magis mala faciētib⁹ qm male paciētib⁹ dolere debem⁹.
Alli em̄ sua faciēdo in malū pficiūt. isti paciēdo a malo corri-
gunt. De⁹ aut p malas volūtates aliorū in alijs multa opas bo-
na. Malignaciū hoīm volūtas nequaquā potest impleri. nisi de⁹
dederit potestātē. Nā dū hoīes deo pmittēte malū qd cōcupi-
scūt pficiūt. ipse dicit facere qd pmittit. Inde ē qd scriptū est
per pphetā. Si erit malū qd dñs nō fecit. Verūptamē qd in
iqui mala ex voluntate querūt idcirco de⁹ pficiēdi dedit po-
testatē per suā bonam voluntatē qā de nostro malo ipse mul-
ta bona opatur. Quidam cū dei volūtati resistūt. nescientes
consilium dei faciūt. quo nouerint sic deo subiecta eē omnia.
ut ipi q eius disposicioni adūsantur ei⁹ impleāt voluntatem.
Propterea in hac vita boni iudicātur a malis. ut itex in illa
vita mali iudicētur a bonis. siue ut etiā sit hic bonis tēporas-
lis afflictio ut et illic eterna remuneracio. Idcirco sunt ne-
cessarii mali. ut quociens boni offēdūt flagellentur ab illis.
Hinc est quod assur virgā furoris sui testat dñs. Sed quociēs
ita fit de dei indignacione procedit. ut de⁹ p illos in eos seui-
at quos flagellando emendare desiderat. Sed ille iustissima
volūtate illi xro sepe crudeli intēcione. sicut p pphaz de eodē
assur dicit. Ipe aut nō sic arbitrat h ad cōterēdū paratū ei⁹
est cor. Atroce in sup eos diuinū furorē ventur⁹ q existūt pse-
cutores et violēti fidelib⁹. Consolando em̄ per pphetam deus
suos ita iudicare pmittit adūsus eos inqt q iudicauerūt ego
te iudicabo et cibabo hostes tuos carnib⁹ tuis et qī a multo
sanguine suo inebriabunt. Dab et aliquādo vsū ⁊ malorū iniqui-
tas hoc ē qd electos dei suis monito laniat. ac p hoc vita im-
pioy sibi deperit. iustoy aut nō pit h pficit dū eos mali ptri-
bulacōis exercitiū ad pntem odiendā vitā ⁊ futurā desiderā-
dā erudiūt. Interdū em̄ pdest pūloy pūitas vtilitati iustoy.
dum eos malicia sua erudiūt. ⁊ ad regna celoy reqrēda mole-
stia tpali impellūt. Probat h exemplis israelitice plebis. que
tunc durius agebat in egipto. quādo oportebat eā per moysen
ad terrā promissionis vocari ut ex malis que in egipto paces-
batur discederent et ad promissam patriam festinarent.

Iniqui dū ostāciā iustoy in psecucionibz suis aspiciūt. mentis cōfusione tabescūt. Et dū adūsa ostēdūt nec vincūt tādē de sue pūsitatis insania ofūdunt. Stulti oītra bonos studiū semp assumūt quibz dū pspertas elucet iactāter de suis meitis gloriant. & bonoy atq; iustoy afflictacionibz detrahūt. dūq; eis ad uersa otigerint mox ad blasphemā pusillaminitate animi cōuertunt. Quidā simpliciu nesciētes dispensacōez dei in maloy pfectibz scādalizant dicētes iuxta pphāz. Quare via impioy pspertatur. Bene ē oībz q; puaricantur et iniq; agūt. Quia g hoc dicūt nō mirētur q; pūoy hominū tpalem & caducā felicitatē aspiciūt h; magis nouissima eoy intēdūt. quāta illis post hoc eterna supplicia pparētur. dicēte pphā. Ducūt in bonis dies suos et subito ad inferna descendunt.

De tribulacione iustorum. Capitulum. lxi.

Iustus in adūsis probari se cognoscat nō deici. Viri sacti plus formidāt pspa quā adūsa. qā dei suos psperta deiciūt. aduersa erudiūt. ideoq; sancti viri ostācia ita portare debēt aduersa ut frāgi nō qant. Tūc magis sūt dei oculi sup iustos. qn̄ eos affligi ab iniqs. pūndēcia supna pmittit. Nam tūc eis gaudia disponūt eterna qn̄ pnti tribulacione pbātur. Omēs vite huius tribulacōes aquis cōparātur ptereūtibz. ppterea qā si qd in hac vita tribulacōis acciderit. non stat h; celeriter transit. Qui vite future pnia diligēter excogitat. Mala oīa vite p sentis equanimiter portat qm̄ ex illi9 dulcedine hui9 amaritudinē tpat et ex eternitate illi9 breuitatē hui9 despiciat tñsitoria. Grauat diūso malo tpali. p utilitate eoy ē qd vite isti9 mala pferūt. qā cū dolore grauātur cupiditatis et luxurie ceteroy. & mala vicioy nō appetūt. Plus pdesse saluti tēptaciones seculi qm̄ pspertates. Nam ex pspertate indeteri9 itur ex tēptacōis dolore i meli9 pficiūt. Vnusquisq; ad tēptacionē aīm pparare debz. Min9 em̄ dū sperat tēptacio gnat. dure aut pmit si nō sperata aduenierit. Sapiētis ē oītra oīa adūsa ante meditari. nec inueniri casus debz quē nō ofilia ei9 pueniant.

De mundi amatoribus. Capitulum. lxi.

Mundi amatores nō solū ex eo rei sūt q; infima. p summis appetūt. vex. ecia et miseri p hoc q; graui erumna ad ipā desiderata ptingūt. Grauius torqueē impius

mūdi exaggerādo cōmoda. quā iust⁹ tolerādo adūsa. Qui enī
bona mūdi diligit. velit nō velit timoris ⁊ doloris pene succū
bit. Quiq; plusq; oportet res trāsitorias diligit. maiorē sibi
ingerūt dolorē rei ablate qm amorem pturiebat possesse. Cū
gravi enī dolore amittūtur. q cū magno amore hntur. Minus
aut carēdo dolem⁹ q minus possidēdo diligim⁹. Sciant seculi
lucra sectātes qntū sint vana vel adūsa q diligit q eciā nec in
hoc seculo sine cōtricōe graui acquirūtur et p quib⁹ in futuro
supplicio penas dabūt. Dñs q inuolūtate desiderioꝝ seculariū
persistunt bene testimonium. Osee prophete dicit. Isact⁹ est
effraim panis subcinericius. qui non reuersatur idest ita obrus
unt cecitate secularis amoris ut nūq; resipiscant ad deū amo
rem retorquere mentis. Multis mortuus est mundus. ipsi ta
men vicissim mundo mortui non sunt. Bona enī seculi diligit
et tamen ipsa que diligunt minime consequuntur. In vtroq;
vacui. qā ⁊ futura pdūt ⁊ pñcia nō acq̄rūt. Egestas ē electoꝝ
qd pegrinant a bonis sempiternis. ⁊ in h exilio diucius remo
rant. Egestas ē reproboꝝ. qd abundāt vicis ⁊ stutibo vacuā
tur se q eē inopes nesciūt. Qd pbatur p apocalipsim iohānis
quā tra hui⁹ mūdi amatores sic ait. Dicis q diues sum et lo
cuples et null⁹ egeo et nescis qā tu es miser et miserabilis et
pauper et cecus ⁊ nudus. Appetitū glorie tpalis sequaces ⁊ si
nitidi sunt foris fulgore potēcie interius tamē vacui sunt ela
cione superbie. Sicuti calami exterius quidē nitent sed inte
rius vacuātur et ob hoc reprobi exteri⁹ ut calam⁹ nititi inte
rius vacui. Electi vero exterius quasi arboꝝ cortices fedi. in
terius vero solidi. Qui p̄cioso cultu incedunt audiant p̄phe
tā quēadmodū detestat eoz corpalia et ornamēta. et qd suc
cessus habeat cultus secularis cōposit⁹ et ornamēta h est pro
suauī odore fetore et p zona funiculū. Et cetera legāt p̄phaz.
diuites quoz spes opulēcia est. ⁊ audiāt eū dicentē. Ve q o
pulenti estis. Quanto enī quisq; potēcia minor ē tātomagis li
ber a peccato est. Nam patrimoniū grande grandis tempta
cio est. Plus venerātur nōnulli hoīes in hoc seculo pro tē
porali potēcia. qm pro reuerencia sanctitatis. Suscipiunt
enī q magis sunt diuites et q hoīes sunt omnino despiciunt.
Sicut quidam iusti. qui sine lesione cuiusq; suis rebus vtunt.

Sunt quidā diuites humiles. quos nō inflat supbia rex. veluti pleriq; fuerūt sancti veteris testamēti. q̄ & affluebāt diuicijs et tñ hūilitate pollebāt. Ac & tra q̄sdā supbos diuites rex copia facit elatos quorū nō sūt opes i vicio s; solūtas. Nā crimen in rebo nō ē s; in vsu agentis. Est elacio pauper. quos nec diuicie eleuāt & volūtas sola in eis supba est. Dñs & si opes desūt ppter mētis tñ tumorē. plusq; supbi diuites adēmnātur. Secururus vult eē diues paup eē nō vult. Sed quō erit diues q̄et? quē suis stimulis res ipse ne careātur semp faciūt inq̄etum. Et ideo elegit cupiditas inq̄etū & timidū diuitē quā secuy. Pauco sumptu otētum eē & pauperē. Bonis bene vtunē q̄ diuicias sibi ocessas in rebo salutarib; pfuunt. Bonis male vtunē. q̄ aut iuste p tpali lucro iudicāt. aut aliqd boni p vane glorie appetitu faciūt. Malis male vtunē q̄ noxias cogitacōes operib; p̄uis pficiūt. Bene malis vtunē q̄ luxuriā carnis diuigali honestate restringūt. Sed sicut malo bene vti bonū est. sic bono bñ vti meli⁹ ē. Et sicut bono male vti malū est sic malo male vti pessimū est. De diuicijs & elemosina Ca^m. lxiii

Grauius in deū delinquūt. q̄ diuicias a deo ocessas non in rebo salutarib; s; in vsib; p̄uis vtunē. Mesciūt enī in partire paupib; obp̄ssis subuenire despiciūt & inde magis augēt delicta. vñ redimē debuerūt. Hoc habet tñ bonū possessio p̄ncipiū rex. si vitā reficiat miserorū. Preter hoc tēptacio ē mūdi lucy. tātoq; maiora supplicia i futuy dābūt. q̄nto & ipa maiora sūt. Potētes enī potēter tormenta paciunt. Terrena oia suādo amittim⁹ largiēdo suam. Primonii enī retētū pitmanz aut erogatū. diu enī cū rebo n̄is durare nō possum⁹. q̄a aut nos illas moriēdo deserim⁹ aut ille nos viuētes deserūt. Pro diuinitate vsus ali⁹ de rebo mūdāis peūt q̄s cupidi⁹ rapiūt ali⁹ vero saluānt dū in eorū pulchritudinē aditoris pulcherimā puidenciā laudātes mirant vel dū p misericordie opib; ex eis celestia bona mercātur. Misericordia & cōpaciēdo aliene miserie vocabulū sortita ē. Null⁹ aut i aliēo misericors eē potest q̄ p̄ue viuēdo i se misericors nō ē. Qui enī sibi nequā ē. cui bon⁹ est Nulla scelera elemosinis redimere potest. si in p̄ccis quisq; remāserit. Tūc aut cū fructu elemosinarū indulgēciā osequit q̄n ab scelex ope desimē. Vex ē q̄ peccata om̄ia misericordie

operibus expurgatur si iam caueat peccare quod misericordia imp-
titur. Ceterum nulla est delicti venia quam sic precedit misericordia ut
ea sequatur peccata. Non est elemosina quod glorie magis causa quam
misericordie implet intuitu. Quali enim intentione ab unoquoque
largitur taliter et apud deum recipit. Qui ergo hic de bono laudem
perpetuam appetit spem perdit et gloriam mercedis in futuro non reci-
pit. Dum enim causa iactantiae pauper pascit. etiam ipsum misericordie o-
pus in peccatum vertitur. In tantum elemosinarum opera peccata extinguunt.
atque in tantum ad regnum seculi futuri. perficiunt ut etiam iudex celestis
in futuro iudicio veniens in dexteram assistentibus dicat. Esuriui et
dedisti michi manducare Sitiui et dedisti michi bibere. hospes
eram et collegistis me. Nudus eram et cooperuistis me. Quibus bene
etiam permittit dicere. Venite benedicti patris mei. percipite prepa-
ratum vobis regnum. hiis autem quos nulla precedencia elemosinarum fa-
cta sequuntur eterni iudicis voce sic dicit. Esuriui enim et non dedi-
stis michi manducare. Sitiui et non dedistis michi bibere. Quibus
iuste dicit. Discedite a me maledicti ite in ignem eternum quod pa-
ratum est diabolo et angelis eius. Qui hic misericordiam non implet
illic pietatis fructum non inuenit. Exemplo ardentis diuitis quod in
inferno ad tenuissima petenda pulsus est quod hec tenuissima negan-
da studuit. Quid retribuui subtilius quod districtius petere po-
terat. Guttam aque ardens percipit quod micam panis negauit. Vero
diues oculos aperuit quando lazari pauperem resuscitatum vidit. quam
iacentem ante ianuas videre despexit. Non solum qui esurienti et
siccitati et nudo beneficium largitatis impendit uel si quid ali-
ud indigenti largitur sed et qui inimicum diligit et quod lugenti affec-
tum compassionis et solacionis impertit. aut in quibuslibet ne-
cessitatibus consilium adhibet. elemosinam proculdubio facit.
Nam et doctrine bonum elemosina est. et misericordia carna-
li eminencior est. Quicumque egens poscit etiam si indigentem
se simulet ex toto corde illi commiserandum oportet. Et licet
ille fortasse falsam indigentis speciem preferat. is tamen qui
simpliciter impertit fructum misericordie non amittit. Quam-
uis quisque sit egens nullus tamen nude tribuat indigenti excusaci-
onem inopie potest pretendere quam ex precepto saluatoris etiam calis-
ce aque frigide precipimur indigenti prebere. Nam si aliud non habere
tes idipsum benigne tribuamus mercedem proculdubio non amittimus.

Ceteri si ampli⁹ possum⁹ et egestatē simulādo min⁹ largimur
non egentē s; deū fallim⁹ cui cōsciēciā nrāz abscondē nō possu-
mus. Due sūt elemosine vna corpālis egēti dare quicq; pote-
ris. Altera spiritalis dimittē a quo lesus extiteris. May pma
adhibēda est miseris secūda malis. Erit g; q; semp impcias ⁊ si
non pecuniā. saltem uel grāz. Non est elemosina cū murmura-
cione p̄benda. ne comitante tristitia merces pereat dispensa-
ta. Tūc aut bene tribuitur quādo cū mentis alacritate prebe-
tur. Vnde et apostol⁹ hilarem inquit datorem diligit deus.
Metuendum est itaq; ne paup aut cū tedio nostra oblata sus-
cipiat. aut ne omnino p̄termisiss merēs tristisq; recedat. De
rapinis alienis elemosinā facē nō est officiū miseracionis sed
emolimētum magnū sceleris. Vñ ⁊ salomon. Qui offert inqt
sacrificiū de rapina paup. tāq; si quis victimet filiū in con-
spectu patris sui. Qui em̄ iniuste tollit iuste nūq; distribuet.
nec bene alteri p̄bet qd ab alio male extorquet. Magnū scelus
est. res pauperū p̄stare diuitib; ⁊ de sumptib; mopū acquirē
fauores potentū. arcentis terre aquā tollere ⁊ flumina q; nō in-
digēt irrigare. Mōnūq; largitas diuitū prodiga nō ad utilita-
tem s; ad elacionē effūditur cōparati p̄pocritis q; nō ad edifi-
cacionē docēt audiēciū sed ad sue glorie ex aggerādū coturnū
Reprehensibilis est supflua effusio largitatis. Nam q; modum
suat auar⁹ nulli est. sed omib; larg⁹ est. Dispēsator nō debz eē
pdig⁹. s; discret⁹ largiri em̄ debet qntū oportet. ut tenēdo mē-
suram in vno sufficiat pluribus

Qz tñ in vita ē licitū opari bonum Ca^m. lxx.

Qantum in hac vita est licitum operari bonū. illic nāq;
non iam opacio expectat s; retribucio meritorū. Nec
vita imp̄s longa ⁊ grata est in oculis aut iustoy ama-
ra ⁊ brevis. Et licz vita ista brevis sit moras tñ sibi fieri cōdit
qz qntolibz brevis sit tempis spaciū tñ et si viuēti parū est a-
manti. pculdubio longū est. Qui vite p̄ntis longitudinē non
de suo spacio s; de ei⁹ fine cōsiderat qm sit brevis ⁊ misera satis
utiliter pensat. Vita em̄ p̄ns qā ipis suis incrementis deficit
brevis est. Duo em̄ augmento perit dū id qd videt in futuro
proficere in p̄terito deficit. Itē ex ipso brevis eē vita ostēdit.
exquo nō pmanz s; finit. Tela em̄ cōsumat filis. et vita homis

explet diebo singulis. Quid dū in hac vita viuūt. q̄ritur vty au-
gmētū an rectius detrimētū vocet. Sed quō possit recte au-
gmētū dici. qd̄ p̄ dimēiones etatū ad mortis tēdit detrimē-
tum. Qui vitā longā queris ad eā tende vitā p̄ qua xpianus
es idest eternā. nō ad istā de qua eruendū te descēdit vita es-
terna idest xpus verbū carni cōiūctū. Nec ē vita vitalis. nam
ista mortalis est. Mori oportet hominē in carne mūdo. ne mor-
riat̄ in anima xpo. Nam vere tūc viuē quisq; credit si scdm̄ se-
culū moriens in solo deo viuē delectet. De mora vite isti⁹ te-
dium pati⁹ iustus eo qd̄ ad desideratā patriā tarde pueniat et
vite pntis erumnam segn⁹ amittat

De metu mortis

Ca^m. lxi.

Quamuis sancti huius vite erumnis liberari se cupiāt
cito volentes exire de corpore dei tamen disposicōne
plerumq; dū in hac vita versantur. ut per longa tole-
rancie experimēta solidius eorū paciēcia roboretur. Multi vi-
tam odio habent et tamen mori timent qd̄ plerisq; in angu-
stia cōtingere solet. sic qd̄ cōtrario affectu et viuēdi habent
tediū. et moriendi metum. Sollicite debet vnusquisq; viuere
et semp terminū vite sue considerare. ut de cōtemplacione il-
lius hui⁹ seculi blandicias caueat. Scriptum ē enī in omnibo
operibo tuis memorare nouissima tua. et in eternū nō peccabis
Venturi exit⁹ ignorācia incerta est. Et dū quisq; mori non
existimat extollit. Vnde vnusquisq; festinet. ne in iniquitatibus
suis rapiat̄ simulq; finiat̄ vita cū culpa. Mā incautos diabolus
eos q̄s viuētes accēdit ad vicia sbito moriētes p̄trahē nitit̄
ad tormēta. Sepe diuites i hac fallaci vita dū de potēcie glo-
ria uel rex abūdācia gestiunt ab hīs repēte hora q̄ nesciūt in
p̄uiso exitu rapiūtur. atq; absorbēte pfūdo cruciandi eternis
gehēne incēdis deputant̄. De quibo bñ p̄ p̄pham dī. Ducūt in
bonis dies suos. ⁊ in pūcto ad inferna descēdūt Iniquus mo-
riens q̄ imitatione sua ad culpā multos traxerat delectacōne
peccati. multos a culpa reuocat terrore tormēti Quod eciam
psalmista testat̄ dicēs letabitur iustus cū viderit vīdictā im-
piorum. manus suas lauabit in sanguine peccatorum. In pec-
catorum enī moriencium sanguine iusti lauantur manus. quia
dum eorum pena conspiciatur conspicientis vita mundatur.

39
Cuius enim tam crudelis exitus cernit non solum qui viderit re-
fugit. sed alios etiam ab imitatione illius quanta valuerit ex-
hortatione compefcit. In exitu vite anime electorum nimio metu
terrentur. incerti vtrum ad premium an ad supplicium transeant. Qui-
dam autem electi in fine suo purgantur a leuibus quibusdam pec-
catis. quidam vero in ipso exitu suo hilarescunt ex eternorum otem-
placoe bonorum. Quauis enim quisque in hac vita sit iustus. tam dum
de corpore isto egreditur pertimescit ne dignus supplicio sit. Nul-
lus est enim homo absque peccato nec quisque potest de dei securus esse iudi-
cio. cum etiam de ociosis verbis reddenda sit ratio. finem iustorum op-
timus sociatio tranquilla commendat ut ex eo intelligant sanctorum
habeat socium angelorum ex quo ab hoc corpore sine vexatione dura tol-
luntur. Prauos autem a potestate angeli excipiunt morientes ut eis
sint ipsi tortores in penis qui fuerunt suadotes in vicinis. et si pie-
tas pro defunctis fidelibus flere iubeat fides tam pro eis lugere
vetat. Illi enim deplorandi sunt in mortem quos miseros infernum
ex hac vita recepit. non quod celestis aula christi letificandos inclu-
dit. Nec est enim christiane miserationis affectus ut pro unoquoque
mortuo sacrificium deo offerat. Inde est quod scriptum est. Et mor-
tuo ne fraudes misericordiam

De summo bono Isidori hispalensis episcopi Liber finit
feliciter Nurenberge 22 ..

Incipiunt tituli libri primi

- i uod deus sum? &
incomutabilis sit .
ii Quod immensus et
omnipotens sit deus .
iii Quid inuisibilis sit deus
iiii Quod ex creature
pulchritudine cog
noscitur creator
v Quod ex usu nostro
quidam species ad de
um referantur
vi Quid ex rebus inferioribus
similitudine & humanis
motibus figuratur deus
vii Non secundum essentiam sed
secundum similitudinem spe
cies referuntur ad deum
sed per efficiens cau
sas rerum species in
tempore describuntur
viii Quid deo nulla temporum
successio ascribitur
ix De temporibus
x De mundo
xi Unde malum
xii De angelis
xiii De homine
xiiii De anima ceterisque se
sibus
xv De sensibus carnis
xvi De christo filio dei
xvii De spiritu sancto
xviii De lege
xix De ecclesia & here
ticis
xx De hereticis sibus
xxi De gentilibus philoso
pho
xxii De differentia philosophorum

testamentorum

- xxiii De simbolo & oratione
xxiiii De baptismo & communione
xxv De septem regulis morum
xxvi De martirio
xxvii De sanctorum miraculis
xxviii De anticristo et signis eius
xix De resurrectione
xxx De Iudicio
xxxi De gehenna
xxxii De penis impiorum
xxxiii De gloria sanctorum
Incipiunt tituli secundii libri
i De sapientia
ii De fide
iii De caritate
iiii De spe
v De gratia
vi De predestinatione
vii De conuersis
viii De promissionibus diuinorum
ix De afflictu uersorum
x De remissa diuinatione
xi De exemplis sanctorum
xii De operatione cordis
xiii De confessione peccatorum et penitencia
xiiii De desperatione peccantium
xv De hominibus qui a deo de
seruntur
xvi De hominibus qui ad delictum
post lacrimas reuertuntur
xvii De peccato tur
xviii De leuionibus peccatis
xix De grauioribus peccatis

xx	De manifestis oc-	vii	De oratione morum
	cultisq; peccatis	viii	De lectione
xxi	De pccfi amore	ix	De assiduitate legēdi
xxii	De pccfi necessitate	x	De doctrina sū grā
xxiii	De pccfi consuetudinē	xi	De supbis lectorib.
xxiiii	De pccfi recōdacōe	xii	De carnalib. lecto-
xxv	De cogitacione		rib. et hereticis
xxvi	De consciencia	xiii	De libris gētilium
xxvii	De intēcōe mētis	xiiii	De collacione
xxviii	De sensib. carnis	xv	De cōtemplacione
xxix	De sermone		et actione
xxx	De mendacio	xvi	De pceptib. mōdi
xxxi	De iuramento	xvii	De scis q se a cōso-
xxxii	De vicis.		cio seculi seperant
xxxiii	Qd ex vicis vicia	xviii	De pceptis a lecto-
	ex virtutibus virtu-		rib. monachorum.
	tes oriuntur	xix	De tpe monachoy.
xxxiiii	De mīle vīs sūtutib.	xx	De hūilitate mona-
xxxv	De sūlatis sūtutib.		chi vel opere
xxxvi	De appetitu sūtutū	xxi	De monichis q curis
xxxvii	De pugna virtutū		seculi occupātur
	aduersus vicia	xxii	De hīs q a dō mūdi
xxxviii	De superbia		amore ppediuntur
xxxix	De fornicacione	xxiii	De iactancia
xl	De continencia	xxiiii	De ypocrisi
xli	De cupiditate	xxv	De inuidia
xlii	De gula	xxvi	De simulacione
xliii	De ebrietate	xxvii	De odio
xliiii	De abstinentia	xxviii	De dilectione
	Incipiūt tituli terciū libri.	xxix	De fictis amicis
i	De flagellis dei	xxx	De amicicia mune-
ii	De gemia pūssioe dī		re orta
iii	De infirmitate carnis	xxxi	De maloy discordia.
iiii	De tollerancia diuī	xxxii	De correpcōe fr̄na
	ne correctionis	xxxiii	De ppositis ecclesie
v	De tēptacōib. diab.	xxxiiii	De indignis ppositis
vi	De tēptacōib. som-	xxxv	De indoctis ppositis

xxxvi De doctrina ⁊ exem
 plis p̄positorum
 xxxvii De h̄is q̄ bñ docēt
 et male viuunt
 xxxviii De exemplis prauo
 rum sacerdotum
 xxxix de p̄positis carnalibz
 xl de iracūdis doctoibz
 xli De sup̄b doctoibz
 xlii De humilitate pre
 positorum
 xliii de doctrie discrecoe
 xliiii De silēcio doctoꝝ
 xlv de p̄bēda sacerdotia
 li p̄tectōe in plebe
 xlii De disciplina sacer
 dotis
 xliiii De p̄datis
 xliii De iusticia p̄cipū
 l De paciēcia p̄cipū
 li De electis p̄cipū
 sine exemplis

lii Principes legibus
 teneantur
 liii De disciplina princi
 pum in ecclesia
 liiii De Iudiciis
 lv De p̄iis iudiciis.
 lvi De iracūdis et ver
 bosis iudiciis
 lvii De iudicio q̄ accep
 cione p̄sonay ⁊ cau
 sa amicoꝝ s̄būtūt iu
 lviii Quibz rebo diciū.
 subūtūt iudicium
 lix De falso teste
 lx De negociatoribus
 lxi De op̄ssioibz paup̄oꝝ
 lxii De t̄bulacōe iustoꝝ
 lxiii De mūdi amatoribz
 lxiiii De diuiciis ⁊ elemosi
 lxi De t̄m sit i vita na
 liciū op̄ari bonū
 lxvi De metu mortis

